

«Η Βασιλεία ΙΙ και οι επιπτώσεις στις Ελληνικές επιχειρήσεις»

Πίνακας Περιεχομένων

Σύνοψη.....	5
Εισαγωγή	6
Η σύσταση της Επιτροπής της Βασιλείας.....	7
Μέρος Α'	8
Κεφάλαιο 1 Το Σύμφωνο της Βασιλείας II	8
1.1 Ιστορική αναδρομή: το Σύμφωνο της Βασιλείας I.....	8
1.1.1 Οι λειτουργίες και οι στόχοι της Επιτροπής της Βασιλείας	11
1.2 Λόγοι μετάβασης από τη Βασιλεία I στη Βασιλεία II	11
1.2.1 Τα βασικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα της Βασιλείας II και των διαφορών της από τη Βασιλεία I	11
1.3 Οι στόχοι της Βασιλείας II.....	12
1.4 Διάρθρωση του νέου συμφώνου (οι τρεις πυλώνες).....	13
1.4.1 Πρώτος Πυλώνας: ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις.....	14
1.4.2 Δεύτερος Πυλώνας: επίβλεψη της κεφαλαιακής επάρκειας και των εσωτερικών συστημάτων αξιολόγησης των πιστωτικών ιδρυμάτων	24
1.4.3 Ο τρίτος Πυλώνας του Νέου Συμφώνου: πειθαρχία της αγοράς.....	29
<i>Η αγοραία πειθαρχία ως μέσο επιτυχίας του νέου κανονιστικού πλαισίου κεφαλαιακής επάρκειας .....</i>	<i>31</i>
1.5 Η Κομητεία της Βασιλείας και η επιστασία των Τραπεζών.....	32
Κεφάλαιο 2 Πιστωτικός κίνδυνος.....	37
2.1 Τι είναι κίνδυνος	37
2.2 Η αναγκαιότητα διαχείρισης του κινδύνου	38
2.3 Κατηγορίες κινδύνου	39
2.3.1 Κίνδυνος αγοράς.....	39
2.3.2 Πιστωτικός κίνδυνος.....	39
2.3.3 Κίνδυνος Διακανονισμού.....	39
2.3.4 Λειτουργικός κίνδυνος.....	40
2.3.5 Κίνδυνος ρευστότητας	41
2.3.6 Κίνδυνος Μόχλευσης.....	41
2.3.7 Κίνδυνος επιτοκίου	41
2.3.8 Συναλλαγματικός κίνδυνος.....	42
2.4 Μεγάθη μέτρησης κινδύνου	42
2.4.1 Αξία σε κίνδυνο	42
2.5 Μέθοδοι υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων.....	44
2.6 Παράμετροι κινδύνου.....	46
2.7 Μετατροπή παραμέτρων σε κεφαλαιακή απαίτηση.....	47

2.8	Τεχνικές μείωσης πιστωτικού κινδύνου.....	49
2.9	Τιτλοποίηση απαιτήσεων	50
2.10	Πιστωτική ενίσχυση	52
Κεφάλαιο 3 Λειτουργικός κίνδυνος.....		54
3.1	Υπολογισμός κεφαλαιακών απαιτήσεων	54
3.2	Προσέγγιση του βασικού δείκτη	55
3.3	Τυποποιημένη μέθοδος	55
3.4	Εξελιγμένες μέθοδοι μέτρησης	56
3.5	Μέθοδοι κατανομής ζημιών	57
3.6	Εποπτική αναγνώριση	58
3.7	Τροποποιήσεις χαρτοφυλακίου συναλλαγών.....	59
Μέρος Β'		60
Κεφάλαιο 4 Εφαρμογή και συνέπειες του Συμφώνου της Βασιλείας II στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις		60
Εισαγωγή		60
4.1	Πώς ορίζεται η μικρομεσαία επιχείρηση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή	61
4.1.1	Η σημασία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων	62
4.2	Η Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις ΜΜΕ	63
4.3	Κριτήρια Αξιολόγησης της Πιστοληπτικής Ικανότητας των ΜΜΕ	63
4.4	Η Συνθήκη της Βασιλείας II και η Τραπεζική Χρηματοδότηση των ΜΜΕ	64
4.5	Η Χρηματοοικονομική Συμπεριφορά των ΜΜΕ.....	66
4.6	Νέο πλαίσιο κεφαλαιακής επάρκειας και Βασιλεία II	67
4.7	Το νέο πλαίσιο της εποπτείας των τραπεζών	68
4.8	Συστήματα διαχείρισης κινδύνου στις τράπεζες.....	70
4.9	Η Βασιλεία II για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις.....	71
4.9.1	Καινοτόμα Χρηματοδοτικά Εργαλεία για τις ΜΜΕ	73
4.9.2	Η Χρηματοοικονομική Συμπεριφορά των ΜΜΕ στην Ευρωπαϊκή Ένωση	74
4.9.3	Οι επιπτώσεις για τη χρηματοδότηση και τη λειτουργία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων	76
4.9.4	Συχνότητα δημοσιοποίησης στοιχείων	77
4.10	Η κρίση στο παγκόσμιο χρηματοοικονομικό σύστημα και οι επεκτάσεις οι επεκτάσεις της στην ελληνική οικονομία	78
Η Ελληνική Πραγματικότητα		79
4.11	Η κρίση στην Ελλάδα	79
Οι Απόψεις των Επιχειρήσεων		81
4.12	Οι Συνέπειες της εφαρμογής του συμφώνου της Βασιλείας II στην Ελλάδα	85

4.13.1 Η ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία	86
4.14 Συνέπειες, προκλήσεις και κίνδυνοι με την εφαρμογή της Βασιλείας	89
Κεφάλαιο 5	93
Από τη Βασιλεία II στη Βασιλεία III	93
Εισαγωγή	93
5.1. Το πλαίσιο της Βασιλείας III	93
5.2. Οι στόχοι της Βασιλείας III	95
5.3. Ελάχιστα Ίδια Κεφάλαια	95
5.4. Συντελεστής μόχλευσης	96
5.5. Ρευστότητα	96
5.6. Κεφαλαιακό απόθεμα για λόγους συντήρησης	97
5.7. Αξιολόγηση των νέων διατάξεων	98
5.8. Συνέπειες Βασιλείας III	100
Συμπεράσματα	101
Επίλογος	104
Βιβλιογραφία	106
Παράρτημα	109
Π.1 Συνέντευξη στον Χρήστο Κώνστα με θέμα: Νέοι κανόνες κεφαλαιακής επάρκειας για τις τράπεζες/Βασιλεία II <i>Τι αλλάζει στη χρηματοοικονομική των μικρομεσαίων επιχειρήσεων</i> , Οικονομικό περιοδικό <i>Επιλογή</i> , (Φεβρουάριος 2007).	109

Σύνοψη

Το σύγχρονο χρηματοπιστωτικό περιβάλλον χαρακτηρίζεται από ραγδαίες εξελίξεις και πολλούς πιστωτικούς κινδύνους. Τα πιστωτικά ιδρύματα επομένως, καλούνται να διαχειριστούν και να αντιμετωπίσουν τουλάχιστον τους περισσότερους. Ακόμη, η αξιοπιστία των τραπεζών συνδέεται άρρηκτα με την εμπιστοσύνη την οποία δείχνει το κοινό, η οποία αφορά τη δεινότητα κατά τη διαχείριση του χαρτοφυλακίου τους. Η προληπτική εποπτεία των τραπεζών αλλά και του όλου συστήματος που αφορά στα οικονομικά της χρηματοοικονομικής, στοχεύει στην «ορθολογικότερη» διαχείριση των κεφαλαίων που αποταμιεύονται, καθώς επίσης και στην διατήρηση της φερεγγυότητας και της ανταγωνιστικότητας του τραπεζικού συστήματος. Στη χώρα μας, η προληπτική εποπτεία ασκείται από την Τράπεζα της Ελλάδος. Η Τράπεζα Ελλάδος δηλαδή, ακολουθεί τις προτάσεις και τους κανόνες που έχει συντάξει η Επιτροπή της Βασιλείας. Σημαντικότερη πρόταση είναι το περιεχόμενο του Νέου Συμφώνου της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή Επάρκεια (Asset II). Κατά το Νέο Σύμφωνο αυτό, τα πιστωτικά ιδρύματα οφείλουν να ελέγχουν τον τρόπο με τον οποίο συντίθεται τα ίδια κεφάλαια και να καλύπτουν την ελάχιστη κεφαλαιακή απαίτηση της τάξεως του 8%.

Επιπρόσθετα, χάρις στο Νέο Σύμφωνο, γίνεται καθιέρωση των διαδικασιών εποπτείας, αναφορικά με την κεφαλαιακή επάρκεια, καθώς και με τα αξιολογικά συστήματα κάθε πιστωτικού ιδρύματος. Συνεπώς, οι τράπεζες υποχρεούνται προς δημοσίευση των στοιχείων τους, στοχεύοντας στον έλεγχο της αγοράς. Τα πιστωτικά ιδρύματα επιδιώκουν να αποκτήσουν ισχυρή κεφαλαιακή επάρκεια. Για τον λόγο αυτό, οφείλουν να διαμορφώσουν στρατηγικές τέτοιες, οι οποίες θα ενισχύσουν ή θα καταστήσουν εφικτή την αποτελεσματική διαχείριση του κινδύνου. Πέρα από αυτό, οι ακολουθούμενες στρατηγικές θα τις βοηθήσουν να υιοθετήσουν πολιτικές αναδιάρθρωσης των λειτουργιών τους προκειμένου να διαχειριστούν και να περιορίσουν τον χρηματοπιστωτικό κίνδυνο.

Η παρούσα εργασία αναλύει τους όρους κεφαλαιακής επάρκειας, τις στρατηγικές διαχείρισης χρηματοπιστωτικού κινδύνου, το περιεχόμενο και τους πυλώνες της Βασιλείας II, τις συνέπειες του Συμφώνου, καθώς και τις επιπτώσεις τους για τις Ελληνικές επιχειρήσεις.

Εισαγωγή

Το χρηματοπιστωτικό, είναι ένα σύστημα που μετασχηματίζει το σύνολο των αποταμιευτικών πόρων της αγοράς σε επενδυτικούς πόρους. Αυτός είναι ένας από τους λόγους που το καθιστούν νευραλγικό για την σύγχρονη οικονομία. Δεδομένου ότι ο ρόλος και οι λειτουργίες των πιστωτικών ιδρυμάτων έχει γίνει ιδιαίτερα σύνθετος στα σύγχρονα οικονομικά περιβάλλοντα, οι τράπεζες δεν αποτελούν απλώς τον διαμεσολαβητή. Αντιθέτως, τα πιστωτικά ιδρύματα διαχειρίζονται τον χρηματοοικονομικό κίνδυνο, προκειμένου να χρηματοδοτηθούν απευθείας απ' τις χρηματαγορές και τις κεφαλαιαγορές. Συνεπώς, είναι απαραίτητο ένα αναπτυγμένο σύστημα διαχείρισης των χρηματοοικονομικών κινδύνων με την βοήθεια των μεθόδων υπολογισμού κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Στην εισαγωγή αναφέρεται ο τρόπος διάρθρωσης της εργασίας. Επίσης, αναφέρονται ιστορικά στοιχεία, καθώς και ο τρόπος, με τον οποίο συστάθηκε η Επιτροπή της Βασιλείας. Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται ιστορική αναδρομή και αναφέρεται το Σύμφωνο της Βασιλείας. Στο δεύτερο και τρίτο κεφάλαιο αναφέρονται οι κίνδυνοι που ενυπάρχουν στο χρηματοπιστωτικό σύστημα και ο τρόπος, με τον οποίο τους αντιμετωπίζουν οι οργανισμοί, καθώς και ο ρόλος της εποπτείας του χρηματοπιστωτικού συστήματος, σύμφωνα με τους κανονισμούς και τους στόχους που έθεσε η Επιτροπή της Βασιλείας II. Στο τέταρτο κεφάλαιο αναφέρονται οι επιπτώσεις του Συμφώνου της Βασιλείας II στις Ελληνικές επιχειρήσεις και στο πέμπτο κεφάλαιο οι λόγοι που κατέστησαν αναγκαία τη σύναψη του Συμφώνου της Βασιλείας III, αναπτύσσεται ο ρόλος της εποπτείας στο χρηματοοικονομικό σύστημα, κυρίως μέσα από τις λειτουργίες και τους στόχους της Επιτροπής της Βασιλείας. Τέλος, παρατίθενται τα συμπεράσματα των επιπτώσεων του Συμφώνου και με συνέντευξη που δόθηκε στο οικονομικό περιοδικό, αναφορικά με το τι αλλάζει στη χρηματοοικονομική των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, εξαιτίας του Συμφώνου της Βασιλείας II (Παράρτημα Π.1).

Η σύσταση της Επιτροπής της Βασιλείας

Η Επιτροπή της Βασιλείας συστάθηκε κατόπιν πρωτοβουλίας των διοικητών, στις Κεντρικές Τράπεζες των χωρών που ανήκαν στην «Ομάδα των 10» (G. 10), το 1974. Κύριος στόχος ήταν η σύνταξη ελεγκτικών κανόνων, καθώς και πρακτικών εποπτείας του τραπεζικού συστήματος. Η Επιτροπή είχε συσταθεί από μέλη των Κεντρικών Τραπεζών ή άλλης υπεύθυνης αρχής, για την εποπτεία των τραπεζών των χωρών της «Ομάδας των 10», του Λουξεμβούργου, της Ελβετίας και της Ισπανίας. Συνεδριάζει κάθε τέσσερις μήνες και λειτουργούσε με την υποστήριξη του διεθνούς οργανισμού, της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών (BIS). Η Επιτροπή συνίσταται από έντεκα διοικητές Κεντρικών Τραπεζών στις βιομηχανικές χώρες της Γαλλίας, του Βελγίου, της Γερμανίας, της Ολλανδίας, της Σουηδίας, της Ιταλίας, της Ελβετίας, του Καναδά, της Ιαπωνίας, του Η. Β. και των Η.Π.Α. Τα μέλη «Ομάδας των 10» συνεδριάζουν ανά έξι μήνες στο πλαίσιο του Δ. Ν. Τ.. Εντός του πλαισίου αυτού, δημιουργούνται επιτροπές για την ανάλυση και επίλυση ζητημάτων δημοσιονομικής και νομισματικής πολιτικής (Παναγόπουλος και Πελετίδης, 2007).

Στο σημείο αυτό, αξίζει να σημειωθεί ότι η BIS προάγει την συνεργασία των τραπεζών μεταξύ τους για την ενίσχυση της οικονομικής και νομισματικής σταθερότητας του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος. Έχει συσταθεί το 1930 την περίοδο που συνάφθηκε η Συμφωνία της Χάγης. Η έδρα της είναι στη Βασιλεία και κύρια λειτουργία της είναι να παρέχει τραπεζικές υπηρεσίες στις Κεντρικές Τράπεζες και σε διεθνείς οργανισμούς, κατά τις διεθνείς χρηματοπιστωτικές συναλλαγές. Αναφορικά με την Εποπτεία Τραπεζών, η BIS παρουσιάζει πρότυπα προκειμένου να ενθαρρύνει τις αναλήψεις μικρού ρίσκου από τις τράπεζες επενδύσεων, διασφαλίζοντας κατά τον τρόπο αυτό απαραίτητη την κεφαλαιακή επάρκεια. Ακόμη, ενισχύει την διαφάνεια των αποθεματικών απαιτήσεων και επιδιώκει την μείωση των ευκαιριών για αρμπιτράζ (Αγγελόπουλος, 2008).

Ακολουθεί ιστορική αναδρομή που οδήγησε στη σύναψη του Συμφώνου της Βασιλείας I, η οποία οδήγησε στο αναθεωρημένο περιεχόμενο και τους στόχους της Βασιλείας II.

Μέρος Α΄

Κεφάλαιο 1

Το Σύμφωνο της Βασιλείας ΙΙ

1.1 Ιστορική αναδρομή: το Σύμφωνο της Βασιλείας Ι

Η Επιτροπή της Βασιλείας συστάθηκε στο τέλος του 1974, όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, σε περίοδο που ο τραπεζικός κλάδος μαστίζονταν από αβεβαιότητα και το χρηματοπιστωτικό σύστημα διένυε περίοδο ύφεσης. Πριν την κρίση του 1929, το επονομαζόμενο Μεγάλο Κραχ, ο φόβος των οικονομικών κύκλων παγκοσμίως, ότι η ραγδαία αύξηση των χρηματιστηριακών δεικτών ήταν «φούσκα», είχε ως αποτέλεσμα των ρευστοποιήσεων των μετοχών τους. Αυτό είχε ως συνέπεια την εσπευσμένη πώληση εκατομμυρίων μετοχών και συνακόλουθα, τον πανικό στις χρηματοπιστωτικές αγορές.

Μεγάλος αριθμός τραπεζών που είχε επενδύσει κεφάλαια στο χρηματιστήριο, πτώχευσε, καθώς ήρθε αντιμέτωπος με σοβαρό πρόβλημα ρευστότητας. Η ύφεση που ταλάνιζε την αμερικάνικη οικονομία είχε επιπτώσεις στην οικονομία της Ευρώπης με την οικονομική κρίση του '30. Επιχειρήσεις κήρυξαν πτώχευση με καταστροφικές κοινωνικές και οικονομικές συνέπειες. Τα μετέπειτα χρόνια, τα χρηματιστήρια σε όλο τον πλανήτη πήραν μέτρα προς αποφυγή νεότερης ύφεσης. Ένα από τα σημαντικότερα μέτρα που έλαβαν ήταν η παύση των συνεδριάσεων κατά την παρατήρηση χρηματοπιστωτικών φαινομένων, που μετέβαλλαν ραγδαία τις χρηματιστηριακές αγορές (Παναγόπουλος & Πελετίδης, 2007).

Στην Ελλάδα άργησαν να γίνουν αντιληπτές οι επιπτώσεις του κραχ. Εξαρχής όμως, δέχθηκαν πλήγμα οι εξαγωγές, έπειτα η γεωργία. Περιορίστηκε δραματικά το μεταναστατευτικό και ναυτιλιακό συνάλλαγμα. Η αγγλική λίρα αποσυνδέθηκε απ' τον «χρυσό κανόνα», και ενώ το ελληνικό νόμισμα μετατρέπονταν μέσω στερλίνας, η Ελλάδα συνδέθηκε με το δολάριο, ένα άλλο νόμισμα δηλαδή, της χρυσής βάσης

(αργότερα το δολάριο εγκατέλειψε τον «χρυσό κανόνα»¹). Το πρόγραμμα σταθεροποίησης της δραχμής που ξεκίνησε το '27, το οποίο αποτελούσε τη βάση του οικονομικού οικοδομήματος του βενιζελισμού απέτυχε. Το '32 η κυβέρνηση κήρυξε «στάση πληρωμών» και η χώρα δεν ήταν πια σε θέση να εξοφλήσει τα χρέη και τους τόκους που είχαν προκύψει από τον δανεισμό της. Η κρίση είχε αρχίσει να παίρνει τεράστιες διαστάσεις, ετεροχρονισμένα. Πανικός κατέλαβε τη Σοφοκλέους, το ντόμινο της κρίσης συνεχίστηκε σε σημείο που η ελληνική χρηματαγορά έκλεισε επ' αόριστον (Κατσίμαρδος, 2008).

Επιστρέφοντας στην κατάσταση που επικρατούσε στις παγκόσμιες αγορές, η κατάρρευση του συστήματος σταθερής ισοτιμίας του 1971, είχε ως συνέπεια να επικρατήσει αβεβαιότητα στη συναλλαγματική αγορά. Κατά τη σύνοδο Bretton Woods του '44, εφαρμόστηκε το σύστημα σταθερών ισοτιμιών. Η σύνοδος προχώρησε στη σύσταση του ΔΝΤ, στην ίδρυση της Παγκόσμιας Τράπεζας και εγκαθίδρυσε το σύστημα σταθερών ισοτιμιών. Σύμφωνα με αυτό το σύστημα, οι νομισματικές ισοτιμίες κάθε χώρας, αναφορικά με τον χρυσό, έμειναν σταθερές. Το σύστημα αυτό ωστόσο, πρόβλεπε ότι δεν ήταν δυνατό να μετατραπεί άμεσα το εθνικό νόμισμα κάθε χώρας σε χρυσό(εκτός από τις ΗΠΑ). Το δολάριο γινόταν να μετατραπεί σε χρυσό άμεσα. Συνεπώς έγινε νόμισμα «παρεμβατικό», προκειμένου να διατηρηθούν οι συναλλαγματικές ισοτιμίες. Οι χώρες ήταν απαραίτητο να διαμορφώσουν την νομισματική τους πολιτική κατά τέτοιο τρόπο, ούτως ώστε να διατηρήσουν την συναλλαγματική τους ισοτιμία σε σταθερό, με το δολάριο, επίπεδο, συνεπώς και με τον χρυσό. Οι χώρες επομένως, πουλούσαν ή αγόραζαν συνάλλαγμα, ώστε να είναι η συναλλαγματική ισοτιμία σταθερή. Τις δραστηριότητες επέβλεπε το ΔΝΤ, στην περίπτωση που η υποτίμηση του εθνικού νομίσματος υπερέβαινε το 10%. Το σύστημα αυτό στην αρχή συνέβαλε στην οικονομική ανάπτυξη της περιόδου του '50, όπου σημειώθηκε αύξηση στις επενδύσεις και στο διεθνές εμπόριο. Παρόλα αυτά, κατά το τέλος της δεκαετίας, στις ΗΠΑ άρχισε να σημειώνεται ελλειμματικό ισοζύγιο πληρωμών². Υπήρξε αμφιβολία ως προς τη δυνατότητα των ΗΠΑ να εξακολουθήσουν την πρακτική της μετατροπής του δολαρίου σε χρυσό.

---

¹ Απ' τις αρχές του 20^{ου} αιώνα μέχρι τον Β' Παγκόσμιο, οι συναλλαγματικές ισοτιμίες του διεθνούς εμπορίου πραγματοποιούνταν στη βάση του κανόνα του χρυσού. Κατά τον κανόνα αυτόν οι χώρες καθόριζαν την ισοτιμία του νομίσματός τους αναλόγως με την ποσότητα χρυσού που κατείχαν.

² Οι ΗΠΑ με άλλα λόγια, εξήγαγαν μεγάλο συναλλαγματικό απόθεμα και ποσότητες χρυσού.

Την περίοδο του '60 επικρατούσε οικονομική αστάθεια, καθότι τα ισχυρά νομίσματα υποτιμούνταν και ανατιμούνταν διαδοχικά. Το '53 η χώρα μας εισήλθε στο σύστημα Bretton Woods³. Αυτό είχε ως συνέπεια, την πτώση της δραχμής απέναντι στο δολάριο σε ποσοστό 50%. Την επόμενη χρονιά η «νέα» δραχμή εισήχθη, η οποία ισοδυναμούσε με 1000 «παλιές». Με τη νέα δραχμή επιτεύχθηκε η ελάττωση των πληθωριστικών προσδοκιών. Οι μεταβολές των νομισματικών ισοτιμιών απέναντι στο δολάριο ώθησαν τις ΗΠΑ να λάβουν νομισματικά μέτρα για να το στηρίξουν. Αυτά όμως τα μέτρα δεν απέδωσαν καρπούς, μιας και ήταν αδύνατη η ανατροπή του ελλειμματικού ισοζυγίου των ΗΠΑ, δεδομένου μάλιστα του κλίματος οικονομικής επισφάλειας, που υφίστατο στις παγκόσμιες αγορές. Το '71 λοιπόν, εγκαταλείφθηκε το σύστημα μετατρεψιμότητας δολαρίου σε χρυσό, συνακόλουθα και το σύστημα συναλλαγματικών ισοτιμιών Bretton Woods και ξεκίνησε η περίοδος της κυμαινόμενης συναλλαγματικής ισοτιμίας.

Οι τράπεζες, εξαιτίας των έντονων διακυμάνσεων που παρουσίαζαν οι ισοτιμίες και τα επιτόκια και της κατάρρευσης του Bretton Woods, είχαν γίνει ευάλωτες. Η γερμανική Bankhaus I.D. Herstatt το '74, αλλά και πολυάριθμες, μικρότερες ή και αντίστοιχου μεγέθους τράπεζες, υπήρξαν θύματα της κατάστασης και του κινδύνου που ελλόχευαν με τις συναλλαγματικές μεταβολές. Οι τράπεζες αυτές, οι οποίες επένδυσαν τεράστια κεφάλαια σε προθεσμιακά συμβόλαια συναλλάγματος, κήρυξαν χρεοκοπία. Το γεγονός αυτό δημιούργησε φαινόμενα ντόμινο και εξανάγκασε σε συνεργασία τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, προκειμένου να εμποδίσουν ανάλογα φαινόμενα ύφεσης και να σταθεροποιήσουν τραπεζικό σύστημα σε διεθνές επίπεδο. Η εποπτεία των τραπεζών, καθώς και οι ομοιόμορφοι κανόνες ελέγχου για κάθε χώρα, αποτέλεσαν ζητήματα πρώτης προτεραιότητας. Με αυτό τον τρόπο, συστάθηκε η Επιτροπή της Βασιλείας, που εξέταζε και ανέλυε τις οικονομικό πολιτικές εξελίξεις σε διεθνές επίπεδο. Η Επιτροπή της Βασιλείας (Committee on Banking Regulation and Supervisory Practices), που είχε απώτερο σκοπό την αποφυγή της οικονομικής ύφεσης και των κρίσεων, συνεδρία σε πρώτη φορά το '75.

---

³Βλ. Tovima.dolnet.gr/print_article.php?e=B&f=13785&m=S02&aa=1

1.1.1 Οι λειτουργίες και οι στόχοι της Επιτροπής της Βασιλείας

Η Επιτροπή της Βασιλείας, έχει τον ρόλο του άτυπου βήματος ανάμεσα στα κράτη, προκειμένου να διατυπώσουν οδηγίες, σχετικά με την τραπεζική εποπτεία. Έχει συμβουλευτικό ρόλο, δημοσιεύει εκθέσεις και μέσω αυτών, παρέχει τις κατευθυντήριες γραμμές για την εύρυθμη λειτουργία των τραπεζών. Η Επιτροπή ουσιαστικά, συντάσσει προτάσεις για να τις υιοθετήσει η αρμόδια αρχή των εμπλεκόμενων χωρών. Παρόλο που δεν είναι υποχρεωτική η εφαρμογή των κανονισμών και των οδηγιών της Επιτροπής, ως επί το πλείστον, οι χώρες τις ακολουθούν. Μάλιστα, η Επιτροπή είναι το μοναδικό εξουσιοδοτημένο διεθνές όργανο για την προληπτική τραπεζική εποπτεία (Πετράκος, 2003).

1.2 Λόγοι μετάβασης από τη Βασιλεία I στη Βασιλεία II

1.2.1 Τα βασικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα της Βασιλείας II και των διαφορών της από τη Βασιλεία I

Το αρχικό σύμφωνο της Βασιλείας I, διαπίστωσε η Επιτροπή, ότι είναι απαραίτητο να ανασυνταχθεί με σειρά τροποποιητικών διατάξεων, ούτως ώστε να ανταποκριθεί στις ανάγκες των τρεχουσών πρακτικών των τραπεζικών αγορών. Το '99 η Επιτροπή πραγματοποίησε διαβουλεύσεις και το τελικό ενό, εκδόθηκε το καλοκαίρι του 2004. Είχε δε, προγραμματιστεί να εφαρμοστεί το 2007.

Το Σύμφωνο της Βασιλείας I έχει συστήσει ένα απλούστερο πλαίσιο μέτρησης αναφορικά με την τραπεζική επάρκεια από ότι η Βασιλεία II. Το Σύμφωνο της Βασιλείας II δεν στοχεύει μονάχα στην επάρκεια των τραπεζών, αλλά επιδιώκει και τη βελτίωση της μείωσης του κινδύνου των πιστωτικών ιδρυμάτων. Αυτό το καθιστά εφικτό μέσω της παροχής ορθών κινήτρων, που διευκολύνουν τον τρόπο συνεργασίας των τραπεζών και ενισχύουν τη διαφάνεια. Ακόμη, στην περίπτωση της Βασιλείας II δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στον λειτουργικό κίνδυνο. Ουσιαστικά, η Βασιλεία II εστιάζει κατά κύριο λόγο στη διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου, παράλληλα βέβαια δίνει (αν και λιγότερη) βαρύτητα στον πιστωτικό. Πέρα από τα παραπάνω, η Βασιλεία II έχει πιο ευέλικτο πλαίσιο επάρκειας, μάλιστα παρέχει δυνατότητες εξέλιξης καθώς περνούν τα χρόνια. Αυτό συμβαίνει επειδή αποτυπώνει πιο

επαρκέστερα τον κίνδυνο που καλούνται να αντιμετωπίσουν, οι πιστωτικοί οργανισμοί ενθαρρύνοντάς τους να πραγματοποιήσουν βελτιώσεις που είναι απαραίτητες για να αξιολογηθεί ο κίνδυνος. Επιπρόσθετα, η Βασιλεία II είναι πιο ευαίσθητη στον κίνδυνο συγκριτικά με την Βασιλεία I.

Στην περίπτωση που ο χρηματοπιστωτικός κίνδυνος σε μια χώρα είναι ιδιαίτερα αυξημένος, διερευνάται η ανάγκη καθορίσει, συμπληρωματικών μέτρων κεφαλαιακής επάρκειας, συγκριτικά με ό,τι προβλέπει το σιφονά, τα οποία μπορούν να εφαρμόσουν οι εθνικές αρχές. Η Βασιλεία II εφαρμόζεται στις ενεργές τράπεζες και στα υποκαταστήστε τους στο εξωτερικό. Το σημείο στο οποίο καινοτομεί η Βασιλεία II είναι η αξιολόγηση των κινδύνων με τη βοήθεια των εσωτερικών μοντέλων. Το σύμφωνο της Βασιλεία II παρουσιάζει προαιρετικές δυνατότητες για την διαχείριση του πιστωτικού και του λειτουργικού κινδύνου (Παναγόπουλος & Πηλείδης, 2007).

Επιπλέον, η Βασιλεία II ζητά από τους πιστωτικούς οργανισμούς να διατηρούν εποπτικά κεφάλαια προκειμένου να καλύψουν τον λειτουργικό κίνδυνο. Λαμβάνοντας υπόψη τις θεσμικές εξελίξεις των τραπεζών που λειτουργούν στα πλαίσια του χρηματοπιστωτικού συστήματος, όσο και τα επίπεδα ανάπτυξης και εφαρμογής των νέων τεχνολογικών μέσων που προϋποθέτουν, αυξάνει τον λειτουργικό κίνδυνο που χρειάζεται να αντιμετωπίσουν οι τράπεζες, καθιστώντας τόσο απαραίτητη την ακριβή μέτρηση, του λειτουργικού κινδύνου, που έχει αποτελέσει σήμερα τμήμα της εταιρικής τραπεζικής διακυβέρνησης. Ο λειτουργικός κίνδυνος και ο τρόπος που επηρεάζει τις τραπεζικές στρατηγικές θα αναλυθεί διεξοδικότερα στο τρίτο κεφάλαιο (Αγγελόπουλος, 2008).

1.3 Οι στόχοι της Βασιλείας II

Στόχος της Βασιλείας II είναι να δώσει έμφαση στη διαδικασία εποπτικής εξέτασης και να ενισχύσει τη διαφάνεια της αγοράς, να καλύψει το σύνολο των χρηματοπιστωτικών κινδύνων, σύμφωνα με τις διατάξεις που προβλέπει ο πρώτος και ο δεύτερος πυλώνας, να ενισχυθεί η ευαισθησία στον κίνδυνο με την αναγνώριση των μεθόδων αποτίμησης του κινδύνου που εφαρμόζουν τα πιστωτικά ιδρύματα, προκειμένου να κατανεμηθούν με ορθότερο τρόπο οι κεφαλαιακές απαιτήσεις.

Συγκεκριμένα, αναφορικά με τον πιστωτικό κίνδυνο, οι μειώσεις των κεφαλαιακών υποχρεώσεων αντισταθμίζεται από τις νέες απαιτήσεις για τον λειτουργικό. Ταυτοχρόνως, υπάρχει ελάχιστο όριο κεφαλαιακών υποχρεώσεων στην αρχή της εφαρμογής του συμφώνου.

Το Σύμφωνο της Βασιλείας II δεν έχει στόχο να μεταβάλλει το διεθνές επίπεδο κεφαλαίων της τραπεζικής βιομηχανίας. Περισσότερο επιδιώκει να δημιουργήσει κίνητρα ώστε να ενθαρρύνει την υιοθέτηση καλύτερων πρακτικών εκ μέρους των τραπεζών ως προς την διαχείριση κινδύνου. Ο Fischer (2002), τονίζει ότι η Επιτροπή της Βασιλείας II συστάθηκε προκειμένου να αναδειχθούν πιο ενισχυμένες και περιεκτικές πρακτικές μέθοδοι, για τη διαχείριση των κινδύνων και προκειμένου να προσφέρει στις εποπτικές αρχές και στις αγορές, μέτρα για τη διασφάλιση της τραπεζικής επάρκειας και για τη μείωση των κινδύνων. Κατά τον τρόπο αυτό, η Βασιλεία διασφαλίζει τον λόγο σύστασής της, διασφαλίζοντας την σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος σε διεθνές επίπεδο, διαμορφώνοντας ισοδύναμους ανταγωνιστικούς όρους μεταξύ των πιστωτικών οργανισμών και των επενδυτικών οργανισμών και κατανέμοντας αρμοδιότητες, προκειμένου να διευκολυνθεί η συνεργασία των εποπτικών αρχών.

1.4 Διάρθρωση του νέου συμφώνου (οι τρεις πυλώνες)

Το νέο σύμφωνο της Βασιλείας διέπουν τρεις πυλώνες. Πρόκειται για τρεις θεματικές εποπτικού πλαισίου, που είναι οι ακόλουθες: α) οι ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις, αναλόγως με την ανάληψη πιστωτικού και λειτουργικού κινδύνου, β) οι εποπτικές πρακτικές μέσω βημάτων ελέγχου για την επάρκεια των πιστωτικών οργανισμών σε ίδια κεφάλαια, γ) επιβολή πειθαρχίας εκ μέρους της αγοράς προς τους πιστωτικούς οργανισμούς γνωστοποιώντας χρηματοοικονομικά στοιχεία. Οι τρεις πυλώνες της Βασιλείας II αλληλοσυμπληρώνονται και ο κάθε ένας ενισχύει την λειτουργία του άλλου. Οι κανονισμοί πυλώνα I εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από την δυνατότητα επιβολής ελέγχου που προβλέπει ο πυλώνας II. Ακόμη, η υποχρέωση δημοσίευσης οικονομικών στοιχείων που προβλέπει ο πυλώνας III επηρεάζουν τα κίνητρα βελτίωσης κατά τη διαδικασία αξιολόγησης του κινδύνου που ακολουθούν τα πιστωτικά ιδρύματα (Πετράκης, 2003). Στη συνέχεια θα αναλυθεί διεξοδικά το περιεχόμενο των τριών πυλώνων του νέου Συμφώνου της Βασιλείας II.

1.4.1 Πρώτος Πυλώνας: ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις

Ο πυλώνας I που αφορά τις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις προβλέπει ότι οι πιστωτικοί οργανισμοί θα μπορούν να εφαρμόζουν τους κανόνες του νέου συμφώνου, υπολογίζοντας εσωτερικά συστήματα μετρήσεων πιστωτικών κινδύνων, τα οποία οι εποπτικές αρχές θα αναγνωρίζουν. Στα εποπτικά ίδια κεφάλαια δεν επιφέρονται αλλαγές, το ίδιο ισχύει με τις σταθμίσεις των κινδύνων που θα οριστούν αναλόγως με την κατηγοριοποίηση του οφειλέτη. Οι σταθμίσεις, απέναντι στις κεντρικές κυβερνήσεις και τις τράπεζες, στηρίζονται πια στη διαβάθμιση εταιρειών πιστοληπτικής αξιολόγησης, οι οποίες είναι εξωτερικές. Ακόμη, η διαβάθμιση αυτών των εταιριών πιστοληπτικών αξιολογήσεων είναι δυνατό να εφαρμόζονται αναλόγως και αναφορικά με τη στάθμιση πιστωτικού κινδύνου του τραπεζικού και επιχειρηματικού χώρου.

Πιο συγκεκριμένα, στα πλαίσια του πρώτου πυλώνα του Σύμφωνου της Βασιλείας, II τροποποιείται η τυποποιημένη μέθοδος (standardized approach) υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων που ίσχυε έως τώρα. Η μέθοδος στηρίζεται στη βάση της απόδοσης καθορισμένων εκ των προτέρων συντελεστών που σταθμίζουν τον κίνδυνο. Η διαφορά βρίσκεται στην ενίσχυση της ευαισθησίας απέναντι στους κινδύνους, στον βαθμό που οι συντελεστές κινδύνων υπολογίζονται, αναλόγως με την πιστοληπτική ικανότητα του αντισυμβαλλόμενου. Πέρα από τα παραπάνω, προωθεί τον τρόπο αξιολόγησης σύμφωνα με τα εσωτερικά συστήματα διαβάθμισης (internal ratings based approach), μέθοδος που προσφέρει στους πιστωτικούς οργανισμούς δύο μεθόδους υπολογισμού: 1) τον θεμελιώδη τρόπο (foundation approach) και 2) τον προηγμένο τρόπο (advanced approach). Στην περίπτωση ανοίγματος, οι πιστωτικοί οργανισμοί χρησιμοποιούν ορισμένες εισροές πιστωτικών κινδύνων (Γκόρτσος & Τασάκος, 2005).

Στις παραμέτρους εισροών πιστωτικών κινδύνων περιλαμβάνεται: i) η αθέτηση της υποχρέωσης του αντισυμβαλλόμενου (Probability of Default - PD), η ζημία εάν υπάρχει αδυναμία κατά την εκπλήρωση υποχρέωσης προς τον αντισυμβαλλόμενο (Loss Given Default - LGD), η έκθεση προς τον αντισυμβαλλόμενο (Exposure At Default - EAD), η διάρκεια που απομένει μέχρι την λήξη (Maturity - M). Με την θεμελιώδη μέθοδο, προσδιορίζεται από τους πιστωτικούς οργανισμούς η παράμετρος

αθέτησης υποχρεώσεων (PD) μόνο. Στην περίπτωση της εξελιγμένης προσέγγισης, οι τράπεζες προσδιορίζουν τις παραμέτρους στο σύνολό τους ii) αναλυτικό πλαίσιο εποπτικής μεταχείρισης τιτλοποιημένων απαιτήσεων (το συγκεκριμένο δεν υπήρχε στο Σύμφωνο της Βασιλείας I). iii) Πέρα από τα παραπάνω, δίνεται η δυνατότητα στους πιστωτικούς οργανισμούς να εφαρμόζουν μεθόδους που αμβλύνουν τους κινδύνους προκειμένου να μειωθεί η κεφαλαιακή τους επιβάρυνση – υπό την προϋπόθεση ότι πληρούν τις προδιαγραφές που θέτει το σύμφωνο. Συνήθεις μέθοδοι που αμβλύνουν τον κίνδυνο είναι οι εγγυήσεις, ο συμψηφισμός στοιχείων του ισολογισμού κ.α. iv) Επιπρόσθετα, υφίστανται απαιτήσεις κεφαλαίου απέναντι στον λειτουργικό κίνδυνο⁴.

Η Βασιλεία II παρέχει τρεις εναλλακτικούς τρόπους υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων απέναντι στον λειτουργικό κίνδυνο: τον τρόπο υπολογισμού του κύριου δείκτη (basic indicator approach): στην περίπτωση αυτή οι τράπεζες καλούνται να υπολογίσουν τα εποπτικά κεφάλαια ως ποσοστό των ακαθάριστων εσόδων, την τυποποιημένη μέθοδο (standardized approach) καθώς και την εναλλακτική τυποποιημένη μέθοδο κατά την οποία υπάρχουν εξειδικευμένοι συντελεστές αναλόγως με τις δραστηριότητες των τραπεζών και τις χρήσεις διαφόρων δεικτών και τέλος, τη μέθοδο εσωτερικής διαβάθμισης (IRB), όπου οι τράπεζες βάσει εσωτερικών εκτιμήσεων αναφορικά με την πιστοληπτική ικανότητα των πιστούχων, εκτιμούν τους πιστωτικούς κινδύνους (Πετράκης, 2003).

Ο πρώτος πυλώνας αναπτύσσει και διευρύνει τους κανονισμούς της Βασιλείας I. Το χαρακτηριστικό του είναι ότι βελτιώνει ουσιαστικά τον υπολογισμό του παρανομαστή της κεφαλαιακής αναλογίας ενός τραπεζικού ιδρύματος που αναφέρεται στα στοιχεία ενεργητικού και τα στοιχεία εκτός ισολογισμού που είναι σταθμισμένα κατά τον κίνδυνο με στόχο να αντανακλά πιο αποτελεσματικά το προφίλ του κινδύνου των τραπεζών. Ο ορισμός των εποπτικών κεφαλαίων (ως αριθμητής) παραμένει ίδιος με αυτόν της Βασιλείας I. Η ελάχιστη κεφαλαιακή απαίτηση (το λιγότερο του 8% των σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού κατά τον κίνδυνο) είναι αμετάβλητη. Οι κύριες αλλαγές του πρώτου πυλώνα είναι οι ακόλουθες:

---

⁴ Λειτουργικό κίνδυνο ορίζουμε τον κίνδυνο ζημιών που συμβαίνουν άμεσα ή έμμεσα, τα αίτια των οποίων είναι η αποτυχία ή/και η έλλειψη καταλληλότητας εσωτερικών διαδικασιών που έχουν θεσπιστεί, ο ανθρώπινος παράγοντας ή και αιτίες που συνδέονται με τα χρηματοπιστωτικά φαινόμενα.

α) η προσθήκη του λειτουργικού κινδύνου (operational risk) αποτελεί νέα κατηγορία κινδύνου σύμφωνα με τον ορισμό των σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού, κατά τον κίνδυνο των ζημιών που οφείλονται σε ανεπάρκεια ή αποτυχία των εσωτερικών διαδικασιών, όπως π.χ. των μηχανογραφικών συστημάτων ή που οφείλονται σε εξωτερικούς παράγοντες όπως είναι οι φυσικές καταστροφές ή οι τρομοκρατικές ενέργειες

β) η προσθήκη τριών σύνθετων επιλογών για να υπολογιστεί 1) ο πιστωτικός κίνδυνος, η τυποποιημένη δηλαδή προσέγγιση (standardised approach), η θεμελιώδης αυτή προσέγγιση στηρίζεται σε εσωτερική πιστοληπτική αξιολόγηση και η προχωρημένη προσέγγιση στηρίζεται σε προηγμένη εσωτερική πιστοληπτική αξιολόγηση (advanced internal ratings-based approach) και 2) ο λειτουργικός κίνδυνος, η βασική δηλαδή προσέγγιση βάσει δεικτών (basic indicator approach), η τυποποιημένη προσέγγιση καθώς και η προχωρημένη προσέγγιση μέτρησης (advance measurement approach).

Η «**τυποποιημένη προσέγγιση**», αποτελεί συνέχεια της υπάρχουσας μεθοδολογίας διαφοροποιείται ωστόσο και κατά κύριο λόγο αναφορικά με: (i) την αύξηση του αριθμού των κατηγοριών κατάταξης για τη στάθμιση του χρηματοδοτικού ανοίγματος (ii) τον ρόλο των διαβαθμίσεων από αναγνωρισμένους οίκους πιστοληπτικής αξιολόγησης για να πραγματοποιηθεί η κατάταξη των πιστοδοτήσεων και των δανείων εν γένει σε συγκεκριμένη κατηγορία στάθμισης και (iii) τη διεύρυνση των τεχνικών που λειτουργούν ως αντιστάθμισμα προκειμένου να μειωθεί ο πιστωτικός κίνδυνος που αναλαμβάνουν οι τράπεζες (όπως για παράδειγμα οι εγγυήσεις).

Η «**θεμελιώδης προσέγγιση εσωτερικών διαβαθμίσεων**», είναι δεύτερη μέθοδος, η οποία αποτελεί καινοτομία, καθότι στηρίζεται σε σημαντικό βαθμό στα συστήματα των τραπεζών για την κατάταξη των πελατών τους σε διακριτές κατηγορίες πιστωτικού κινδύνου, βάσει της εκτιμώμενης πιθανότητας αθέτησης των υποχρεώσεών τους. Η πιθανότητα αυτή θα πρέπει να υπολογίζεται σύμφωνα με ιστορικά και στατιστικά στοιχεία των τραπεζών ή κατόπιν συγκρίσιμων στοιχείων φορέων, όπως οι εταιρίες πιστοληπτικής αξιολόγησης. Επιπλέον, ειδικές παράμετροι, όπως είναι η πιθανή ζημία σε περίπτωση αθέτησης (credit default), στην περίπτωση που χρησιμοποιείται η μέθοδος αυτή, προσδιορίζονται από τις διατάξεις του Συμφώνου.

Η τρίτη μέθοδος, αποκαλείται «**προηγμένη προσέγγιση εσωτερικών διαβαθμίσεων**». Αποτελεί προέκταση της δεύτερης. Όλες οι παράμετροι που προαναφέρθηκαν καθορίζονται από τα ίδια τα πιστωτικά ιδρύματα. Η μεγάλη εξειδίκευση απαιτεί την επιτυχή εφαρμογή της συγκεκριμένης μεθόδου που οδηγεί στην εκτίμηση ότι αρχικά θα υιοθετηθεί από μεγάλες και προηγμένες τράπεζες, με στόχο την ελάφρυνση των απαιτούμενων εποπτικών ιδίων κεφαλαίων τα οποία αφορούν στην κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου. Αναμένεται, ότι στη συνέχεια όλο και πιο πολλά πιστωτικά ιδρύματα θα υιοθετήσουν την προηγμένη μέθοδο, προκειμένου να εκμεταλλευτούν τα πλεονεκτήματα που προσφέρει σε αυτά.

Αναφορικά με τη μέτρηση του πιστωτικού κινδύνου, η τυποποιημένη μέθοδος είναι ίδια όπως στη Βασιλεία I αλλά παρουσιάζει υψηλότερο βαθμό ευαισθησίας στον κίνδυνο. Όταν η Βασιλεία I ήταν σε ισχύ, ο σταθμισμένος ατομικός κίνδυνος εξαρτιόταν από την ευρύτερη κατηγορία όπου ενέπιπτε ο δανειζόμενος, (κυβερνήσεις, επιχειρήσεις, τράπεζες κ.ο.κ). Με το Σύμφωνο της Βασιλείας II, ο σταθμισμένος κίνδυνος είναι περισσότερο εξειδικευμένος λόγω χρήσης της πιστοληπτικής αξιολόγησης που παρέχει αναγνωρισμένος εξωτερικός οίκος πιστοληπτικής βαθμολόγησης που ανταποκρίνεται σε εποπτικά επιλέξιμα πρότυπα.

Η μέθοδος που στηρίζεται σε εσωτερική πιστοληπτική αξιολόγηση (IRB) για την μέτρηση του πιστωτικού κινδύνου, είναι καινοτομία της Βασιλείας II. Η IRB επιτρέπει στα πιστωτικά ιδρύματα να ποσοτικοποιήσουν μερικά στοιχεία-κλειδιά, απαραίτητα για τον υπολογισμό της κεφαλαιακής τους επάρκειας. Επομένως, οι σταθμισμένοι κίνδυνοι καθώς και τα κεφαλαιακά βάρη καθορίζονται με τη βοήθεια ενός συνδυασμού ποσοτικών συντελεστών οι οποίοι παρέχονται είτε από τράπεζες είτε από τις εποπτικές αρχές και τις λειτουργίες σταθμισμένων απέναντι στον κίνδυνο που εξειδικεύονται από την Επιτροπή της Βασιλείας. Η συγκεκριμένη μέθοδος, είναι στενά συνδεδεμένη με τα κύρια αποτελέσματα της σύγχρονης θεωρίας της τιμολόγησης των περιουσιακών στοιχείων (modern asset pricing theory). Η μεθοδολογία στηρίζεται σε πρότυπο που αποδέχεται την πιθανότητα αδυναμίας αποπληρωμής του χρέους μιας δανειζόμενης εταιρίας, όπως καθορίζεται από τη διαφορά μεταξύ της αξίας του ενεργητικού και της ονομαστικής αξίας των χρεών της.

Η αξία του ενεργητικού θεωρείται μεταβλητή. Αλλάζει στο χρόνο μερικώς, εξαιτίας της επίδρασης ακραίων, τυχαίων γεγονότων. Αδυναμία αποπληρωμής των χρεών υπάρχει όταν το ενεργητικό της επιχείρησης δεν επαρκεί για να καλύψει το χρέος. Η μέτρηση του πιστωτικού κινδύνου σε καθορισμένο χρονικό διάστημα έτους,

είναι η πιθανότητα της αδυναμίας αποπληρωμής του χρέους. Στη μέθοδο IRB, το απαιτούμενο ελάχιστο κεφάλαιο στηρίζεται στην κατανομή των ζημιών που οφείλονται σε αδυναμία αποπληρωμής σε χαρτοφυλάκιο δανείων ή συναφών χρηματοοικονομικών μέσων. Ο ορίζοντας εκτίμησης του κινδύνου και η μέθοδος IRB προϋποθέτει ορισμένο επίπεδο εμπιστοσύνης, της τάξης του 99,9%. Αυτό πάει να πει ότι η πιθανότητα πραγματοποίησης ζημίας η οποία υπερβαίνει την εκτίμηση του μοντέλου, είναι πιθανό να συμβεί μία φορά στα χίλια χρόνια. Ακόμη, η μέθοδος IRB καλύπτει μόνο τις μη αναμενόμενες ζημίες, που δεν είναι δυνατόν να τις καλύψει καμία πρόβλεψη (Ελληνική Ένωση Τραπεζών 2011). Ο υπολογισμός των κεφαλαιακών απαιτήσεων ως προς στον κίνδυνο μη αποπληρωμής ενός δανείου στηρίζεται στα έξι συστατικά που παρατίθενται παρακάτω:

α) Probability of default, (PD) είναι η πιθανότητα μη αποπληρωμής. Υπολογίζει την πιθανότητα μη αποπληρωμής από ένα δανειολήπτη σε ένα χρονικό ορίζοντα για παράδειγμα ενός έτους.

β) Loss given default, LGD: είναι η ζημία εξαιτίας μη αποπληρωμής. Πρόκειται για τη ζημία που προκαλείται από αδυναμία αποπληρωμής δανείου. Εκφράζεται ως ποσοστό της αρχικής ονομαστικής αξίας του χρέους.

γ) Exposure at default, EAD: πρόκειται για έκθεση στον κίνδυνο εξαιτίας αδυναμίας πληρωμής. Πρόκειται για την ονομαστική αξία του χρέους ενός δανειολήπτη.

δ) Maturity of the loan: είναι η λήξη του δανείου.

ε) Correlation to systematic risk: πρόκειται για συσχετισμό με τον συστηματικό κίνδυνο και υπολογίζει τη συσχέτιση μη δυνατότητας αποπληρωμής δυο διαφόρων δανειοληπτών.

στ) Risk weight factor: πρόκειται για συντελεστή στάθμισης του κινδύνου. Αφορά στην προβλεπόμενη ζημία σε σχέση με την ελάχιστη κεφαλαιακή επάρκεια.

Η διαφορά ανάμεσα στη θεμελιώδη και την προχωρημένη μέθοδο IRB έχει να κάνει με τον ορισμό των μεταβλητών εισροής. Και οι δύο προσεγγίσεις αυτές στηρίζονται στην εκτίμηση της πιθανότητας αδυναμίας πληρωμής αλλά οι εσωτερικές εκτιμήσεις του πιστωτικού ιδρύματος αναφορικά με τη ζημία εξαιτίας της δεδομένης

μη αποπληρωμής, της έκθεσης στον κίνδυνο εξαιτίας της μη αποπληρωμής (EAD) καθώς και της λήξης του δανείου είναι οι μόνες μέθοδοι που λαμβάνονται υπόψη στην εξελιγμένη μέθοδο IRB.

Αναφορικά με τον λειτουργικό κίνδυνο, που αποτελεί νέα κατηγορία κινδύνου και που υπόκειται σε κεφαλαιακές απαιτήσεις, το ρυθμιστικό κεφαλαιακό σχέδιο στηρίζεται στις ακόλουθες τρεις μεθόδους:

i) The basic indicator approach: χρειάζεται απαιτήσεις κεφαλαίου που ισοδυναμούν με το 15% του μέσου ετήσιου ακαθάριστου εισοδήματος των τριών προηγούμενων χρόνων με στόχο την κάλυψη του λειτουργικού κινδύνου.

ii) The standardised approach: το ακαθάριστο εισόδημα του πιστωτικού ιδρύματος διαιρείται σε 8 επιχειρηματικές γραμμές. Οι απαιτήσεις για πρόσθετη κεφαλαιακή επάρκεια υπολογίζεται για κάθε επιχειρηματική περιοχή εφόσον πολλαπλασιαστεί το ακαθάριστο εισόδημα με συντελεστή –τον οποίο καθορίζει η BCBS – και εφαρμόζεται στην αντίστοιχη επιχειρηματική γραμμή που αναφέρθηκαν.

iii) The advance measurement approach: είναι η πλέον σύνθετη μέθοδος βάσει της οποίας οι ρυθμιστικές κεφαλαιακές απαιτήσεις υπολογίζονται αναλόγως με τα συστήματα μέτρησης του εσωτερικού λειτουργικού κινδύνου των πιστωτικών ιδρυμάτων. Τα συστήματα χρειάζεται να λαμβάνουν υπόψη όχι μόνο τα πραγματικά εσωτερικά και εξωτερικά στοιχεία για τις ζημιές αλλά και τα σενάρια ανάλυσης και τους συντελεστές που συνδέονται με το επιχειρηματικό περιβάλλον των τραπεζών και του εσωτερικού ελέγχου. Τέλος, αναφορικά με τον υπολογισμό του κινδύνου αγοράς, οι προσεγγίσεις της μεθοδολογίας είναι παρόμοιες με της Capital Accord του '98 (Χριστόπουλος & Ντόκας, 2012).

Η Ανάλυση του λειτουργικού κινδύνου, του κινδύνου αγοράς και των κεφαλαιακών τους απαιτήσεων στο πλαίσιο της Βασιλείας II

Στο σημείο αυτό θα προχωρήσουμε στην ανάλυση του δεύτερου τμήματος του παρονομαστή της εξίσωσης που αναφέρθηκε παραπάνω, η οποία περιλαμβάνει τον λειτουργικό κίνδυνο καθώς και τον λειτουργικό κίνδυνο της αγοράς. Με τον όρο λειτουργικό κίνδυνο αναφερόμαστε είτε στην αναποτελεσματικότητα των εσωτερικών λειτουργιών των πιστωτικών ιδρυμάτων είτε σε εξωγενή γεγονότα τα

οποία επηρεάζουν την πορεία της. Ο λειτουργικός κίνδυνος έκανε την εμφάνισή του μετά την Βασιλεία I και διαχωρίζεται από τον πιστωτικό. Ακόμη, όπως στην περίπτωση του πιστωτικού κινδύνου, έτσι κι εδώ υπάρχουν διαφορετικοί τρόποι υπολογισμού του. Συγκεκριμένα, υπάρχουν τρεις μέθοδοι προσέγγισης του λειτουργικού κινδύνου.

- Η προσέγγιση του Βασικού Δείκτη
- Η τυποποιημένη προσέγγιση
- Οι εξελιγμένες μέθοδοι μέτρησης

Οι προαναφερθείσες μέθοδοι οι οποίες θα αναφερθούν και παρακάτω, έχουν εγκριθεί από τη Βασιλεία II και μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τον υπολογισμό της κεφαλαιακής χρέωσης προκειμένου να αντιμετωπιστεί η έκθεση του πιστωτικού ιδρύματος στον λειτουργικό κίνδυνο. Η Βασιλεία II επιτρέπει στις τράπεζες να χρησιμοποιήσουν την προσέγγιση του Βασικού Δείκτη για ορισμένες δραστηριότητες και τις δύο άλλες προσεγγίσεις για πιο εξελιγμένες δραστηριότητες.

Ο υπολογισμός των κεφαλαιακών απαιτήσεων με βάση την προσέγγιση του Βασικού Δείκτη.

Τα πιστωτικά ιδρύματα που χρησιμοποιούν την προσέγγιση αυτή είναι απαραίτητο να διακρατούν κεφάλαια σε ορισμένο ποσοστό (έστω α) το οποίο να είναι αντίστοιχο του μέσου όρου του θετικού εισοδήματος (δηλαδή μεικτά έσοδα) στον ισολογισμό των τριών τελευταίων ετών που λειτουργεί το τραπεζικό σύστημα. Σε όρους άλγεβρας, τα διακρατούμενα κεφάλαια παράγονται από την παρακάτω εξίσωση:

$$K_{BIA} = [\Sigma(GI1 \dots n * \alpha)] / n$$

Όπου:

K_{BIA} : το ποσό του διακρατούμενου κεφαλαίου

GI : το ετήσιο θετικό εισόδημα του πιστωτικού ιδρύματος

n : ο αριθμός των τριών προηγούμενων χρόνων κατά το οποίο η τράπεζα παρουσίαζε θετικό εισόδημα

α : είναι ίσο με 15%.

Το ποσοστό 15% θέτουν οι εποπτικές αρχές της Επιτροπής της Βασιλείας.

Η μεθοδολογία αυτή κατά τον υπολογισμό του λειτουργικού κινδύνου έχει το πλεονέκτημα ότι είναι σχετικά απλή. Όπως αναφέρουν οι Akkizidis and Bouchereau (2006), συνήθως την εφαρμόζουν οι μικρότερες τράπεζες. Τα πιο μεγάλα πιστωτικά ιδρύματα αναμένεται να χρησιμοποιήσουν πιο περίπλοκες μεθόδους μέτρησης του λειτουργικού κινδύνου (Καραθανάση, 2002).

Ο υπολογισμός των κεφαλαιακών απαιτήσεων με βάση την Τυποποιημένη Προσέγγιση

Στη συγκεκριμένη προσέγγιση ο λειτουργικός κίνδυνος δεν αντιμετωπίζεται ενιαία από το πιστωτικό ίδρυμα με έναν συντελεστή αλλά βάσει της υποδιαίρεσης των δραστηριοτήτων της τράπεζας (το οποίο δεν ισχύει στην μέθοδο του Βασικού Δείκτη). Συγκεκριμένα, το πιστωτικό ίδρυμα χρειάζεται να υποδιαιρέσει τις δραστηριότητές του σε οκτώ επιμέρους τομείς. Οι τομείς αυτοί είναι: ο τομέας εταιρικής χρηματοδότησης, ο τομέας αγοραπωλησίας τίτλων, λιανικής τραπεζικής, εμπορικής τραπεζικής, πληρωμών και διακανονισμών, υπηρεσιών αντιπροσώπευσης, διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων και λιανικής χρηματομεσιτείας. Στην ουσία οι παραπάνω τομείς αποτελούν αναταξινόμηση των στοιχείων του συνολικού χαρτοφυλακίου των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Σε κάθε τομέα χρειάζεται να αποδοθεί ένας διαφορετικός συντελεστής. Οι συντελεστές ουσιαστικά αντικαθιστούν τον αθροιστικό συντελεστή της προηγούμενης προσέγγισης. Το μεικτό εισόδημα που παράγεται από επιμέρους τομείς δραστηριότητας αντιπροσωπεύει την λειτουργική έκθεση κάθε τομέα. Η κεφαλαιακή χρέωση για την έκθεση του πιστωτικού αυτή σε κάθε τομέα προέρχεται από τον πολλαπλασιασμό του συγκεκριμένου ποσού έκθεσης με τον συντελεστή β (Χριστόπουλος & Ντόκας, 2012).

Η Ανάλυση του λειτουργικού κινδύνου, του κινδύνου αγοράς και των κεφαλαιακών τους απαιτήσεων στο πλαίσιο της Βασιλείας II

Στο σημείο αυτό θα προχωρήσουμε στην ανάλυση του δεύτερου τμήματος του παρονομαστή της εξίσωσης που αναφέρθηκε παραπάνω, η οποία περιλαμβάνει τον λειτουργικό κίνδυνο καθώς και τον λειτουργικό κίνδυνο της αγοράς. Με τον όρο λειτουργικό κίνδυνο αναφερόμαστε είτε στην αναποτελεσματικότητα των εσωτερικών λειτουργιών των πιστωτικών ιδρυμάτων είτε σε εξωγενή γεγονότα τα οποία επηρεάζουν την πορεία της. Ο λειτουργικός κίνδυνος έκανε την εμφάνισή του μετά την Βασιλεία I και διαχωρίζεται από τον πιστωτικό. Ακόμη, όπως στην περίπτωση του πιστωτικού κινδύνου, έτσι κι εδώ υπάρχουν διαφορετικοί τρόποι υπολογισμού του. Συγκεκριμένα, υπάρχουν τρεις μέθοδοι προσέγγισης του λειτουργικού κινδύνου.

- Η προσέγγιση του Βασικού Δείκτη
- Η τυποποιημένη προσέγγιση
- Οι εξελιγμένες μέθοδοι μέτρησης

Οι προαναφερθείσες μέθοδοι οι οποίες θα αναφερθούν και παρακάτω, έχουν εγκριθεί από τη Βασιλεία II και μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τον υπολογισμό της κεφαλαιακής χρέωσης προκειμένου να αντιμετωπιστεί η έκθεση του πιστωτικού ιδρύματος στον λειτουργικό κίνδυνο. Η Βασιλεία II επιτρέπει στις τράπεζες να χρησιμοποιήσουν την προσέγγιση του Βασικού Δείκτη για ορισμένες δραστηριότητες και τις δύο άλλες προσεγγίσεις για πιο εξελιγμένες δραστηριότητες.

Ο υπολογισμός των κεφαλαιακών απαιτήσεων με βάση την προσέγγιση του Βασικού Δείκτη.

Τα πιστωτικά ιδρύματα που χρησιμοποιούν την προσέγγιση αυτή είναι απαραίτητο να διακρατούν κεφάλαια σε ορισμένο ποσοστό (έστω α) το οποίο να είναι αντίστοιχο του μέσου όρου του θετικού εισοδήματος (δηλαδή μεικτά έσοδα) στον ισολογισμό των τριών τελευταίων ετών που λειτουργεί το τραπεζικό σύστημα. Σε όρους άλγεβρας, τα διακρατούμενα κεφάλαια παράγονται από την παρακάτω εξίσωση:

$$K_{BIA} = [\Sigma(GI1 \dots n * \alpha)] / n$$

Όπου:

KBIA: το ποσό του διακρατούμενου κεφαλαίου

GI: το ετήσιο θετικό εισόδημα του πιστωτικού ιδρύματος

n: ο αριθμός των τριών προηγούμενων χρόνων κατά το οποίο η τράπεζα παρουσίαζε θετικό εισόδημα

a: είναι ίσο με 15%.

Το ποσοστό 15% θέτουν οι εποπτικές αρχές της Επιτροπής της Βασιλείας.

Η μεθοδολογία αυτή κατά τον υπολογισμό του λειτουργικού κινδύνου έχει το πλεονέκτημα ότι είναι σχετικά απλή. Όπως αναφέρουν οι Akkizidis and Bouchereau (2006), συνήθως την εφαρμόζουν οι μικρότερες τράπεζες. Τα πιο μεγάλα πιστωτικά ιδρύματα αναμένεται να χρησιμοποιήσουν πιο περίπλοκες μεθόδους μέτρησης του λειτουργικού κινδύνου (Καραθανάσης, 2002).

Ο υπολογισμός των κεφαλαιακών απαιτήσεων με βάση την Τυποποιημένη Προσέγγιση

Στη συγκεκριμένη προσέγγιση ο λειτουργικός κίνδυνος δεν αντιμετωπίζεται ενιαία από το πιστωτικό ίδρυμα με έναν συντελεστή αλλά βάσει της υποδιαίρεσης των δραστηριοτήτων της τράπεζας (το οποίο δεν ισχύει στην μέθοδο του Βασικού Δείκτη). Συγκεκριμένα, το πιστωτικό ίδρυμα χρειάζεται να υποδιαιρέσει τις δραστηριότητές του σε οκτώ επιμέρους τομείς. Οι τομείς αυτοί είναι: ο τομέας εταιρικής χρηματοδότησης, ο τομέας αγοραπωλησίας τίτλων, λιανικής τραπεζικής, εμπορικής τραπεζικής, πληρωμών και διακανονισμών, υπηρεσιών αντιπροσώπευσης, διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων και λιανικής χρηματομεσιτείας. Στην ουσία οι παραπάνω τομείς αποτελούν αναταξινόμηση των στοιχείων του συνολικού χαρτοφυλακίου των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Σε κάθε τομέα χρειάζεται να αποδοθεί ένας διαφορετικός συντελεστής. Οι συντελεστές ουσιαστικά αντικαθιστούν τον αθροιστικό συντελεστή της προηγούμενης προσέγγισης. Το μεικτό εισόδημα που παράγεται από επιμέρους τομείς δραστηριότητας αντιπροσωπεύει την λειτουργική έκθεση κάθε τομέα. Η κεφαλαιακή χρέωση για την έκθεση του πιστωτικού αυτή σε κάθε τομέα προέρχεται από τον

πολλαπλασιασμό του συγκεκριμένου ποσού έκθεσης με τον συντελεστή β (Χριστόπουλος & Ντόκας, 2012).

1.4.2 Δεύτερος Πυλώνας: επίβλεψη της κεφαλαιακής επάρκειας και των εσωτερικών συστημάτων αξιολόγησης των πιστωτικών ιδρυμάτων

Ο Πυλώνας II της Νέας Συνθήκης αφορά τις κύριες αρχές εποπτικού ελέγχου, οι οποίες διασφαλίζουν την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών οργανισμών και βελτιώνουν τις στρατηγικές αξιολόγησης του κινδύνου των χαρτοφυλακίων τους. Οι μέθοδοι διαχείρισης κινδύνου θα αναλυθούν πιο διεξοδικά στα επόμενα κεφάλαια. Η εποπτεία της κεφαλαιακής επάρκειας, προϋποθέτει αναγνώριση της ευθύνης της διοίκησης του πιστωτικού οργανισμού, ως προς το να εξασφαλίσει την επάρκεια του τραπεζικού κεφαλαίου, προκειμένου να καλύψει ή και να υπερκαλύψει ακόμα, τα επίπεδα ρίσκου. Οι εποπτικές αρχές έχουν ως σκοπό την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του καθορισμού των κεφαλαιακών αναγκών των πιστωτικών ιδρυμάτων. Συνεπώς, επιδιωκόμενο όφελος μέσα από την αξιολόγηση αυτή, είναι όσο το δυνατό πιο καλή συνεργασία των πιστωτικών ιδρυμάτων με τις εποπτικές αρχές κατά τρόπο τέτοιο, που ο πιστωτικός οργανισμός θα πάρει μέτρα προς τη μείωση του κινδύνου ή της αύξησης των ιδίων κεφαλαίων της. Αξίζει να σημειωθεί ότι, τα κριτήρια μείωσης του ρίσκου μπορεί αν είναι είτε ποιοτικά, είτε ποσοτικά.

Σκοπός του δεύτερου πυλώνα είναι η εξασφάλιση της διαχειριστικής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων όπως επίσης και η βελτίωση των τεχνικών της διαχείρισης κινδύνου στα χαρτοφυλάκιά τους. Η ανασκόπηση της εποπτείας ξεκινά από την αναγνώριση της ευθύνης που βαραίνει την τραπεζική διοίκηση σε ό,τι αφορά την εξασφάλιση του αναγκαίου κεφαλαίου προκειμένου να υποστηριχθεί το υπάρχον επίπεδο κινδύνου αλλά και να υπερκαλυφθεί. Με την εποπτική ανασκόπηση γίνεται επιδίωξη της ανάπτυξης της βέλτιστης συνεργασίας μεταξύ Κεντρικής Τράπεζας και εμπορικών πιστωτικών ιδρυμάτων που αποσκοπούν στη λήψη αποφασιστικών μέτρων, που έχουν ως σκοπό είτε τη μείωση του κινδύνου, είτε την αύξηση του κεφαλαίου ως προς στα ίδια κεφάλαια.

Εναλλακτικά, η Βασιλεία II επισημαίνει πως η μείωση του πιστωτικού κινδύνου δεν συνδέεται αποκλειστικά με ποσοτικές κινήσεις επί των Tiers για την αντιμετώπιση των μειονεκτημάτων της διαχείρισης ρίσκου. Υπάρχει πάντοτε η δυνατότητα καλύτερης διαχείρισης του πιστωτικού κινδύνου από τη διοίκηση του

πιστωτικού ιδρύματος και αυτό κάλλιστα γίνεται να υλοποιηθεί κατόπιν σωστής εποπτικής ανασκόπησης των διαδικασιών, μέσω επιβολής εσωτερικών ορίων καθώς και την ύπαρξη ελέγχων.

Ο δεύτερος πυλώνας εμφανίζεται κατά ουσία για να αντιμετωπίσει τα προβλήματα που εγείρονται από κινδύνους που δεν αντιμετωπίζονται πλήρως από τον πρώτο πυλώνα (για παράδειγμα ο κίνδυνος συγκέντρωσης από τις τοποθετήσεις των τραπεζών) αλλά και κινδύνους όπως για παράδειγμα το στρατηγικό ρίσκο ή και εξωγενείς παράγοντες όπως οι επιπτώσεις των οικονομικών κύκλων. Επιπρόσθετα, ένα ακόμη ενδιαφέρον στοιχείο του δεύτερου πυλώνα είναι και η εκτίμηση των εποπτικών αρχών σχετικά με την συμμόρφωση των πιστωτικών ιδρυμάτων με τις απαιτήσεις και τα πρότυπα που η χρήση των εξελιγμένων μεθόδων αποτίμησης του πιστωτικού κινδύνου επιβάλλουν στον πρώτο πυλώνα για παράδειγμα η χρήση της προσέγγισης της εσωτερικής διαβάθμισης για τον πιστωτικό κίνδυνο και η χρήση της εξελιγμένης μεθόδου μέτρησης για τον λειτουργικό κίνδυνο (Χριστόπουλος & Ντόκας, 2012).

1) Η σωστή επίβλεψη και εποπτεία

Μια διαδικασία διαχείρισης των πιστωτικών κινδύνων που είναι επιτυχής αφορά τα θεμέλια για την αποτελεσματική αξιολόγηση της κεφαλαιακής επάρκειας ενός πιστωτικού ιδρύματος. Η διοίκηση της τράπεζας είναι αρμόδια προκειμένου να γίνει κατανόηση του επιπέδου ενός αναλαμβανόμενου κινδύνου και του βαθμού στον οποίο ο κίνδυνος επηρεάζει τα επίπεδα κεφαλαιακής επάρκειας. Είναι επίσης υπεύθυνη για τη διασφάλιση των διαδικασιών εκτίμησης του πιστωτικού κινδύνου, λαμβάνοντας υπόψη τον στρατηγικό σχέδιο του πιστωτικού ιδρύματος αλλά και το επιχειρησιακό της σχέδιο.

Η ανάλυση των τρεχουσών καθώς και των μελλοντικών βασικών κεφαλαιακών απαιτήσεων ενός πιστωτικού ιδρύματος σε σχέση με τους στρατηγικούς της στόχους είναι στοιχείο ζωτικής σημασίας κατά τη διαδικασία του στρατηγικού προγραμματισμού. Το στρατηγικό σχέδιο είναι σαφώς απαραίτητο να υπογραμμίζει τις κύριες κεφαλαιακές ανάγκες του πιστωτικού ιδρύματος, τις προσδοκώμενες δαπάνες, το επιθυμητό επίπεδο του κεφαλαίου, και τις εξωτερικές πηγές άντλησης κεφαλαίων. Η διοίκηση της τράπεζας οφείλει να προβαίνει σε εξέταση και προγραμματισμό της κεφαλαιακής επάρκειας ως πολύ κρίσιμο στοιχείο προκειμένου

να είναι σε θέση να πετύχουν τους στρατηγικούς στόχους που επιθυμεί.

2) Ρεαλιστική εκτίμηση κεφαλαιακής επάρκειας

Αναφορικά με το δεύτερο γνώρισμα είναι απαραίτητο να υπάρχουν:

1. Διαδικασίες και πολιτικές σχεδιασμένες κατά τέτοιο τρόπο ώστε να διασφαλίζουν πως το πιστωτικό ίδρυμα αναγνωρίζει και αξιολογεί τους υλικούς κινδύνους στο σύνολό τους.
2. Διαδικασίες που συνδέουν την κεφαλαιακή επάρκεια με τα επίπεδα του αναλαμβανόμενου κινδύνου.
3. Διαδικασίες οι οποίες θέτουν τους στόχους αναφορικά με την κεφαλαιακή επάρκεια σε σχέση με τον κίνδυνο, σεβόμενες τη στρατηγική εστίαση και τον επιχειρησιακό σχεδιασμό του πιστωτικού ιδρύματος.
4. Διαδικασία εσωτερικού ελέγχου και αναθεωρήσεων που θα διασφαλίζουν την ακεραιότητα της λειτουργίας της διοίκησης.

3) Αξιολόγηση του κινδύνου

Το τρίτο σημείο αναφέρεται στην κατανοητή και επαρκή αξιολόγηση του κινδύνου. Η Βασιλεία αναγνωρίζει πως δεν μπορούν να υπολογιστούν οι κίνδυνοι επακριβώς. Για τον λόγο αυτό είναι απαραίτητο να υφίστανται διαδικασίες εκτίμησης του κινδύνου. Έτσι, η επιτροπή της Βασιλείας επικεντρώνεται στον πιστωτικό, λειτουργικό, και τον κίνδυνο της αγοράς.

Αναφορικά με τον πιστωτικό κίνδυνο, τα πιστωτικά ιδρύματα πρέπει να διαθέτουν διαδικασίες που θα επιτρέπουν να έχει όσο το δυνατόν πιο καθαρή εικόνα ως προς την έκθεσή της στον πιστωτικό κίνδυνο σε ό,τι αφορά το δανειακό της χαρτοφυλάκιο), όσο και σε αναφορικά το χαρτοφυλάκιο αγοραπωλησιών της. Για την εξασφάλισή της η Βασιλεία ακολουθεί ένα σύστημα εσωτερικής διαβάθμισης κινδύνου. Ακόμη, παρακολουθεί την πορεία των εξελιγμένων τραπεζών, την πορεία των παραγώγων σε τιτλοποιήσεις και την ανάλυση της πορείας του συνολικού χαρτοφυλακίου του πιστωτικού ιδρύματος. Ειδικά η παρακολούθηση του συνολικού χαρτοφυλακίου επιτρέπει να αναδειχθούν τα όποια προβλήματα μπορεί να υπάρχουν από τον κίνδυνο της συγκέντρωσης σε κάποιες χρηματοοικονομικές αξίες.

Λειτουργικός κίνδυνος: η επιτροπή θεωρεί πως παρόμοια αυστηρότητα χρειάζεται να εφαρμοστεί και ως προς τη διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου, όπως γίνεται για την διαχείριση άλλου είδους σημαντικών τραπεζικών κινδύνων. Η ακατάλληλη διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου μπορεί να οδηγήσει σε προφίλ κινδύνου που είναι λανθασμένο και κατά αυτό τον τρόπο η τράπεζα να εκτεθεί σε σημαντική απώλεια.

Το πιστωτικό ίδρυμα χρειάζεται να αναπτύξει πλαίσιο διαχείρισης του λειτουργικού κινδύνου και αξιολόγησης της επάρκειας των κεφαλαίων της. Το πλαίσιο χρειάζεται να καλύπτει την επιθυμία και την ανοχή του πιστωτικού ιδρύματος για τον λειτουργικό κίνδυνο, έτσι όπως ορίζουν οι πολιτικές της για τη διαχείριση του κινδύνου αυτού, συμπεριλαμβανομένου του τρόπου και της έκτασης με την οποία μεταφέρεται ο λειτουργικός κίνδυνος έξω απ' την τράπεζα. Ακόμη, είναι απαραίτητο να περιλαμβάνει πολιτικές που να περιγράφουν την προσέγγιση του τραπεζικού ιδρύματος για τον εντοπισμό, την παρακολούθηση, την αξιολόγηση και τον έλεγχο του πιστωτικού κινδύνου.

Όσον αφορά τον κίνδυνο αγοράς, τα πιστωτικά ιδρύματα πρέπει να έχουν μεθοδολογία που τους επιτρέπει να αξιολογήσουν και να διαχειριστούν δραστικά τον υλικό κίνδυνο της αγοράς, όπου και αν προκύψει. Για τα πιο εξελιγμένα πιστωτικά ιδρύματα, η αξιολόγηση εσωτερικής κεφαλαιακής επάρκειας για τον κίνδυνο της αγοράς, είναι απαραίτητο να στηρίζεται τουλάχιστον σε αποτελέσματα ενός μοντέλου VaR, για τις διάφορες δραστηριότητες των τραπεζών, και στην εφαρμογή διαφόρων μεθόδων προσομοίωσης κρίσεων (Καραθανάσης, 2002).

Το μοντέλο VaR, αποτελεί σημαντικό εργαλείο παρακολούθησης της έκθεσης μιας τράπεζας στους συνολικούς κινδύνους της αγοράς και προσφέρει κοινή μονάδα μέτρησης προκειμένου να συγκριθούν οι κίνδυνοι που εμφανίζουν οι επιχειρησιακές γραμμές. Το μοντέλο αυτό είναι απαραίτητο να επαρκεί προκειμένου να υπολογίζει τους κινδύνους που απορρέουν από τις εμπορικές δραστηριότητες και πραγματοποιείται πλήρης ένταξη του μοντέλου στη διαδικασία αξιολόγησης της εσωτερικής κεφαλαιακής επάρκειας. Μεγάλη σπουδαιότητα έχει η εκτίμηση κεφαλαιακής επάρκειας όταν κάνουν την εμφάνισή τους εξωγενή γεγονότα στην αγορά, όπως είναι τα ξαφνικά άλματα των τιμών, τα ξαφνικά προβλήματα των τιμών των χρηματοοικονομικών ισοδύναμων των δικαιωμάτων, η ξαφνική αδυναμία πληρωμής πελατών. Τέλος, αυτές οι μεθοδολογίες καθώς και ο έλεγχος ακραίων

καταστάσεων, προσαρμόζονται σε νέα δεδομένα, όταν αλλάζουν οι στρατηγικοί στόχοι του πιστωτικού ιδρύματος.

Αναφορικά με τον κίνδυνο επιτοκίου, υπάρχει ανάγκη σωστής καταγραφής όλων των στοιχείων που συνδέονται μαζί του. Αυτό αποτελεί κυρίως ευθύνη της διοίκησης του πιστωτικού ιδρύματος. Ο κίνδυνος ρευστότητας από την άλλη πλευρά, είναι θέμα ζωτικής σημασίας για τη βιωσιμότητα μιας τράπεζας. Οι θέσεις των ενδεχομένως έχουν επιπτώσεις ως προς στην ικανότητά των τραπεζών να αποκτούν ρευστότητα, κυρίως σε περιόδους κρίσης. Κάθε πιστωτικό ίδρυμα οφείλει να διαθέτει συστήματα κατάλληλα για τη μέτρηση, και τον έλεγχο του κινδύνου ρευστότητας.

Ακόμη οι τράπεζες χρειάζεται να αξιολογούν την επάρκεια του κεφαλαίου αναλόγως του προφίλ ρευστότητας το οποίο θέσπισαν, συγκριτικά με την ρευστότητα των αγορών όπου δραστηριοποιούνται. Παρότι η επιτροπή αναγνωρίζει πως τα υπόλοιπα είδη κινδύνου όπως το στρατηγικό ρίσκο ή η καλή φήμη, δεν είναι εύκολο να μετρηθούν, περιμένει να αναπτύξουν οι οργανισμοί τεχνικές που τους επιτρέπουν να διαχειριστούν τις πτυχές των κινδύνων αυτών.

Το πιστωτικό ίδρυμα είναι απαραίτητο να καθιερώσει σύστημα κατάλληλο για την αναφορά έκθεσης σε κινδύνους καθώς επίσης για την αξιολόγηση της μεταβολής του προφίλ κινδύνων που θα αναλάβει η τράπεζα, ως προς το πόσο επηρεάζει τις κεφαλαιακές ανάγκες της. Τα ανώτερα διευθυντικά στελέχη πρέπει, ανά τακτά χρονικά διαστήματα, να μελετούν τις εκθέσεις που έχουν να κάνουν με το προφίλ κινδύνου του πιστωτικού ιδρύματος και των αναγκών σε κεφαλαίο. Τέτοιες αναφορές συχνά έχουν σχέση με την ευαισθησία του συστήματος μέτρησης κινδύνου καθώς και με ζητήματα όπως οι εκτιμήσεις των μελλοντικών αναγκών σε κεφάλαια, σύμφωνα πάντοτε με το στρατηγικό πλάνο της τράπεζας.

Η δομή του εσωτερικού ελέγχου ενός τραπεζικού ιδρύματος είναι απαραίτητη για τη διαδικασία αξιολόγησης κεφαλαιακής επάρκειας. Ο έλεγχος της διαδικασίας αξιολόγησης περιλαμβάνει αμερόληπτη εξέταση και, ανά περίπτωση, συμμετοχή εσωτερικών ή εξωτερικών ελέγχων. Το διοικητικό συμβούλιο του πιστωτικού ιδρύματος είναι υπεύθυνο για την εξασφάλιση της καθιέρωσης συστήματος αξιολόγησης των κινδύνων, αναπτύσσει σύστημα σύνδεσης του κινδύνου με το επίπεδο κεφαλαίου της τράπεζας, και καθιερώνει μεθόδους για να παρακολουθεί τη συμμόρφωσή της με τις εσωτερικές πολιτικές. Τέλος, το διοικητικό συμβούλιο είναι επιφορτισμένο με τον τακτικό έλεγχο του συστήματος εσωτερικού ελέγχου ως προς

την εξασφάλιση καλής, οργανωμένης και ομαλής λειτουργίας του οργανισμού (Πετράκης, 2007).

Εν κατακλείδι, ο δεύτερος Πυλώνας έχει συσταθεί, ούτως ώστε να μειώσει τις δυσκολίες της μη αντιμετώπισης του, εντός του πλαισίου που προβλέπει ο πρώτος Πυλώνας ή από είδη κινδύνων (όπως ο στρατηγικός) τα οποία δεν προβλέπει ο πρώτος Πυλώνας ή κινδύνους που προέρχονται από το εξωτερικό περιβάλλον, για παράδειγμα οι συνέπειες που έχουν οι διακυμάνσεις των οικονομικών κύκλων. Ο δεύτερος Πυλώνας έχει ως σκοπό να συμμορφωθούν οι τράπεζες με τα standards που επιβάλλει η χρήση των τρόπων με τους οποίους αποτιμάται ο κίνδυνος, που προβλέπει ο πρώτος Πυλώνας.

1.4.3 Ο τρίτος Πυλώνας του Νέου Συμφώνου: πειθαρχία της αγοράς

Ο τρίτος Πυλώνας της Βασιλείας II πραγματεύεται την πειθαρχία που επιβάλλεται στην αγορά. Ο τρίτος Πυλώνας του Συμφώνου, λειτουργεί συμπληρωματικά ως προς τις απαιτήσεις κεφαλαίων που προβλέπει ο πρώτος Πυλώνας και τον εποπτικό έλεγχο που πραγματεύεται ο δεύτερος Πυλώνας. Ο τρίτος Πυλώνας προβλέπει ότι κάθε πιστωτικός οργανισμός είναι υποχρεωμένος να εκθέτει δημόσια τα στοιχεία της κεφαλαιακής επάρκειας, προκειμένου να λειτουργεί το τραπεζικό σύστημα ασφαλέστερα και με τρόπο πιο υγιή, καθότι οι επενδυτές θα πληροφορούνται για ζητήματα κινδύνου, τον οποίο έχουν αναλάβει οι πιστωτικοί οργανισμοί και επιπλέον, οι εποπτικές αρχές θα ασκούν καλύτερη εποπτεία. Έτσι, οι επενδυτές, οι ρυθμιστικές αρχές, αλλά και όσοι συμμετέχουν στις χρηματοπιστωτικές αγορές, θα έχουν ενημερωθεί για την ανάληψη κινδύνου της τράπεζας, καθώς και για τις μεθόδους διαχείρισης του συνακόλουθου κινδύνου, έχοντας τη δυνατότητα να εκτιμήσουν ορθά την κεφαλαιακή επάρκεια της τράπεζας. Αναφορικά με την απαίτηση δημοσιοποίησης, η Βασιλεία II επεδίωξε την αποφυγή σύγκρουσης των δηλοποιήσεων που προβλέπει ο τρίτος Πυλώνας με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, μάλιστα προχωρά σε αναθεώρηση του τρόπου δημοσιοποίησης στις περιπτώσεις που κρίνεται σκόπιμο, εναρμονιζόμενη με τις χρηματοπιστωτικές εξελίξεις.

Το διοικητικό συμβούλιο των πιστωτικών ιδρυμάτων έχει δυνατότητα επιλογής του μέσου δημοσιοποίησης των στοιχείων που προβλέπει το Σύμφωνο της Βασιλείας II. Εφόσον δημοσιοποιηθούν τα στοιχεία, εντός προβλεπόμενου χρονικού πλαισίου, επαληθεύεται από το διοικητικό συμβούλιο το γεγονός και η πηγή της δημοσίευσης. Η Επιτροπή της Βασιλείας II αναφέρει προαιρετικά ποια στοιχεία χρειάζεται να δημοσιοποιηθούν, καλώντας τους πιστωτικούς οργανισμούς να επιλέξουν ποιοτικά τις πληροφορίες έχουν σπουδαιότητα, με τη βοήθεια του ελέγχου σημαντικότητας (materiality tests), ελέγχου που κάνουν τα πιστωτικά ιδρύματα αναφορικά με τα στοιχεία προς δημοσίευση. Η αρχή σημαντικότητας προβλέπει ότι ένα στοιχείο είναι σημαντικό όταν προκαλεί αλλοίωση ή μεταστροφή των οικονομικών αποφάσεων του δρώντος υποκειμένου εντός αγοράς, σε περίπτωση που παραποιηθεί ή αποσιωπηθεί. Οι δημοσιοποιήσεις είναι αναγκαίο να γίνονται σε εξάμηνη βάση (Επενδυτική Τράπεζα Ελλάδος, 2012).

Οι πληροφορίες αναφορικά με τις πολιτικές διαχείρισης του κινδύνου που αναλαμβάνει μια τράπεζα και του τρόπου με τον οποίο υποβάλλει τα στοιχεία, είναι δυνατό να δημοσιεύονται ετησίως. Ακόμη, η δημοσιοποίηση πληροφοριών για τα Tier I κεφάλαια, καθώς και οι λόγοι της κεφαλαιακής επάρκειάς τους, θα πρέπει να πραγματοποιείται κάθε τέσσερις μήνες. Το ζήτημα που χρήζει προσοχής και έχει προκύψει αναφορικά τη δημοσιοποίηση στοιχείων, είναι η διαχείριση των πληροφοριών που είναι εμπιστευτικές και σχετίζονται με τους τραπεζικούς πελάτες ή έχουν σχέση με τις στρατηγικές των τραπεζών και στην περίπτωση δημοσιοποίησης μειώνουν την επενδυτική αξία της τράπεζας. Στις περιπτώσεις αυτές, η Βασιλεία II επιτρέπει στο πιστωτικό ίδρυμα να αποσιωπήσει ορισμένα στοιχεία επεξηγώντας γιατί δεν παρείχε λεπτομερέστερες πληροφορίες. Πάντοτε όμως, δημοσιοποιούνται τα στοιχεία που προβλέπονται στα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα.

Η δημοσίευση επαρκών και έγκυρων πληροφοριών από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα είναι αρωγός στην προσπάθεια των εποπτικών αρχών προκειμένου να διατηρηθεί η χρηματοοικονομική σταθερότητα. Η πειθαρχία, εφόσον βασίζεται σε έγκαιρες πληροφορίες, ενισχύει το κανονιστικό πλαίσιο κεφαλαιακών απαιτήσεων. Ακόμη, συμβάλλει στην ανάπτυξη υγιών χρηματοπιστωτικών συστημάτων. Όπως αναφέρει και η επιτροπή της Βασιλείας II (2006), ο τρίτος πυλώνας διαδραματίζει συμπληρωματικό ρόλο απέναντι στην κεφαλαιακή απαίτηση του πρώτου πυλώνα και την επισκόπηση των διαδικασιών του δεύτερου πυλώνα.

Η αγοραία πειθαρχία ως μέσο επιτυχίας του νέου κανονιστικού πλαισίου κεφαλαιακής επάρκειας

Η δημοσιοποίηση και η διαφάνεια των πληροφοριών είναι προϋποθέσεις για την επιβολή πειθαρχίας στην αγορά. Πέρα από την πληθώρα εθνικών και διεθνών λογιστικών κανόνων αναφορικά με το ζήτημα της δημοσιοποίησης των πληροφοριών, υπάρχουν αρκετές συστάσεις για το ίδιο θέμα, ιδίως αυτές που εξέδωσε η επιτροπή της Βασιλείας για να ενισχύσει την διαφάνεια του τραπεζικού τομέα, τη λογιστική των δανείων, καθώς και τις συναλλαγές παράγωγων προϊόντων κ.λπ. που υπογραμμίζουν τον ρόλο της πειθαρχίας στην αγορά προκειμένου να ενισχυθεί η ασφάλεια και η σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Η Βασιλεία εξέδωσε προσφάτως ένα έγγραφο διαβούλευσης αναφορικά με τη δημοσιοποίηση του πιστωτικού κινδύνου. Επιπρόσθετα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σκοπεύει να παρουσιάσει συστάσεις προσεχώς αναφορικά με τη δημοσιοποίηση των πιστωτικών ιδρυμάτων και άλλων χρηματοπιστωτικών οργανισμών που σχετίζονται με τα χρηματοπιστωτικά μέσα.

Η δημοσιοποίηση έγκαιρων και αξιόπιστων πληροφοριών πρόκειται να επιτρέψει στους αγοραίους παράγοντες και τους υπόλοιπους χρήστες των πληροφοριών αυτών να προχωρήσουν σε ακριβέστερη εκτίμηση των οικονομικών επιδόσεων και της χρηματοοικονομικής κατάστασης των τραπεζών, γεγονός που με τη σειρά του ενισχύει την πειθαρχία στην αγορά και συνακολούθως την εμπιστοσύνη απέναντι στο χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Σε αυτό το πλαίσιο νέων ρυθμίσεων κεφαλαιακής επάρκειας, οι υπηρεσίες της Βασιλείας εστιάζουν στην άποψη του βιομηχανικού τομέα, των αναλυτών της αγοράς και των χρηστών των πληροφοριών αναφορικά με την καταλληλότητα του επιπέδου και της ποιότητας πληροφοριών που απαιτούνται για την αξιολόγηση της χρηματοοικονομικής κατάστασης ενός πιστωτικού ιδρύματος. Έμφαση δίνεται στο ζήτημα του κεφαλαίου, λαμβάνοντας υπόψη τις αποδεκτές αρχές της ουσιαστικότητας, τις επιπτώσεις κόστους, ενώ προσοχή θα πρέπει να δοθεί ώστε να μην επιβαρύνονται οι λογαριασμοί ενός πιστωτικού ιδρύματος που χαρακτηρίζεται από πληθώρα πληροφορίας. Η δημοσιοποίηση πληροφοριών ως προς τα κεφαλαιακά μέσα και τους συντελεστές κεφαλαιακής επάρκειας χρειάζεται να θέσουν όσα

ζητήματα δημοσιοποίησης πληροφοριών κρίνουν απαραίτητα, ώστε να μπορούν να συμπεριληφθούν σε μελλοντικές συστάσεις που έχουν να κάνουν με το ίδιο ζήτημα.

Οι εποπτικές αρχές ενδιαφέρονται για την συνετή διαχείριση των πιστωτικών ιδρυμάτων καθώς επίσης και για τη διατήρηση της σταθερότητας των χρηματοπιστωτικών αγορών. Εκπληρώνουν τα καθήκοντα που έχουν αναλάβει με πολλούς τρόπους και καλύπτουν το θέμα της επανεξέτασης που περιλαμβάνει το νέο πλαίσιο κανόνων. Και οι αγορές ωστόσο, μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο ώστε να βοηθήσουν τις εποπτικές αρχές να εκτιμήσουν ορθά τη χρηματοοικονομική ευρωστία των πιστωτικών ιδρυμάτων. Προκειμένου να επιτευχθεί αυτό χρειάζονται πληροφορίες. Οι εποπτικές αρχές μπορούν να βοηθήσουν ενθαρρύνοντας και προωθώντας ορθούς κανόνες ως προς τη δημοσιοποίηση των πληροφοριών.

Η διοίκηση της τράπεζας επιλέγει το μέσο και την τοποθεσία αποκάλυψης των στοιχείων της. Οι υπηρεσίες της Βασιλείας συμβουλεύονται τις εποπτικές αρχές αναφορικά με την ειδική υποχρέωση των πιστωτικών ιδρυμάτων να δημοσιοποιούνταν δείκτη υποχρεωτικού κεφαλαίου, εφόσον πρέπει να δημοσιοποιούνται οι ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις που θέτουν οι εποπτικές αρχές. Η δημοσιοποίηση των κεφαλαιακών απαιτήσεων που είναι υψηλότερες από τον μέσο όρο αναγκάζει ενδεχομένως τα πιστωτικά ιδρύματα να διαχειρίζονται καλύτερα τον κίνδυνο που αντιμετωπίζουν και να εφαρμόσουν την κατάλληλη στρατηγική κεφαλαιακής επάρκειας. Εκτός από τις μεθοδολογίες που εφαρμόζουν οι τρεις πυλώνες θα γίνει αναφορά και παρακάτω στο περιεχόμενο των πυλώνων. Θίγοντας κρίσιμα σημεία θα τονιστούν οι στόχοι καθώς και οι δυσκολίες που έπρεπε να λάβει υπόψη η Επιτροπή της Βασιλείας II.

1.5 Η Κομητεία της Βασιλείας και η επιστασία των Τραπεζών

Έχοντας αναλύσει τους τρεις Πυλώνες της Βασιλείας θα αναφερθεί στη συνέχεια ο τρόπος με τον οποίο συνέβαλε το Σύμφωνο, στην επιστασία των πιστωτικών ιδρυμάτων. Η Βασιλεία II προσφέρει ένα forum προκειμένου να συνεργάζονται τακτικά τα κράτη μέλη της, μεταξύ τους, για τα ζητήματα της επιστασίας των πιστωτικών ιδρυμάτων. Στόχος της Επιτροπής ήταν η βελτίωση της έννοιας και της ποιότητας της επιστασίας των τραπεζών, αλλά και να εγείρει θέματα

που είχαν να κάνουν με τη διεθνή συνεργασία. Αυτό το επιτυγχάνει ανταλλάσσοντας στοιχεία για ζητήματα επιστασιών σε εθνικό επίπεδο, βελτιώνοντας τις τεχνικές επιστασίας των διεθνών επιχειρήσεων και ορίζοντας τις ελάχιστες προδιαγραφές στα μέρη όπου είναι επιθυμητό (Γκόρτσος & Τασάκος, 2005).

Η Κομητεία της Βασιλείας, έχει ως στόχο τη δημιουργία εποπτικών προτύπων και κατευθυντήριων γραμμών για να βελτιωθούν τα μέτρα που θα εφαρμόσουν οι αρχές, ούτως ώστε να ικανοποιούνται αποτελεσματικότερα τα εθνικά συστήματα μετρήσεων του κεφαλαίου. Απ' το '87, η Κομητεία εστιάζει στο να ρυθμίζει σε διεθνές επίπεδο τη κεφαλαιακή επάρκεια τραπεζικού κεφαλαίου. Η Κομητεία πρότεινε τρόπο με τον οποίο θα μετρούνταν το κεφάλαιο, γνωστό ως το «Κεφάλαιο της Βασιλείας» και εστίαζε στις παρακάτω μεθόδους:

1. Στον τρόπο μτρής κεφαλαιακών απαιτήσεων για τα διεθνή πιστωτικά ιδρύματα, προκειμένου να αντισταθμίσουν την έκθεσή τους στους κινδύνους που προέρχονται από δραστηριότητες εκτός ισολογισμού, μέσω της χρήσης στοιχείων που εντοπίζονται στο ενεργητικό.
2. Μέσω της υπόδειξης κεφαλαιακών πόρων, που θα χρησιμοποιούσαν τα πιστωτικά ιδρύματα, προκειμένου να αντισταθμιστεί η έκθεσή τους στους πιστωτικούς κινδύνους καθώς επίσης και τους κινδύνους των αγορών.

Καθώς περνούσαν τα χρόνια, έγιναν αναθεωρήσεις της κύριας Συνθήκης. Εν τέλει, το 2001 η Κομητεία πρότεινε τη Συνθήκη της Βασιλείας II, που στόχευε στην ενίσχυση της ασφάλειας του χρηματοπιστωτικού σωστότατος, εστιάζοντας στον εσωτερικό έλεγχο των πιστωτικών ιδρυμάτων. Η Βασιλεία II συγκεκριμένα, παρείχε ένα αναθεωρημένο πλαίσιο που περιλάμβανε απλούς, αλλά και εξειδικευμένους τρόπους μέτρησης των πιστωτικών και λειτουργικών κινδύνων εκ μέρους των διεθνών τραπεζών, όπως επίσης και των κινδύνων που υφίστανται στις χρηματοπιστωτικές αγορές. Η Βασιλεία II αποτέλεσε αρωγό στις περιπτώσεις σύνδεσης των κεφαλαιακών απαιτήσεων με τον άμεσο κίνδυνο, επιδιώκοντας την ασφάλεια και την αποτελεσματικότητα του τραπεζικού συστήματος.

Στη χώρα μας έχουν θεσμοθετηθεί τρεις υπεύθυνες αρχές επιστασίας των Ελληνικών τραπεζών:

- Η Τράπεζα Ελλάδος που είναι υπεύθυνη για τη ρύθμιση και την επιθεώρηση των πιστωτικών ιδρυμάτων, των πιστωτικών εταιριών κοκ. Είναι ακόμη επιφορτισμένη με την ενίσχυση της οικονομικής σταθερότητας.
- Η Επιτροπή της Κεφαλαιαγοράς της Ελλάδας, η οποία προβαίνει σε ρυθμίσεις των κεφαλαιαγορών και επιθεωρήσεις των επενδυτικών εταιρειών, καθώς και των συλλογικών επενδυτικών κεφαλαίων.
- Η Επιτροπή Επιθεώρησης της Ιδιωτικής Ασφάλισης που εστιάζει στις ασφαλιστικές επιχειρήσεις (Γκόρτσος, 2006).

Είναι απαραίτητη η συνεργασία των ελληνικών θεσμικών αυτών οργάνων προκειμένου να υπάρξει οικονομική σταθερότητα. Τα τελευταία χρόνια, Η Τράπεζα Ελλάδος και η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς έχουν υπογράψει σύμφωνο συνεργασίας, ένα μνημόνιο δηλαδή που περιλαμβάνει τους όρους και τους διακανονισμούς συνεργασίας μεταξύ των δύο αρχών.

Τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα αντιπροσωπεύουν το 85% του ενεργητικού στον οικονομικό τομέα, ο οποίος παρουσιάζει συγκέντρωση, δεδομένου ότι τα πέντε μεγάλα πιστωτικά ελληνικά ιδρύματα ελέγχουν το μεγαλύτερο μέρος του ενεργητικού στον τραπεζικό τομέα (σε ποσοστό 65%). Αναφορικά με το Σύμφωνο της Βασιλείας II, είναι νωρίς να προβούν σε εκτιμήσεις σχετικά με τις επιδράσεις του στο σύνολο των κεφαλαιακών απαιτήσεων του εθνικού τραπεζικού τομέα. Μπορεί ωστόσο να αναφερθεί με επιφύλαξη ότι χάρις στη Βασιλεία II βελτιώθηκε το πλαίσιο επάρκειας, καθότι οι τρεις πυλώνες προκάλεσαν μεγαλύτερη ευαισθησία στους κινδύνους. Ακόμη, χάρις στο νέο Σύμφωνο της Βασιλείας δόθηκε βαρύτητα στην αξιολόγηση κινδύνου, ενθαρρύνοντας τις τράπεζες να καθιερώσουν μεθόδους εσωτερικής αξιολόγησης.

Οι κανόνες για την κεφαλαιακή επάρκεια στις διεθνείς τράπεζες που σύστησε η Επιτροπή της Βασιλείας, άρχισαν να διαμορφώνονται από το 1988, με τη δημοσίευση του Συντόνου Κεφαλαιακής Επάρκειας, με τη σύνταξη ενός κινίνου που αναφερόταν στον πιστωτικό κίνδυνο. Τα επόμενα χρόνια έγιναν πολλές τροποποιήσεις με πιο σημαντική αυτή του '96, η οποία συμπεριλάμβανε και τους κινδύνους της αγοράς. Το 2004 εκδόθηκε το νέο Σύμφωνο Κεφαλαιακής Επάρκειας, καθώς το προηγούμενο Σύμφωνο δεν μπορούσε να ανταποκριθεί στα τεκταινόμενα των αγορών, όπως

διαμορφώθηκαν τη συγκεκριμένη δεκαετία. Το νέο Σύμφωνο, παρουσίαζε μια αναθεωρημένη και πιο εμπειριστατωμένη προσέγγιση του αναλαμβανόμενου κινδύνου, προωθώντας την αξιολόγηση των κινδύνων εκ μέρους των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, το οποίο θα συνέβαλλε στη σταθεροποίηση του χρηματοοικονομικού συστήματος και θα ενέπνεε πίστη στις τράπεζες, προστατεύοντας παράλληλα τους καταναλωτές. Στα πλαίσια της κεφαλαιακής επάρκειας προβλέπονταν δύο διαφορετικές μέθοδοι αξιολόγησης των κεφαλαιακών απαιτήσεων, που είχαν μεγαλύτερη ευαισθησία στους κινδύνους, επιφέροντας σύγκλιση ανάμεσα στον εποπτικό και τον οικονομικό κεφάλαιο (Τράπεζα της Ελλάδος, 2007δ). Πρόκειται για την τυποποιημένη μέθοδο (standardized approach) και την μέθοδο εσωτερικής διαβάθμισης (IRB). Η μέθοδος εσωτερικής διαβάθμισης προσφέρει στα πιστωτικά ιδρύματα δύο εναλλακτικές μεθόδους μέτρησης του κινδύνου, αναλόγως του πώς εξελίσσεται η διαβάθμιση κινδύνου στα εσωτερικά τους συστήματα. Πρόκειται για την θεμελιώδη προσέγγιση και την μέθοδο Εσωτερικών Συστημάτων διαβάθμισης, τα οποία θα αναπτυχθούν στα επόμενα κεφάλαια.

Οι αλλαγές και οι μεταρρυθμίσεις που έχουν λάβει χώρα στην Ευρώπη, η αντιστατική ένωση, οι απελευθερωμένες κεφαλαιαγορές και χρηματαγορές, οι διεθνείς κανονισμοί των πιστωτικών ιδρυμάτων, οι αλλαγές που επιφέρουν οι εποπτικές αρχές και η τεχνολογική ανάπτυξη, αποτελούντα αίτια της διαμόρφωσης της ευρωπαϊκής χρηματοπιστωτικής λογικής και οι επιπτώσεις τους γίνονται εμφανείς τόσο στις τράπεζες, όσο και στη συνολική δραστηριότητα που λαμβάνει χώρα στις χρηματοπιστωτικές αγορές. Η ομαλή οικονομική λειτουργία και η σταθερότητα εξαρτώνται από την πίστη των καταναλωτών στις τράπεζες, που παραδοσιακά είχαν ως ρόλο την μεταφορά του κεφαλαίου από τις οικονομικές μονάδες που παρουσίαζαν πλεόνασμα προς τις μονάδες που είχαν έλλειμμα. Με άλλα λόγια διαμεσολαβούσαν μεταξύ πιστωτών και πιστούχων και διοχέτευαν τους αποταμιευτικούς πόρους σε επενδύσεις με υψηλότερη, από το αναμενόμενο, απόδοση.

Οι εποπτικές αρχές πραγματοποιούν ρυθμιστική παρέμβαση, προκειμένου να ενισχύσουν την εμπιστοσύνη των καταναλωτών, εξασφαλίζοντας την σταθερότητα του συστήματος των πιστωτικών ιδρυμάτων. Η ασύμμετρη πληροφόρηση, το αρμπιτράζ, οι πολύπλοκες συναλλαγές, η ανάληψη μεγάλου ρίσκου από την πλευρά των τραπεζών και άλλα παρόμοια φαινόμενα, αποτελούν εμπόδια ως προς τη

διαφάνεια και επομένως, στην ανάπτυξη της εμπιστοσύνης του κοινού προς τις τράπεζες. Για τους λόγους αυτούς, αλλά και εξαιτίας του ιδιωτικού χαρακτήρα των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, κάνουν απαραίτητη την εποπτεία των τραπεζών.

Δεν μπορεί να παραληφθεί πως, σκοπός των πιστωτικών ιδρυμάτων είναι η μεγιστοποίηση του κέρδους τους. Αυτό γίνεται εφικτό μέσα από τις καταθέσεις των νοικοκυριών και των εταιριών. Οι καταθέσεις αυτές επενδύονται σε χρηματοπιστωτικά προϊόντα, προκειμένου να αυξηθούν τα λειτουργικά έσοδα των τραπεζών, και επομένως να αυξηθεί η κερδοφορία τους μέσω της απόκτησης υψηλής απόδοσης. Για να αποκτήσουν υψηλή απόδοση όμως οι τράπεζες, όπως και κάθε άλλη οικονομική μονάδα, θα πρέπει να αναλάβουν και μεγάλο κίνδυνο, αντίστοιχο της απόδοσης που θέλουν να αποκτήσουν, δίχως να λαμβάνουν υπόψη το ενδεχόμενο κόστος μιας διατραπεζικής κρίσης.

Οι τράπεζες επομένως, είναι απαραίτητο να διαθέτουν επαρκή κεφάλαια, για τον κίνδυνο, που έχουν ήδη, ή πρόκειται να αναλάβουν. Σε ενδεχόμενη έλλειψη φερεγγυότητας, και ασύμμετρης πληροφόρησης, είναι απαραίτητη ρυθμιστική παρέμβαση του εποπτικού ελέγχου για την προστασία του κοινού, δεδομένου ότι τα πιστωτικά ιδρύματα μπορούν να πραγματοποιήσουν μετακύληση του κόστους της εποπτείας στην τιμή των τραπεζικών τους προϊόντων (Γκόρτσος, 2005).

Κεφάλαιο 2

Πιστωτικός κίνδυνος

2.1 Τι είναι κίνδυνος

Σε αυτό το κεφάλαιο παρατίθεται η έννοια του κινδύνου, τον οποίο αντιμετωπίζουν και διαχειρίζονται οι τράπεζες. Κάθε χώρα στοχεύει στην οικονομική ανάπτυξη και στην κοινωνική ευημερία. Τη βάση της οικονομικής οργάνωσης αποτελούν ο δημόσιος τομέας (δραστηριότητες από το κράτος προς κάθε δημόσιο οργανισμό) και ο ιδιωτικός τομέας οικονομικής δραστηριότητας (δραστηριότητες των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων). Κάθε οικονομική μονάδα παρουσιάζει πλεόνασμα ή έλλειμμα κατά τη σύνταξη προϋπολογισμού (Αγγελόπουλος, 2008). Οι οικονομικές μονάδες που παρουσιάζουν έλλειμμα προχωρούν στην αναζήτηση διαθέσιμων κεφαλαίων προκειμένου να προβούν σε δανεισμό με προσυμφωνημένη αμοιβή ως κόστος, που λειτουργεί ως απόδοση σε εκείνους που θα διαθέτουν κεφάλαια για να τις δανείσουν. Ταυτοχρόνως, συμφέρει τις μονάδες που παρουσιάζουν πλεόνασμα να δανείζουν, έναντι αμοιβής τα περισσευούμενα κεφάλαιά τους τα οποία θα παρέμεναν αδρανή βάσει προϋπολογισμού τους. Οι αποταμιευτές και οι δανειζόμενοι μεταφέρουν λοιπόν κεφάλαια, προβαίνουν με άλλα λόγια σε άμεση χρηματοδότηση. Η επικοινωνία μεταξύ τους όμως είναι δύσκολη ή πολύπλοκη διαδικασία σε ορισμένες περιπτώσεις. Τα προβλήματα που μπορεί να προκύπτουν είναι δυσκολία σύμπτωσης του ύψους των κεφαλαίων που διαθέτουν οι αποταμιευτές και που χρειάζονται οι δανειζόμενοι, προκειμένου να καλύψουν τις ανάγκες τους. Ακόμη, δεν υπάρχουν εγγυήσεις από ανεξάρτητους οργανισμούς που θα διασφαλίζουν πως θα τηρηθούν οι όροι τους οποίους συμφώνησαν οι δανειστές και οι δανειζόμενοι, επομένως η επιτυχής έκβαση της συναλλαγής είναι αίολη (Ζοπουνίδης, & Λεμονάκης, 2010).

Σε αυτό το σημείο πραγματοποιείται παρέμβαση του χρηματοπιστωτικού συστήματος, που συγκεντρώνει το πλεονάζον κεφάλαιο με τη διάθεση των χρηματοπιστωτικών προϊόντων, το οποίο διοχετεύει στις οικονομικές μονάδες που παρουσιάζουν έλλειμμα για να επενδυθούν ή να καταναλωθούν. Αυτό ορίζεται ως έμμεση χρηματοδότηση. Τα μέσα που χρησιμοποιούν οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί για να διακινήσουν αποτελεσματικά τα κεφάλαιά τους. Κεφάλαιο

αποτελούν τα έντοκα γραμμάτια ελληνικού δημοσίου, τα στεγαστικά δάνεια, τα ομόλογα, τα πιστοποιητικά καταθέσεων, οι ομολογίες επιχειρήσεων κ.ο.κ., που διοχετεύονται μέσω των αγορών⁵ στο χρηματοπιστωτικό σύστημα (Κιόχος κ.α., 2003).

2.2 Η αναγκαιότητα διαχείρισης του κινδύνου

Τα πιστωτικά ιδρύματα, καθώς και οι κερδοσκοπικές επιχειρήσεις στην πλειοψηφία τους αντιμετωπίζουν κίνδυνο στην πορεία της εδραίωσης ή της εξασφάλισης της επιβιώσής τους. Ο κίνδυνος ενδεχομένως προέρχεται από την επιχείρηση καθαυτή ή και από παράγοντες που συνδέονται με το εξωτερικό περιβάλλον στο οποίο δραστηριοποιείται. Τα στελέχη των τραπεζών λαμβάνουν αποφάσεις για την αντιμετώπιση των επιμέρους κινδύνων, ακολουθώντας κατάλληλες μεθόδους και στρατηγικές χρηματοοικονομικού χαρακτήρα, που θα μπορούσαν να κάνουν αποτελεσματική την διαχείριση των κινδύνων αυτών.

Οι ιδιωτικές επιχειρήσεις, καθώς και οι πιστωτικοί οργανισμοί, αντιμετωπίζουν πολυάριθμους κινδύνους όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, κατά την πορεία μεγιστοποίησης του κέρδους τους. Οι τράπεζες συγκεκριμένα, καλούνται να αντιμετωπίσουν τον πιστωτικό, τον λειτουργικό, τον κίνδυνο επιτοκίου, τους κινδύνους της αγοράς, τους κινδύνους εξαιτίας της τεχνολογικής εξέλιξης, τον κίνδυνο ρευστότητας, συναλλάγματος και άλλα είδη κινδύνου. Προκειμένου να προφυλαχθούν τα πιστωτικά ιδρύματα πρέπει να δρουν άμεσα, και ταυτόχρονα να ενεργούν βάσει στρατηγικής, που θα έχει συνυπολογίσει τις απαραίτητες παραμέτρους που θα την καταστήσουν αποτελεσματική. Η σχέση υψηλής απόδοσης και υψηλού κινδύνου αναμφίβολα περιορίζει τα μέσα και τις στρατηγικές των πιστωτικών ιδρυμάτων. Η σπουδαιότητα της διαχείρισης του κινδύνου έγκειται στην μέτρησή του, ούτως ώστε να μπορεί να τεθεί υπό έλεγχο. Για να γίνει αυτό, οι τράπεζες εφαρμόζουν στρατηγικές, αναπτύσσουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, προχωρούν σε μεθόδους διαχείρισης των χαρτοφυλακίων συναλλαγών κ.ο.κ. Σε κάθε περίπτωση, η διαχείριση κινδύνου είναι απαραίτητο να συμβαίνει ως διεργασία

---

⁵ Οι χρηματοπιστωτικές αγορές περιλαμβάνουν την πρωτογενή, δευτερογενή αγορά, τις χρηματαγορές, κεφαλαιαγορές, προθεσμιακές αγορές, διατραπεζικές αγορές, τη διεθνή αγορά συναλλάγματος κ.λπ.

τακτικά και να διέπει τις στρατηγικές των πιστωτικών ιδρυμάτων (Bessis J., 2001). Ακολούθως, θα αναφερθούν οι κατηγορίες κινδύνου και οι τρόποι μέτρησής του (Ζοπουνίδης & Λεμονάκης, 2010).

2.3 Κατηγορίες κινδύνου

Στην ενότητα αυτή, θα γίνει συνοπτική αναφορά των κατηγοριών επενδυτικού κινδύνου που αντιμετωπίζουν οι τράπεζες. Οι κυριότεροι είναι οι ακόλουθοι:

2.3.1 Κίνδυνος αγοράς

Πρόκειται για τον κίνδυνο μεταβολής της αξίας των επενδύσεων από παράγοντες που συνδέονται με τις χρηματοπιστωτικές αγορές, όπως για παράδειγμα τον χρηματιστηριακό κίνδυνο, τον κίνδυνο αλλαγής της τιμής των μετοχών, τον κίνδυνο αλλαγής των επιτοκίων, τον νομισματικό κίνδυνο, ή τον κίνδυνο αλλαγής των συναλλαγματικών ισοτιμιών, τον κίνδυνο αλλαγής των τιμών σε εμπορεύματα όπως το πετρέλαιο και τα μέταλλα. Οι επενδυτές χρηματοπιστωτικών προϊόντων αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο απώλειας μέρους ή του συνόλου των κεφαλαίων τους, εάν αλλάξουν κατά τρόπο αρνητικό οι τιμές.

2.3.2 Πιστωτικός κίνδυνος

Ο πιστωτικός είναι ο κίνδυνος παράληψης της εκπλήρωσης ότι ο αντισυμβαλλόμενος σε μια οικονομική συναλλαγή, θα παραλείψει να εκπληρώσει τη συμβατική υποχρέωσή του. Δεδομένου ότι υπάρχουν πολλοί τύποι αντισυμβαλλομένων και υποχρεώσεων, ο πιστωτικός κίνδυνος μπορεί να λάβει πολλές μορφές και να αναφερθεί με πολλούς διαφορετικούς τρόπους, όπως «κίνδυνος αντισυμβαλλομένου».

2.3.3 Κίνδυνος Διακανονισμού

Αναφορικά με την εκπλήρωση των συναλλαγών στα χρηματιστήρια, αυτή μπορεί να την εγγυηθούν οι οίκοι εκκαθαρίσεως. Για τα χρηματιστηριακά προϊόντα

εκτός χρηματιστηρίου δεν υπάρχουν οίκοι εκκαθάρισης παρότι, τις μη καταχωρημένες μεταβιβάσιμες κινητές αξίες είναι δυνατό να τις εκκαθαρίσουν οι οίκοι εκκαθάρισης. Αυξάνονται οι κίνδυνοι διακανονισμού, καθότι η εκκαθάριση γίνεται με διαφορετικό σύστημα διακανονισμού, εξαιτίας των οποίων δεν υπάρχουν δυνατότητες συμψηφισμού σε διαφορετικές χρονικές ζώνες παγκοσμίως, όπου δεν υπάρχει η δυνατότητα συμψηφισμού. Ο κίνδυνος είναι μεγάλος κατά τη διεκπεραίωση των συναλλαγματικών συναλλαγών και των συμβάσεων ανταλλαγών νομισμάτων.

2.3.4 Λειτουργικός κίνδυνος

Λειτουργικός, αποκαλείται ο κίνδυνος που ενέχουν οι αναποτελεσματικές λειτουργίες των τραπεζών, που έχει ως επακόλουθο να μειωθεί η ροή των εσόδων ή ο κίνδυνος να εμφανιστεί ζημία λόγω απάτης ή έκτακτων εξόδων, παραδείγματος χάρη, λόγω δικαστικών εξόδων, πολυπλοκότητας εργασιών, τεχνολογικών δυσλειτουργιών, μεθόδων ασφαλείας, λαθών προσωπικού και άλλων πιο εξειδικευμένων αιτίων. Ο κίνδυνος αυτός αφορά τις απώλειες που ενδέχεται να προκύψουν, εξαιτίας των ανεπαρκών συστημάτων, του ανθρωπίνου σφάλματος και του εσωτερικού ελέγχου, της αποτυχίας της διοίκησης και της δυσκολίας συνεργασίας των μετόχων, του διοικητικού προσωπικού ή των συνδικαλιστών (Τράπεζα της Ελλάδος, 2007γ).

Λειτουργικός κίνδυνος με άλλα λόγια είναι οι πιθανότητες μεταβολής των κερδών ή των ίδιων κεφαλαία της τράπεζας, εξαιτίας δυσχερειών που παρουσιάζονται κατά τη λειτουργία ή κατά την παροχή υπηρεσιών. Μεγάλο μερίδιο του λειτουργικού κινδύνου συνδέεται με τον τεχνολογικό κίνδυνο. Τεχνολογικός, είναι ο κίνδυνος βλάβης των πληροφοριακών συστημάτων. Αυτό πάει να πει, ότι είναι αναγκαία η προστασία των συστημάτων τόσο από ενδογενείς δυσκολίες, όσο και/ή από εξωτερική παρέμβαση. Ο λειτουργικός κίνδυνος συνδέεται με την δυσλειτουργία των τεχνολογικών συστημάτων, του συστήματος αναφοράς (reporting), και των κανονισμών εσωτερικής παρακολούθησης ως προς τη διαχείριση κινδύνου. Ακόμη, λειτουργικό κίνδυνο αποτελούν φυσικές καταστροφές όπως για παράδειγμα, πυρκαγιές, σεισμοί κ.ο.κ. Ο λειτουργικός κίνδυνος μπορεί να ταξινομηθεί από αμελητέος (π.χ. κίνδυνος βλάβης υπολογιστή), μέχρι ουσιαστικός (π.χ., κίνδυνος πτώχευσης, λόγω αναποτελεσματικού διαχειριστικού ελέγχου).

Συνοψίζοντας, ο λειτουργικός κίνδυνος μπορεί να εμφανίζεται σε:

α) τεχνικό επίπεδο (τεχνολογικός κίνδυνος).

β) οργανωσιακό επίπεδο κατά την παρακολούθηση των κινδύνων (Ζοπουνίδης & Λεμονάκης, 2010).

2.3.5 Κίνδυνος ρευστότητας

Πρόκειται για τον χρηματοπιστωτικό κίνδυνο, ο οποίος προκύπτει, εξαιτίας της αβέβαιης ρευστότητας. Η αβέβαιη ρευστότητα έχει να κάνει με την ταχύτητα, με την οποία μπορούν να πωληθούν τα χρηματοοικονομικά προϊόντα και να μετατραπούν σε μετρητά, κατά τρόπο τέτοιο ώστε ο πωλητής να μην εισπράττει κατά πολύ μικρότερο ποσό από ό,τι επένδυσε αρχικά. Ο κίνδυνος αυτός επηρεάζεται από την υφιστάμενη προσφορά και ζήτηση για τα συγκεκριμένα προϊόντα.

2.3.6 Κίνδυνος Μόχλευσης

Η μόχλευση για τους επενδυτές είναι η αγορά στην οποία υπάρχει περιθώριο ασφαλείας ή η χρήση δικαιωμάτων προαίρεσης και άλλων παραγώγων, για να αυξηθεί η απόδοση της επένδυσης τους, χωρίς να αυξήσουν τα χρήματα που επένδυσαν. Η επένδυση με τη μέθοδο της μόχλευσης είναι υψηλού κινδύνου, καθότι ο επενδυτής μπορεί να χάσει τα ωχρότατα που επένδυσε, καθώς και το ποσό που δανείστηκε.

2.3.7 Κίνδυνος επιτοκίου

Κίνδυνος επιτοκίου, είναι η μεταβολή στην απόδοση, λόγω της ανόδου των επιτοκίων. Η αύξηση των επιτοκίων στην αγορά, προκαλεί μείωση των τιμών των μετοχών, καθώς ευνοείται η μεταφορά κεφαλαίου από τις μετοχές εναλλακτικών μορφών επένδυσης, οι οποίες αποδίδουν επιτόκιο, ως ανταμοιβή και φαίνονται ελκυστικές. Ο κίνδυνος επιτοκίου, αποτελεί πηγή συστηματικού ρίσκου, επειδή η απόφαση για τη μεταβολή των επιτοκίων επηρεάζει τις χρηματαγορές στο σύνολό τους.

2.3.8 Συναλλαγματικός κίνδυνος

Συναλλαγματικός, είναι ο κίνδυνος που συνδέεται με την αρνητική επιρροή αποτίμησης των επενδύσεων σε ξένο νόμισμα, εξαιτίας των διακυμάνσεων της συναλλαγματικής ισοτιμίας.

2.4 Μεγέθη μέτρησης κινδύνου

Τα μεγέθη μέτρησης κινδύνου μπορούν να ταξινομηθούν από τον απλούστερο στον πιο σύνθετο δείκτη: Δείκτης ευαισθησίας, είναι ο λόγος της μεταβολής των αποδόσεων κερδών προς μια δοσμένη μεταβολή ενός παράγοντα της αγοράς (π.χ επιτόκια, συναλλαγματικές ισοτιμίες κ.λ.π.), που οδήγησε στη μεταβολή αυτή. Υπάρχουν πολυάριθμοι δείκτες ευαισθησίας, που ισοδυναμούν με τον αριθμό παραμέτρων της χρηματοπιστωτικής αγοράς που επηρεάζουν την συγκεκριμένη μεταβλητή. Η διακύμανση ή μμεταβλητότητα είναι ένα στατιστικό μέγεθος, το οποίο μετρά τη διασπορά των τιμών μιας μεταβλητής, από την μέση τιμή της. Για να υπολογιστεί αυτό το μέγεθος, προσδιορίζεται η τυπική απόκλιση των τιμών της μεταβλητής, που είναι η τετραγωνική ρίζα της διακύμανσης της μεταβλητής. Η μέση τιμή μιας μεταβλητής είναι το άθροισμα του γινομένου των στοιχείων της μεταβλητής επί την πιθανότητα εμφάνισης αυτών των τιμών. Στην περίπτωση των χρονολογικών σειρών, υπολογίζουμε τη μέση τιμή από τον αριθμητικό μέσο των στοιχείων της μεταβλητής. Ο κίνδυνος προς τα κάτω (Downside risk), μετρά την αρνητική απόκλιση της μεταβλητής από τον προκαθορισμένο στόχο με μια πιθανότητα. Μια μέθοδος υπολογισμού είναι η αξία σε κίνδυνο (Var) (Κιόχος κ.α., 2003).

2.4.1 Αξία σε κίνδυνο

Η αξία σε κίνδυνο (VAR ή Value at Risk), είναι η μέγιστη ζημία, σε δεδομένο επίπεδο εμπιστοσύνης, σε ορισμένη χρονική περίοδο. Το επίπεδο εμπιστοσύνης είναι η πιθανότητα να ξεπεράσει η ζημία τη μέγιστη τιμή. Ουσιαστικά, η VaR απεικονίζει με συνοπτικό τρόπο τον κίνδυνο της αγοράς. Η αξία σε κίνδυνο φέρει δύο χαρακτηριστικά που έχουν μεγάλη σπουδαιότητα. Υπολογίζει αφενός την πιθανότητα να είναι οι ζημίες μεγαλύτερες από ένα ορισμένο ποσό και αφετέρου τον

κίνδυνο, που μετράται σε νομισματικές μονάδες το χρηματικό ποσό που θα χαθεί σε χρονική περίοδο κατά την οποία παραμένει σταθερό το χαρτοφυλάκιο.

Η εφαρμογή της μεθόδου VaR, εφαρμόστηκε εξαιτίας παραγόντων, όπως η πίεση που ασκήθηκε εκ μέρους των εποπτικών αρχών προς τις τράπεζες για να βελτιώνεται η διαχείριση του χρηματοοικονομικού κινδύνου, η παγκοσμιοποίηση των αγορών, που έχει ως συνέπεια την έκθεση σε πολυάριθμους κινδύνους και η τεχνολογική εξέλιξη, που καθιστά ευκολότερη τη διαχείριση κινδύνου σε σύγκριση με το παρελθόν. Η εφαρμογή της αξίας σε κίνδυνο μπορεί να ταξινομηθεί ως εξής:

α) Πληροφόρηση (Reporting).

Η αρχική εφαρμογή της μεθόδου VaR ήταν η μέτρηση του συνολικού κινδύνου. Η VaR μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να εκτιμηθεί ο κίνδυνος που απορρέει από αγοραπωλησίες τίτλων (trading) και από επενδυτικές δραστηριότητες. Επίσης, η VaR συνοψίζει τους κινδύνους μίας επιχείρησης σε όρους μη τεχνικούς και παράλληλα εύκολα κατανοητούς από όλα τα ενδιαφερόμενα προς την επιχείρηση μέρη (stake holders).

β) Έλεγχος κινδύνου (Controlling Risk).

Για να τεθούν όρια θέσης για τους traders και τις επιχειρηματικές μονάδες εφαρμόζεται η VaR. Το πλεονέκτημά της είναι πως δημιουργεί κοινό παρονομαστή που συγκρίνει τις δραστηριότητες στις αγορές.

γ) Διαχείριση κινδύνου (Managing Risk).

Με το πέρασμα των χρόνων, τα πιστωτικά ιδρύματα και οι επιχειρήσεις εφαρμόζουν τη μέθοδο VaR ολοένα και περισσότερο προκειμένου να υπολογίσουν το απαιτούμενο κεφάλαιο για την αντιμετώπιση του χρηματοοικονομικού κινδύνου.

Ακόμη, η μέθοδος αυτή, βοηθά τους διαχειριστές χαρτοφυλακίου να λάβουν ορθότερες αποφάσεις, καθότι τους παρέχει πληρέστερη εικόνα σχετικά με την επίδραση μιας κίνησης στον συνολικό κίνδυνο του χαρτοφυλακίου. Τη VaR χρησιμοποιούν οι τράπεζες παγκοσμίως. Για τα πιστωτικά ιδρύματα με μεγάλα χαρτοφυλάκια υπάρχει ανάγκη για άμεση και ορθή διαχείριση των κινδύνων. Οι

τράπεζες που έρχονται αντιμέτωπες καθημερινά με πολλούς χρηματοοικονομικούς κινδύνους χρησιμοποιούν ολοκληρωμένα συστήματα διαχείρισης κινδύνων.

Η αποτελεσματική εποπτεία των τραπεζών καθιστά αναγκαία τη διακράτηση αποθεματικών, δηλαδή ελάχιστου κεφαλαίου, για να αντιμετωπίσει τον χρηματοοικονομικό κίνδυνο. Η Επιτροπή της Βασιλείας και οι ρυθμιστικές αρχές της Ε.Ε. υιοθετούν τη VaR ως κοινά αποδεκτό τρόπο μέτρησης του κινδύνου (Παπαϊωάννου, 2000). Σύμφωνα με τη Βασιλεία II, το απαραίτητο κεφάλαιο καθορίζεται κατά τέτοιο τρόπο, ούτως ώστε να διατηρείται σταθερό το επίπεδο πίστης, σύμφωνα με τις απαιτήσεις των εποπτικών αρχών. Οι δύο προτεινόμενες μέθοδοι για τον υπολογισμό κεφαλαιακών απαιτήσεων, δηλαδή η τυποποιημένη και η μέθοδος εσωτερικής διαβάθμισης, αναλύθηκαν στο Κεφάλαιο 1.

2.5 Μέθοδοι υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων

Η έλλειψη ορθής διαχείρισης του δανειακού χαρτοφυλακίου των πιστωτικών ιδρυμάτων είχε ως συνέπεια τις κεφαλαιακές απαιτήσεις, απέναντι στον πιστωτικό κίνδυνο. Η σύνδεση του ύψους των ιδίων κεφαλαίων με τον πιστωτικό κίνδυνο και η καθιέρωση του συντελεστή φερεγγυότητας για την αντιμετώπιση του κινδύνου αυτού, γίνεται για πρώτη φορά. Συντελεστής φερεγγυότητας, είναι ο λόγος των Ιδίων Κεφαλαίων της τράπεζας προς τα στοιχεία του ενεργητικού και τα στοιχεία εκτός ισολογισμού, σταθμισμένα με τον κίνδυνο τους. Η Βασιλεία I, που εστίαζε στην κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών προσδιόριζε τα στοιχεία και την ποιότητα των ιδίων κεφαλαίων των τραπεζικών ιδρυμάτων και κατηγοριοποιούσε τα στοιχεία τους, εντός και εκτός ισολογισμού, αναλόγως με τον πιστωτικό κίνδυνο που εμπεριείχαν.

Επομένως, το Σύμφωνο επέβαλλε ελάχιστο ενιαίο δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας, και εναρμόνισε το διεθνές σύστημα εποπτείας. Η αποδοχή του συμφώνου διεθνώς ήταν εντυπωσιακή, ιδίως από την Ε.Ε., μιας και ενσωματώθηκαν οι ανάλογες διατάξεις στο θεσμικό πλαίσιο της τραπεζικής εποπτείας σε κοινοτικό επίπεδο. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να ενισχυθεί αναμφισβήτητα η φερεγγυότητα των τραπεζών. Οι υψηλοί δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας είναι ασφαλώς αναγκαίοι, αλλά όχι ικανοί να εξασφαλίσουν τη σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος. Υπάρχουν πολυάριθμα ποιοτικά χαρακτηριστικά τα οποία είναι απαραίτητα, όπως η αποτελεσματική

διοίκηση και η ισχυρή τραπεζική δομή, τα επαρκή συστήματα εσωτερικού ελέγχου, οι διαδικασίες χορήγησης δανείων και η ορθή διαχείριση χαρτοφυλακίου. Παρόλα αυτά, κατά τη δεκαετία του '80 παρουσιάστηκε μεγάλη μεταβλητότητα των παραμέτρων των αγορών και του συναλλάγματος, ιδίως ως προς τα επιτόκια. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τις αρνητικές επιπτώσεις, αναφορικά με την κερδοφορία των τραπεζικών ιδρυμάτων (Ζοπουνίδης & Λεμονάκης, 2010).

Εξαιτίας της νέας χρηματοοικονομικής κατάστασης, οι εποπτικές αρχές επεδίωξαν να επεκτείνουν τους υφιστάμενους κανόνες. Παράλληλα θέσπισαν νέους, εστιάζοντας περισσότερο στην εφαρμογή των κεφαλαιακών απαιτήσεων, καθώς και στον κίνδυνο της αγοράς, επιβάλλοντας τον Δείκτη Κεφαλαιακής Επάρκειας. Αυτός είναι και ο λόγος που συμπληρώθηκε το σύμφωνο της Βασιλείας, για να καλύψει δηλαδή τον κίνδυνο αγοράς με κεφαλαιακές απαιτήσεις. Στη δεκαετία '90 υπήρξαν περιπτώσεις όπου τα πιστωτικά ιδρύματα σημείωσαν καταστροφικές ζημιές, λόγω κινδύνων, προερχόμενων από ατέλειες στο πλαίσιο λειτουργίας. Εξαιτίας ορισμένων χρηματοοικονομικών δυσλειτουργιών και πτωχεύσεων πιστωτικών ιδρυμάτων δημιουργήθηκε η αναγκαιότητα διαχείρισης του λεγόμενου Λειτουργικού Κινδύνου. Το '99, η Βασιλεία δημοσίευσε το αναθεωρημένο έγγραφο του '88, ώστε να ξεκινήσουν οι διαβουλεύσεις αναφορικά με τα θέματα του πιστωτικού κινδύνου. Το αναθεωρημένο Σύμφωνο της Βασιλείας, αφορά τα εποπτικά ίδια κεφάλαια και προβλέπει ότι η στάθμιση πιστωτικού κινδύνου ορίζεται ανά κατηγορία οφειλέτη, μικρότερου δηλαδή πιστωτικού κινδύνου(προηγούνται οι κεντρικές κυβερνήσεις και οι κεντρικές τράπεζες, και ακολουθούν τα πιστωτικά ιδρύματα, καθώς και οι επιχειρήσεις). Επιπλέον, η στάθμιση πιστωτικού κινδύνου στις κεντρικές κυβερνήσεις και τράπεζες θα στηρίζονται στον διαχωρισμό των κρατών, αναλόγως με τα στοιχεία του ΟΟΣΑ.

Πέρα από τα παραπάνω, ο κανόνας της κεφαλαιακής επάρκειας του '88 σχεδιάστηκε βασιζόμενος στα χαρακτηριστικά που είχε το τραπεζικό σύστημα την δεκαετία του '80. Για τον λόγο αυτό, θεωρείται πως δεν επαρκεί για να ανταποκριθεί στις ανάγκες του χρηματοπιστωτικού τομέα του 21^{ου} αιώνα σε διεθνές επίπεδο. Η κριτική που ασκήθηκε εδράζεται σε τέσσερα σημεία: οι τράπεζες είχαν τη δυνατότητα να προσαρμόσουν τη συμπεριφορά τους σταδιακά, ούτως ώστε να ικανοποιούν τον κανόνα του συμφώνου της Βασιλείας, να αξιοποιούν τα νομικά κενά

ή τις ατέλειες, με το να προβαίνουν σε αρμπιτράζ κεφαλαίων και με το να τιτλοποιούν επιχειρηματικά δάνεια. Το γεγονός ότι απουσίαζε η σοβαρή διαφοροποίηση των κεφαλαιακών απαιτήσεων στον κανόνα του συμφώνου, αναλόγως με το πόσο υψηλός ήταν ο πιστωτικός κίνδυνος, είχε ως αποτέλεσμα να γεννηθεί το κίνητρο σε ορισμένες τράπεζες για δανεισμό υψηλού κινδύνου. Παραδείγματος χάρη, παρότι υπήρξαν διαφορές ως προς το ύψος του πιστωτικού κινδύνου μεταξύ των τοποθετήσεων σε διάφορες χώρες του ΟΟΣΑ, ο κανόνας της Βασιλείας επέβαλλε πως σταθμίζεται η έκθεση σε δανεισμό προς αυτές τις χώρες, έναντι του κινδύνου, με μηδενικό ποσοστό. Συνέπεια αυτού, ήταν η υποκατάσταση των στοιχείων του χαρτοφυλακίου επενδύσεων, τα οποία είναι μέτριας απόδοσης, με στοιχεία υψηλού κινδύνου. Η συγκεκριμένη υποκατάσταση, είναι επακόλουθο της θετικής συσχέτισης μεταξύ κινδύνου και απόδοσης σε κάθε στοιχείο του ενεργητικού. Στην περίπτωση που είναι ίδια η κεφαλαιακή απαίτηση μιας ευρείας ομάδας στοιχείων του ενεργητικού, ένα μέσο πιστωτικό ίδρυμα που επιδιώκει να μεγιστοποιεί τα κέρδη της, θα χορηγήσει οριακά πιστώσεις οι οποίες ενσωματώνουν υψηλότερο κίνδυνο.

2.6 Παράμετροι κινδύνου

Κύριο χαρακτηριστικό ενός αποτελεσματικού και αξιόπιστου μοντέλου είναι η διακριτική του ικανότητα. Λέγοντας διακριτική ικανότητα, εννοούμε τον αριθμό κατηγοριών κατάταξης των πιστούχων. Τα περισσότερα μοντέλα και συστήματα που εφαρμόζαν τα πιστωτικά ιδρύματα, μέχρι σχετικά πρόσφατως, ταξινομούσαν σε δύο κύριες κατηγορίες τους δανειολήπτες: σε εκείνους που πληρούσαν και σε εκείνους που δεν πληρούσαν τις προϋποθέσεις δανειοδότησης. Αυτά τα συστήματα έπαιζαν, δευτερεύοντα ρόλο κατά τη λήψη της απόφασης δανειοδότησης, καθότι τον κυριότερο ρόλο διαδραμάτιζε η κρίση, καθώς και η εμπειρία του εκάστοτε πιστωτικού αναλυτή (Ζοπουνίδης & Λεμονάκης, 2010).

Από έρευνες (Treacy και Carey, 2000) έχει διαπιστωθεί, πως τα μοντέλα που κάνουν ταξινομήσεις ή κατατάξεις σε πιο πολλές κατηγορίες είναι πιο αξιόπιστα ως προς τον τρόπο λήψης της απόφασης για δανειοδότηση ή μη-δανειοδότηση. Το γεγονός αυτό οφείλεται στη δυνατότητα ευκρινέστερης ή ορθότερης διάκρισης των πιστωτικών κινδύνων, καθότι ο βαθμός του κινδύνου ο οποίος χαρακτηρίζει κάθε

κατηγορία, ορίζεται σε πιο στενό πεδίο τιμών, σε σύγκριση με ένα μοντέλο που χρησιμοποιεί μόνο δύο κατηγορίες ταξινομήσεως. Συνεπώς, παρέχονται σαφέστερες πληροφορίες αναφορικά με τον κίνδυνο αθέτησης των υποχρεώσεων ενός δανειολήπτη, εφόσον κάθε κατηγορία χαρακτηρίζεται από διακριτά χαρακτηριστικά πιστοληπτικής ικανότητας των πιστούχων.

Το πιο σημαντικό σημείο κατά την κατασκευή και την ανάπτυξη ενός τέτοιου συστήματος, πέρα από την εύρεση των κριτηρίων τα οποία διαμορφώνουν τον πιστωτικό κίνδυνο, είναι η ορθή τους σύνθεση. Αυτά τα κριτήρια είναι 1) ποσοτικά και έχουν να κάνουν με τη βαθμολογία που συγκεντρώνουν οι πιστούχοι (ιδίως οι επιχειρήσεις) ως προς συγκεκριμένους χρηματοπιστωτικούς δείκτες, 2) ποιοτικά, και αφορούν χαρακτηριστικά των πιστούχων η αξιολόγηση των οποίων γίνεται σε ποσοτικές κλίμακες. Τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά για την επιχείρηση, είναι η ποιότητα της διοίκησης, η οργάνωση, η δομή λειτουργίας, η θέση της στην αγορά, καθώς και στον κλάδο στον οποίο δραστηριοποιείται, οι προοπτικές ανάπτυξής της (Krahnert & Weber, 2001), καθώς επίσης και οι ληξιπρόθεσμες οφειλές, η ύπαρξη δυσμενών στοιχείων κ.ο.κ.

2.7 Μετατροπή παραμέτρων σε κεφαλαιακή απαίτηση

Μία χρήση του κεφαλαίου μιας τράπεζας είναι η προστασία των καταθετών του από υπερβολικές ζημιές που είναι υψηλότερες από τα αναμενόμενα επίπεδα. Οι ακραίες ζημιές, παρότι δεν συμβαίνουν κάθε χρόνο, είναι δυνατόν, στην περίπτωση που εμφανιστούν, να είναι ιδιαίτερα υψηλές. Αυτές οι ζημιές, καθώς υπερβαίνουν τα αναμενόμενα επίπεδα, λέγονται μη-αναμενόμενες (Unexpected Losses). Παρότι οι τράπεζες λαμβάνουν υπόψη ότι μπορούν να συμβούν οι ζημιές αυτές, στο παρόν καθώς και στο μέλλον, δεν είναι σε θέση να τις προβλέψουν εκ των προτέρων. Δεν μπορούν να προβλέψουν δηλαδή, το πότε θα προκύψουν και το πόσο σοβαρές θα είναι. Η κάλυψη ενός μέρους της ζημίας αυτής είναι δυνατή με τον καθορισμό συγκεκριμένου επιπέδου επιτοκίων και ειδικότερα, μέσω επιτοκίου με κατάλληλα περιθώρια. Το πιο κατάλληλο μέσο κάλυψης απέναντι στις μη αναμενόμενες ζημιές είναι το εποπτικό κεφάλαιο (ή αλλιώς, ελάχιστη κεφαλαιακή απαίτηση). Το απαραίτητο εποπτικό κεφάλαιο είναι γνωστό και ως οικονομικό κεφάλαιο ή εσωτερικό κεφάλαιο (Τράπεζα της Ελλάδος, 2007β). Αποτελεί εκτίμηση του

πιστωτικού ιδρύματος ως προς τις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις, οι οποίες ενδέχεται να συγκλίνουν ή να αποκλίνουν απ' τις αντίστοιχες της αρχής που εποπτεύει. Οι Bielecki & Rutkowski (2013), ταυτίζουν τις μη-αναμενόμενες ζημιές με τις σχετικές κεφαλαιακές απαιτήσεις.

Το απαραίτητο κεφάλαιο, ορίζεται κατά τρόπο τέτοιο που να μπορεί να καλύψει το μεγαλύτερο μέρος των ζημιών αυτών, εάν είναι δυνατό και σχεδόν ολόκληρη τη ζημία, προκειμένου το ύψος τους να υπερβαίνει το ύψος του κεφαλαίου κατά ελάχιστο ποσοστό. Τα στοιχεία του ενεργητικού, όπως συμβαίνει και στην τυποποιημένη προσέγγιση, ταξινομούνται σε ορισμένες κατηγορίες ανοιγμάτων που είναι οι εξής:

- Απαιτήσεις από κυβερνήσεις και κεντρικές τράπεζες (ΔΝΤ, ΕΕ, Πολυμερείς Τράπεζες Ανάπτυξης, BIS).
- Απαιτήσεις από τράπεζες που πραγματοποιούν ανοίγματα έναντι: τραπεζών, Εταιριών Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών (ΕΠΕΥ).
- Απαιτήσεις επιχειρήσεων όπου κατατάσσονται ανοίγματα έναντι επιχειρήσεων, ανεξάρτητα από τη νομική μορφή, το μέγεθος και ύψος των πωλήσεών τους.
- Απαιτήσεις φυσικών προσώπων για ποσά άνω του 1.000.000€ υπό την προϋπόθεση ότι δεν καλύπτουν τα απαιτούμενα κριτήρια, ώστε να θεωρούνται ανοίγματα λιανικής τραπεζικής, ανοίγματα τα οποία δεν καλύπτουν τα απαιτούμενα κριτήρια ώστε να ενταχθούν στις πιο πάνω κύριες κατηγορίες, καθώς επίσης και στις θέσεις σε τιτλοποίηση, και ανοίγματα δανεισμού ειδικής μορφής υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις.
- Απαιτήσεις λιανικής τραπεζικής, στις οποίες κατατάσσονται ανοίγματα οποία πληρούν τις εξής προϋποθέσεις: α) αφορούν φυσικό πρόσωπο, πρόσωπα ή μικρομεσαία επιχείρηση, ανεξάρτητα από τη νομική μορφή της, β) το συνολικό ποσό οφειλής του πιστούχου ή της ομάδας συνδεδεμένων πιστούχων του πιστωτικού ιδρύματος δεν είναι μεγαλύτερο του 1.000.000€, γ) εντάσσονται σε πολυάριθμα ανοίγματα με παρεμφερή χαρακτηριστικά, δ) η διαχείρισή τους δεν μοιάζει με εκείνη των ανοιγμάτων έναντι επιχειρήσεων, και ε) υφίσταται συνέπεια διαχρονικά στη διαχείριση του κινδύνου (Επίσημη

Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης 26, 2006α (Τράπεζα της Ελλάδος, 2004, 2007α).

Επιπλέον, στα ανοίγματα λιανικής τραπεζικής εντάσσονται:

- απαιτήσεις απέναντι σε φυσικά πρόσωπα που είναι απολύτως καλυμμένες με ακίνητα, η χρήση των οποίων είναι ως κατοικία
- ανακυκλούμενα ανοίγματα λιανικής: εδώ εντάσσονται τα ανοίγματα που εκπληρώνουν συγκεκριμένες προϋποθέσεις, καθώς και διάφορα ανοίγματα χαρτοφυλακίου
- απαιτήσεις από μετοχές: εδώ ανήκουν τα ανοίγματα που αφορούν μη-χρεωτικούς τίτλους, καθώς και τα ανοίγματα υπό μορφή δανείου
- τιτλοποιημένες θέσεις
- λοιπά στοιχεία ενεργητικού που δεν έχουν να κάνουν με πιστοδοτήσεις.

Για τις κατηγορίες που προαναφέρθηκαν υπάρχουν απλές ή και πιο σύνθετες συναρτήσεις που υπολογίζουν τις κεφαλαιακές απαιτήσεις για τις τιμές των συντελεστών κινδύνου. Αυτές, είτε εκτιμώνται από την ίδια την τράπεζα, ή προσδιορίζονται από την αρμόδια εποπτική αρχή. Οι παράμετροι των πιστωτικών κινδύνων εκτιμώνται χωριστά και έπειτα εισάγονται ως μεταβλητές σε αυτές τις συναρτήσεις, προκειμένου να υπολογιστούν οι συντελεστές στάθμισης του πιστωτικού κινδύνου (Ζοπουνίδης & Λεμονάκης, 2010).

2.8 Τεχνικές μείωσης πιστωτικού κινδύνου

Οι τεχνικές μείωσης των πιστωτικών κινδύνων, με την έννοια της πιστωτικής προστασίας είναι οι παρακάτω:

- Χρηματοδοτούμενη πιστωτική προστασία που παρέχεται από: 1) χρηματοοικονομικές εξασφαλίσεις 2) φυσικές εξασφαλίσεις, εμπορικά ακίνητα και ακίνητα που χρησιμοποιούνται ως κατοικίες, εμπορικές απαιτήσεις που αποκτήθηκαν

- Λοιπές φυσικές εξασφαλίσεις (αυτοκίνητα, την κυριότητα των οποίων παρακρατεί η τράπεζα και πλοία που δίνονται για εξασφάλιση εμπορικών πιστώσεων).
- Συμβάσεις ως πλαίσια συμψηφισμού που καλύπτουν συναλλαγές που αφορούν επαναγορά, δανειοδοσία ή δανειοληψία τίτλων ή εμπορευμάτων ή άλλες συναλλαγές με όρους κεφαλαιαγορών.
- Λοιπές μορφές χρηματοδοτούμενης πιστωτικής προστασίας.
- Μη χρηματοδοτούμενη πιστωτική προστασία που παρέχεται από εγγυήσεις και
- Πιστωτικά παράγωγα(Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2006α, Τράπεζα της Ελλάδος, 2007β).

Στα πλαίσια της πιστωτικής προστασίας στην περίπτωση της IRB λαμβάνεται υπόψη, α) η δυνατότητα λήξης του ανοίγματος και β) η δυνατότητα λήξης της πιστωτικής προστασίας. Στην συγκεκριμένη προσέγγιση υπάρχουν ελάχιστες προϋποθέσεις για την αναγνώριση των τεχνικών μείωσης πιστωτικού κινδύνου (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2006α και Τράπεζα της Ελλάδος, 2006β).

2.9 Τιτλοποίηση απαιτήσεων

Τιτλοποίηση είναι το πρόγραμμα τμηματικού μερισμού διαβάθμισης των πιστωτικών κινδύνων, το οποίο αφορά σε ένα άνοιγμα ή σε δέσμη ανοιγμάτων που φέρει συγκεκριμένα χαρακτηριστικά (Τράπεζα της Ελλάδος, 2007ε). Οι τίτλοι, όπως αναφέρθηκε, βάσει του πιστωτικού τους κινδύνου χωρίζονται σε δύο τουλάχιστον τμήματα. Το τμήμα εκείνο που είναι υψηλότερου πιστωτικού κινδύνου, συνήθως δεν έχει διαβαθμίσεις και χαρακτηρίζεται ως «μετοχικό κεφάλαιο» ή αλλιώς «τμήμα της πρώτης ζημίας». Η τιτλοποίηση μετατρέπει μη ρευστά στοιχεία ενεργητικού σε εμπορεύσιμους τίτλους και διαθέτει τα διαφορετικά τμήματά τους σε διάφορες κατηγορίες επενδυτών αναλόγως με τη διάθεση ανάληψης κινδύνου. Στόχος της τιτλοποίησης είναι να αντλήσει ρευστότητα, να μεταφέρει τον πιστωτικό κίνδυνο και να μειώσει τις κεφαλαιακές απαιτήσεις. Πέρα από την τιτλοποίηση, όπως

περιγράφεται παραπάνω, υφίσταται και η συνθετική τιτλοποίηση κατά την οποία δεν αντλείται ρευστότητα. Στόχος της συνθετικής τιτλοποίησης είναι η μεταφορά των πιστωτικών κινδύνων δανειακού χαρτοφυλακίου μέσω πιστωτικών παραγώγων.

Η τράπεζα με την παραδοσιακή τιτλοποίηση μπορεί να καταφέρει να μεταφέρει τον πιστωτικό κίνδυνο και την κεφαλαιακή ελάφρυνση αν πωληθούν και τα κατώτερα τμήματα τιτλοποίησης στους επενδυτές. Παρόλα αυτά, αν στόχος είναι να αντληθεί ρευστότητα με χαμηλό κόστος επιτοκίου, η τράπεζα είναι σε θέση να επιλέξει τη διατήρηση κατώτερων ή και μεσαίων τμημάτων και την πώληση σε επενδυτές μόνο των ανώτερων.

Καλυμμένα ομόλογα ονομάζονται τα ομόλογα με διπλή κάλυψη: την εγγύηση δηλαδή του πιστωτικού οργανισμού και το χαρτοφυλάκιο ασφαλείας. Το τελευταίο συνήθως αποτελείται από υποθηκευμένα στεγαστικά δάνεια που πληρούν ορισμένα κριτήρια καταλληλότητας. Μπορεί να υπάρχει πρόβλεψη των προγραμμάτων καλυμμένων ομολογιών για έκδοσή τους απ' το πιστωτικό ίδρυμα ή από εταιρεία ειδικού σκοπού. Οι καλυμμένες ομολογίες διακρίνονται σε αυτές που την έκδοσή τους καλύπτει το εθνικό νομικό πλαίσιο και εποπτεύονται από τις τοπικές αρχές (παραδοσιακά καλυμμένα ομόλογα) και σε εκείνες που δεν υπάγονται σε συγκεκριμένη νομοθεσία. Στην περίπτωση των συνθετικών καλυμμένων ομολόγων γίνεται χρήση εταιρείας ειδικού σκοπού, και διαφοροποιούνται από τις τιτλοποιήσεις εξαιτίας της εγγύησης από το πιστωτικό ίδρυμα. Αξίζει να σημειωθεί ότι όλες οι χώρες σταδιακά δημιουργούν νομοθεσία και εποπτικό πλαίσιο για τα καλυμμένα ομόλογα.

Η δομή της τιτλοποίησης αποσκοπεί στην αντιστοίχιση των χρηματορροών των τιτλοποιημένων δανείων, καθώς και των τίτλων που εκδίδονται και διακρίνονται σε δύο κύριες δομές: α) στη δομή κατά την οποία η αποπληρωμή των τιτλοποιημένων δανείων χρησιμοποιείται για την σταδιακή αποπληρωμή των τίτλων που έχουν εκδοθεί και β) στη δομή κατά την οποία η αποπληρωμή των δανείων χρησιμοποιείται για την αγορά νέων δανείων για ορισμένη περίοδο. Η αποπληρωμή τίτλων γίνεται κατόπιν λήξης της ανακυκλούμενης περιόδου.

Ένα ζήτημα που προέκυψε είναι η ελεγχόμενη κεφαλαιακή κερδοσκοπία. Τα πιστωτικά ιδρύματα δηλαδή, είχαν αναπτύξει μηχανισμούς μείωσης της κεφαλαιακής

τους επάρκειας, δίχως μείωση της έκθεσής τους σε πιστωτικό κίνδυνο. Αυτό ισχύει όταν το ύψος των απαιτούμενων κεφαλαίων είναι πιο μεγάλο από εκείνο που θεωρείται ικανοποιητικό από τα πιστωτικά ιδρύματα για τον κίνδυνο χαρτοφυλακίου τους. Η κύρια διαδικασία μέσω της οποίας πραγματοποιείται είναι η τιτλοποίηση απαιτήσεων, όπου το πιστωτικό ίδρυμα μεταβιβάζει μέρος των απαιτήσεων σε τρίτη επιχείρηση που χρηματοδοτεί την αγορά μέσω της έκδοσης ομολόγων. Τα ομόλογα στηρίζονται στις εισπράξεις που πρόκειται να πραγματοποιήσουν τα περιουσιακά στοιχεία και αποκαλούνται ως Asset Basked Securities. Εάν είναι πραγματική η μεταβίβαση περιουσιακών στοιχείων, δεν προκύπτει πρόβλημα. Αν είναι πλασματική, τότε η τράπεζα εγγυάται χρεόγραφα που εκδόθηκαν, επομένως δεν μεταβιβάζεται ο πιστωτικός κίνδυνος. Σκοπός αναφορικά με τις τιτλοποιημένες απαιτήσεις είναι η επιβάρυνση των τραπεζών για περιουσιακά στοιχεία υψηλού κινδύνου που αποτελούν αντικείμενο της τιτλοποίησης, ούτως ώστε να αποφευχθεί το ενδεχόμενο δημιουργίας μιας junk αγοράς δανείων (Παπαϊωάννου, 2000).

2.10 Πιστωτική ενίσχυση

Οι κύριες μέθοδοι πιστωτικής ενίσχυσης είναι:

- α. Η τμηματοποίηση όπου τα πιο χαμηλά τμήματα ενισχύουν, από πιστωτικής άποψης, τα υψηλότερα (τιτλοποιήσεις).
- β. Η υπερεξασφάλιση, η χρήση δηλαδή μεγαλύτερου ποσού δανείων από το ποσό τίτλων οι οποίοι θα εκδοθούν (καλυμμένες ομολογίες).
- γ. Τα ειδικά αποθεματικά.
- δ. Η ενσωμάτωση γεγονότων που προκαλούν την πρόωρη λήξη της συναλλαγής. Τέτοιου είδους γεγονότα θα μπορούσαν να είναι η αύξηση της καθυστέρησης του τιτλοποιημένου χαρτοφυλακίου πάνω από ένα ορισμένο επίπεδο, η πτώχευση της τράπεζας και άλλα.
- ε. Η λήψη της πιστωτικής εγγύησης από τρίτους επ' αμοιβή. Παραδείγματος χάριν, μία συναλλαγή με διαβάθμιση BBB μέσω εγγύησης προερχόμενης από τρίτο

συμβαλλόμενο ενδέχεται να αποκτούσε διαβάθμιση AAA. Ενδεικτικά θα αναφερθεί το Ευρωπαϊκό Επενδυτικό Ταμείο (European Investment Fund), το οποίο παρέχει εγγύηση σε συναλλαγές τιλοποίησης μικρομεσαίων επιχειρήσεων, ούτως ώστε να δώσει κίνητρα για αντίστοιχη χορήγηση (Ζοπουνίδης & Λεμονάκης, 2010).

Κεφάλαιο 3

Λειτουργικός κίνδυνος

3.1 Υπολογισμός κεφαλαιακών απαιτήσεων

Όπως έχει προαναφερθεί, το νέο σύμφωνο της Βασιλείας II απαιτεί για πρώτη φορά από τα πιστωτικά ιδρύματα τη διατήρηση εποπτικού κεφαλαίου για την κάλυψη του λειτουργικού κινδύνου. Δεδομένων των εξελίξεων που λαμβάνουν χώρα στο χρηματοπιστωτικό χώρο, από άποψης θεσμικού πλαισίου που διέπει τις τράπεζες όσο και από άποψης επιπέδου ανάπτυξης και εφαρμογής της νέας τεχνολογίας σε αυτές, αυξάνεται το ύψος του λειτουργικού κινδύνου, τον οποίο θα πρέπει να διαχειριστούν τα πιστωτικά ιδρύματα και έτσι γίνεται επιτακτική πια η ανάγκη να μετρηθεί με ακριβέστερο τρόπο κίνδυνος αυτός. Η διαχείριση του κινδύνου αυτού είναι μέρος της γενικής εταιρικής διακυβέρνησης του τραπεζικού ιδρύματος. Ο ρόλος του συγκεκριμένου κινδύνου στη στρατηγική της τράπεζας θα παρουσιαστεί αναλυτικά στο κεφάλαιο αυτό.

Η Βασιλεία προτείνει τρεις μεθόδους υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων απ' τον λειτουργικό κίνδυνο. Κάθε τράπεζα έχει τη δυνατότητα να επιλέξει όποια από τις τρεις μεθόδους κρίνει πως την συμφέρει, υπό την προϋπόθεση ότι θα διατηρήσει σε βάθος χρόνου τη συγκεκριμένη μέθοδο μέτρησης του λειτουργικού κινδύνου. Προκειμένου να μεταβεί μια τράπεζα από τη μέθοδο αυτή που χρησιμοποιεί σε άλλη, απαιτείται η έγκριση των εποπτικών αρχών. Αυτό γίνεται προκειμένου να αποφευχθεί το κεφαλαιακό αρμπιτράζ, ιδίως στην περίπτωση που μια τράπεζα κινείται σε απλούστερη μέθοδο. Οι προτεινόμενες μέθοδοι καθιστούν απαραίτητη την διακράτηση κεφαλαίων, προκειμένου να καλυφθεί ο λειτουργικός κίνδυνος που υπολογίζονται με συγκεκριμένο σταθερό ποσοστό επί του κύκλου εργασιών. (Αγγελόπουλος, 2008).

3.2 Προσέγγιση του βασικού δείκτη

Σύμφωνα με τη μέθοδο του βασικού δείκτη, οι κεφαλαιακές απαιτήσεις, προκειμένου να καλυφθεί ο λειτουργικός κίνδυνος, ισούνται με το γινόμενο του αριθμητικού μέσου όρου του ακαθάριστου εισοδήματος τα τρία τελευταία έτη επί τον συντελεστή τον οποίο έχει καθορίσει η Επιτροπή και είναι σταθερός και ίσος με 15%.

Ο τρόπος υπολογισμού των ακαθάριστων εσόδων είναι ο εξής: Ακαθάριστα έσοδα = Τόκοι και εξομοιούμενα έσοδα - Τόκοι και εξομοιούμενα έξοδα + Έσοδα από τίτλους + Έσοδα προμηθειών - Έσοδα προμηθειών + Αποτέλεσμα χρηματοδοτικών πράξεων + Λοιπά έσοδα εκμετάλλευσης.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να σημειωθεί ότι η εξίσωση για τον προσδιορισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων που μόλις παρατέθηκε δεν συμπεριλαμβάνονται τα έτη κατά τη διάρκεια των οποίων τα ακαθάριστα έσοδα είναι αρνητικά ή μηδενικά. Ακόμη, τα έσοδα που προέρχονται από τίτλους εκπορεύονται από τα έσοδα από συμμετοχές, τα έσοδα μεριδίων σε συνδεδεμένες επιχειρήσεις και τα έσοδα από μερίδια, μετοχές και λοιπών τίτλους μεταβλητής απόδοσης.

3.3 Τυποποιημένη μέθοδος

Στην περίπτωση της τυποποιημένης μεθόδου, οι δραστηριότητες του τραπεζικού ιδρύματος ταξινομούνται σε οκτώ τμήματα (business lines), τα οποία είναι προκαθορισμένα. Σε κάθε τμήμα αντιστοιχεί ένας συντελεστής β. Ο συγκεκριμένος συντελεστής πολλαπλασιάζεται με τον μέσο όρο του ακαθάριστου εισοδήματος κατά τα τελευταία τρία έτη και δίνει τις κεφαλαιακές απαιτήσεις στο συγκεκριμένο τμήμα. Το άθροισμα των κεφαλαιακών απαιτήσεων κάθε τμήματος δίνει τις συνολικές απαιτήσεις για την κάλυψη του λειτουργικού κινδύνου.

Πέρα από την τυποποιημένη μέθοδο που παρατέθηκε, μια τράπεζα μπορεί να εφαρμόζει και την εναλλακτική τυποποιημένη μέθοδο κατόπιν έγκρισης από την Τράπεζα της Ελλάδος. Στην μέθοδο αυτή, ακολουθείται η ίδια μεθοδολογία για έξι (από τα οχτώ) τμήματα της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Για τα δύο υπόλοιπα

τμήματα, δηλαδή για το τμήμα Retail Banking και το Commercial Banking, ο τρόπος υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων είναι ο εξής:

$$[(\text{Μέσος όρος χρηματοδοτήσεων Retail των 3 τελευταίων ετών}) * 0,035 * \beta_3] + [(\text{Μέσος όρος χρηματοδοτήσεων Commercial των 3 τελευταίων ετών}) * 0,035 * \beta_4]$$

Οι κεφαλαιακές αυτές απαιτήσεις, προστίθενται στις απαιτήσεις των υπόλοιπων τμημάτων, οι οποίες υπολογίζονται όπως προβλέπει η τυποποιημένη μέθοδος, και δίνουν τις συνολικές απαιτήσεις κεφαλαίου για την κάλυψη του λειτουργικού κινδύνου. Βασικό προαπαιτούμενο για την εφαρμογή της συγκεκριμένης μεθόδου είναι τα έσοδα του τμήματος Λιανικής τραπεζικής και του τμήματος Εμπορικής τραπεζικής να ανέρχονται στο 90% των συνολικών εσόδων της τράπεζας (Παπαϊωάννου, 2000).

3.4 Εξελιγμένες μέθοδοι μέτρησης

Η μέθοδος της προηγμένης μέτρησης ή αλλιώς, η μέθοδος της εσωτερικής μέτρησης, βασίζεται στον τρόπο με τον οποίο κατανέμονται οι τραπεζικές δραστηριότητες σύμφωνα με την προηγούμενη μέθοδο. Οι κατηγορίες έχουν υποκατηγορίες αναλόγως με τις περιπτώσεις ζημίας.

Η συγκεκριμένη μέθοδος χρησιμοποιεί ιστορικά δεδομένα, καταγράφει τη ζημία και με τη βοήθεια ενός υποδείγματος υπολογισμού ζημίας, υπολογίζει τις παραμέτρους που έχουν ως σκοπό τον προσδιορισμό της κεφαλαιακής απαίτησης. Καταρχάς, ορίζεται ο δείκτης έκθεσης του πιστωτικού ιδρύματος στον λειτουργικό κίνδυνο για κάθε υποκατηγορία δραστηριοτήτων – ζημιών. Στη συνέχεια, βάσει των ιστορικών δεδομένων της τράπεζας γίνεται υπολογισμός της πιθανότητας να συμβούν ανάλογα περιστατικά στο επόμενο έτος, καθώς και οι μέσες απώλειες ανά περίπτωση. Οι αναμενόμενες ζημίες κάθε υποκατηγορίας είναι το γινόμενο των προαναφερθέντων παραμέτρων. Οι συνολικές κεφαλαιακές απαιτήσεις υπολογίζονται χρησιμοποιώντας τον παράγοντα γ (gamma term), που ορίζεται από τις εποπτικές αρχές και ισχύει για όλες τις τράπεζες.

Προϋπόθεση για να ακολουθήσει ένα πιστωτικό ίδρυμα τη συγκεκριμένη μέθοδο υπολογισμού του λειτουργικού κινδύνου είναι τα ποιοτικά και τα ποσοτικά κριτήρια, γεγονός που την καθιστά δημοφιλέστερη σε μεγάλους πιστωτικούς οργανισμούς που έχουν κατάλληλες υποδομές. Κάποια ποιοτικά κριτήρια είναι: η ανεξαρτητοποίηση του τμήματος διαχείρισης κινδύνου με ξεκάθαρη κατανομή αρμοδιοτήτων, η ενσωμάτωση εσωτερικού συστήματος μέτρησης του λειτουργικού κινδύνου σε καθημερινό επίπεδο διαχείρισής του, η εφαρμογή μεθοδολογίας κατανομής κεφαλαίων για την κάλυψη του λειτουργικού κεφαλαίου, οι τεχνικές μείωσης του λειτουργικού κεφαλαίου, η πιστοποίηση του συστήματος από την Τράπεζα της Ελλάδος ή πραγματοποίηση συχνών ελέγχων από εσωτερικούς και εξωτερικούς ελεγκτές κ.λπ. Τα ποσοτικά, αφορούν κριτήρια καταλληλότητας του συστήματος μέτρησης του λειτουργικού κινδύνου ως προς τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων, ούτως ώστε να καλύπτεται τόσο η αναμενόμενη, όσο και η μη αναμενόμενη ζημία. Ουσιαστικά, γίνεται αναφορά στην ακρίβεια των μεθοδολογιών, τις οποίες χρησιμοποιούν τα πιστωτικά ιδρύματα, προκειμένου να υπολογίσουν τις απαραίτητες παραμέτρους που αναλύθηκαν προηγουμένως (Γκόρτσος, 2005).

3.5 Μέθοδοι κατανομής ζημιών

Εφαρμόζοντας τη μέθοδο αυτή δίνεται η δυνατότητα άμεσης εκτίμησης της ζημίας. Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις για κάθε συνδυασμό τομέων δραστηριότητας και ζημιολόγων γεγονότων, καλύπτουν από την στατική κατανομή των λειτουργικών ζημιών για ένα συγκεκριμένο, σταθερό χρονικό ορίζοντα. Το άθροισμα των μέγιστων δυνατικών ζημιών, απέναντι στον λειτουργικό κίνδυνο, με την υπόθεση ότι οι ζημιές κάθε συνδυασμού συνδέονται μεταξύ τους, δίνει τις συνολικές κεφαλαιακές απαιτήσεις προκειμένου να αντιμετωπιστεί ο λειτουργικός κίνδυνος.

3.6 Εποπτική αναγνώριση

Βάσει των ΠΔ/ΤΕ 2630/2010, 2590/2007, 2646/2011, 2655/19.03.2012, 2645/2011, 2594/2007, 2635/2010 και ΠΔ/ΤΕ 2620/28.08.2009 ολοκληρώνεται, βάσει του ν.3601/2007, η ενσωμάτωση των ειδικών διατάξεων των Οδηγιών 2006/48/ΕΚ, 2006/49/ΕΚ στο ελληνικό δίκαιο αναφορικά με την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών και των ΑΕΠΕΥ.

Η ΠΔ/ΤΕ 2630/29.10.2010, αντικατέστησε την ΠΔ/ΤΕ 2587/20.08.2007. Με τον τρόπο αυτό κωδικοποιήθηκαν σε ενιαίο κείμενο κανονιστικές ρυθμίσεις που ήταν μεμονωμένες προηγουμένως και αφορούν την εποπτική αναγνώριση του δικαιώματος μειοψηφίας, της δυνατότητας μερικής ενοποίησης επιμέρους θυγατρικών των τραπεζών και επαναγορά υβριδικών τίτλων. Ακόμη, με τις παραπάνω διατάξεις ενσωματώθηκαν οι διατάξεις της Οδηγίας 2009/111/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, οι οποίες αφορούν τον ορισμό των ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών. Ειδικότερα, καθορίζονται νέες προϋποθέσεις, βάσει κριτηρίων μονιμότητας, ευελιξίας κατά την αναστολή καταβολής πληρωμών μερισμάτων και την απορρόφηση ζημιών, καθώς επίσης και νέα όρια στην αναγνώριση υβριδικών τίτλων των βασικών ιδίων κεφαλαίων (Tier 1 Capital) των τραπεζών, αλλά και προϋποθέσεις αναγνώρισης των συνεταιριστικών μερίδων αναφορικά με τα βασικά ίδια κεφάλαια (Tier 1 Capital) των τραπεζών, τα οποία λειτουργούν υπό μορφή πιστωτικού συνεταιρισμού.

3.7 Τροποποιήσεις χαρτοφυλακίου συναλλαγών

Οι κίνδυνοι της αγοράς αφορούν στη μεταβλητότητα αξίας του χαρτοφυλακίου τίτλων, που οφείλεται στην αλλαγή των αγοραίων τιμών στα στοιχεία του ενεργητικού. Πιο ειδικά, αναφέρονται στην επίδραση που ασκούν άλλοι χρηματοπιστωτικοί παράγοντες (όπως η τιμή συναλλάγματος, πετρελαίου και άλλων κύριων εμπορευμάτων, των επιτοκίων και των μετοχών) στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγής. Για να υπολογιστούν οι κεφαλαιακές απαιτήσεις απέναντι στον κίνδυνο αυτό, γίνονται σχετικές τροποποιήσεις που αφορούν: τον ορισμό του χαρτοφυλακίου συναλλαγών, την τυποποιημένη μέθοδο αποτίμησης κεφαλαιακών απαιτήσεων, το πλαίσιο αποτίμησης των θέσεων του χαρτοφυλακίου συναλλαγών και τον κίνδυνο του αντισυμβαλλομένου.

Μέρος Β'

Κεφάλαιο 4

Εφαρμογή και συνέπειες του Συμφώνου της Βασιλείας II στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις

Εισαγωγή

Στην Ελλάδα υπάρχουν πάνω από 700.000 μικρομεσαίες επιχειρήσεις, οι οποίες αποτελούν νευραλγικό τμήμα της ελληνικής οικονομίας. Αυτές απασχολούν πάνω από 1.000.000 εργαζόμενους. Ωστόσο, οι συνθήκες, υπό τις οποίες λειτουργούν, δεν επιτρέπουν την απρόσκοπτη και αποτελεσματική τους λειτουργία. Η ασκούμενη πολιτική μέχρι σήμερα δεν συνέβαλε προς την κατεύθυνση αυτή, μάλιστα έθεσε ισχυρά αντικίνητρα, προσκόποντας με αυτόν τον τρόπο την αναπτυξιακή πορεία τους. Η γραφειοκρατία και το φορολογικό σύστημα, καθώς και η αντιμετώπιση τους από το τραπεζικό σύστημα αποτελούν εμπόδια στην ομαλή λειτουργία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στην Ελλάδα. Παρά τις αντίξοες συνθήκες υπό τις οποίες λειτούργησαν και εξακολουθούν να λειτουργούν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, πολλές ευημερούν συμβάλλοντας με αυτόν τον τρόπο στη δημιουργία του εθνικού εισοδήματος.

Σε θεωρητικό και πρακτικό επίπεδο, δεν υφίσταται ομοφωνία στον ορισμό της μικρομεσαίας επιχείρησης. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι κάθε μικρομεσαία επιχείρηση φέρει τα δικά της χαρακτηριστικά, τα οποία χρειάζεται να ληφθούν υπόψη καθώς και το ότι, στις διαφορετικές χώρες, υπάρχουν διαφορετικές οικονομικοκοινωνικές συνθήκες οι οποίες επηρεάζουν το μέγεθος της επιχείρησης. Οι διάφοροι ορισμοί για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις χρησιμοποιούν κριτήρια που αναφέρονται στα μερίδια αγοράς της επιχείρησης, στη δομή που έχει η διοίκηση της επιχείρησης, καθώς και στο βαθμό ανεξαρτησίας της, με την έννοια ότι δεν αποτελεί μέρος μεγαλύτερου ομίλου επιχειρήσεων, ούτως ώστε ο ιδιοκτήτης-μάνατζερ δεν επηρεάζεται από άλλους ως προς τη λήψη βασικών επιχειρηματικών αποφάσεων

(Bolton Committee Report, 1971)⁶. Επειδή ο ορισμός αυτός δεν είναι ιδιαίτερα λειτουργικός, υιοθετήθηκε στατιστικός ορισμός, παρά την αποδεκτή θέση ότι είναι πολύ δύσκολο να υπάρξει ικανοποιητικός ποσοτικοποιημένος ορισμός. Εξάλλου, είναι επόμενο ένας ορισμός να μην καλύπτει το σύνολο των επιχειρήσεων που απασχολούνται στους διαφορετικούς τομείς οικονομικής δραστηριότητας.

Εντός των πλαισίων αυτών προτάθηκαν κριτήρια αναλόγως με τον κλάδο της οικονομικής δραστηριότητας. Συνήθως, χρησιμοποιείται το κριτήριο της απασχόλησης προκειμένου να προσδιοριστεί το μέγεθος της επιχείρησης στον τομέα της μεταποίησης και των κατασκευών, ο κύκλος εργασιών στον τομέα των υπηρεσιών, και το ύψος του ενεργητικού στις επιχειρήσεις των οδικών μεταφορών. Ωστόσο, υφίστανται επιφυλάξεις ως προς στην καταλληλότητα του σε μερικές περιπτώσεις. Παραδείγματος χάριν, για τους κλάδους της οικονομικής δραστηριότητας με αυτοματοποιημένη παραγωγή, υπάρχει συνδυασμός μεγάλου χρηματοοικονομικού μεγέθους και μικρού εργατικού προσωπικού. Επίσης, στην περίπτωση των κλάδων, που μέρος της παραγωγής τους πραγματοποιείται με συστήματα υπεργολαβίας, είναι ανεπαρκές το κριτήριο αυτό.

4.1 Πώς ορίζεται η μικρομεσαία επιχείρηση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Προκειμένου να ξεπεραστεί το παραπάνω πρόβλημα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή όρισε τη μικρή επιχείρηση βάσει των παρακάτω κριτηρίων: α) του αριθμού των εργαζομένων, β) του συνόλου του ενεργητικού γ) του κύκλου εργασιών, δ) του βαθμού εξάρτησης (κριτήριο της ανεξαρτησίας). Για να κάνει λειτουργικότερη την έννοια της μικρομεσαίας επιχείρησης η ΕΕ διέκρινε η ίδια τις υποκατηγορίες. Η έννοια της μικρομεσαίας επιχείρησης συνεπώς, περιλαμβάνει τις πολύ μικρές, τις μικρές και τις μεσαίες επιχειρήσεις. Μια επιχείρηση θεωρείται πολύ μικρή ή αλλιώς οικογενειακή, μόνο βάσει του αριθμού των εργαζόμενων, που πρέπει να είναι μικρότερος από δέκα. Οι επιχειρήσεις αυτές δεν έχουν κύκλο εργασιών ή το σύνολο του ενεργητικού δεν είναι τόσο μεγάλο. Παράλληλα είναι μάλλον απίθανη η ύπαρξη συνιδιοκτητών σε ποσοστό άνω του 25 τοις εκατό, ούτως ώστε να είναι σε θέση να

---

⁶The Report of Small Firms 2010-2015

https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/402897/Lord_Young_s_enterprise_report-web_version_final.pdf

καταταγούν σε άλλη κατηγορία. Μια επιχείρηση θεωρείται μικρή όταν απασχολεί λιγότερα από 50 άτομα, βάσει βαθμού ανεξαρτησίας, καθώς και να πληροί ένα από τα κριτήρια του ενεργητικού ή του κύκλου εργασιών (ο κύκλος εργασιών να είναι μικρότερος από 10 εκατομμύρια ευρώ). Μεσαία, θεωρείται η επιχείρηση που απασχολεί λιγότερους από 250 εργαζομένους και ο κύκλος εργασιών της είναι κάτω από 50 εκατομμύρια ευρώ ή εναλλακτικά, το σύνολο του ενεργητικού να μην υπερβαίνει τα 43 εκατομμύρια ευρώ.

Μια ΜΜΕ είναι ανεξάρτητη, όταν το ποσοστό των ιδίων κεφαλαίων, ή του δικαιώματος ψήφου που κατέχει νομικό ή φυσικό πρόσωπο το οποίο βρίσκεται εκτός της εταιρείας, δεν ξεπερνά το 25% του συνόλου ιδίων κεφαλαίων ή των ψήφων της συγκεκριμένης εταιρείας (Ε.Ε., C213, 23/7/1996). Ακόμη, μια επιχείρηση είναι μεγάλη όταν απασχολεί πάνω από 250 εργαζόμενους, χωρίς να υπάρχει ζήτημα βαθμού εξάρτησης, εφόσον αυτές είναι πολυμετοχικές και λαμβάνουν τη νομική μορφή της Α.Ε. Τα προαναφερθέντα κριτήρια δύσκολα εφαρμόζονται στη χώρα, εφόσον πάνω από το 95% των επιχειρήσεων του δευτερογενούς και τριτογενούς τομέα απασχολεί έως 10 εργαζόμενους.

Οι αρμόδιοι φορείς της Ελλάδας υιοθετούν τον ορισμό της Ε.Ε. ως προς τους κοινοτικούς πόρους. Ως προς τις εθνικές επενδύσεις, για να χαρακτηρίζεται ως μικρομεσαία μια μεταποιητική επιχείρηση και να δικαιούται χρηματοδότηση βάσει της απόφασης ΑΝΕ 197/78/3.4/1978, πρέπει να συντρέχουν οι εξής προϋποθέσεις: 1) ο μέσος ετήσιος κύκλος εργασιών της τελευταίας τριετίας να μην ξεπερνά τα 347.000 ευρώ, 2) η μέση ετήσια απασχόληση κατά την τελευταία τριετία να μην ξεπερνά τα εκατό άτομα, ανεξαρτήτως αν η εταιρεία λειτουργεί με μία ή περισσότερες βάρδιες.

4.1.1 Η σημασία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων

Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις αποκαλούνται ως «ραχοκοκαλιά» της οικονομίας, καθώς συνεισφέρουν στο ΑΕΠ, την απασχόληση και τις εξαγωγικές δραστηριότητες. Ακόμη, σε αναπτυσσόμενες οικονομίες, η παρουσία των ΜΜΕ είναι έντονη αναφορικά με τις νέες παραγωγικές διαδικασίες και υπηρεσίες. Παρόλα αυτά, η σπουδαιότητα των ΜΜΕ στις διάφορες οικονομίες, ενδέχεται να διαφέρει λόγω του δυναμικού ρόλου που παίζουν ανά χώρα. Σε μια χώρα οι ΜΜΕ αντλούν σπουδαιότητα αναλόγως της συνεισφοράς τους στην απασχόληση στην κάθε χώρα (Λυμπεράκη, 1991). Ακόμη, μελέτες συμπέραναν ότι η συνεισφορά των ΜΜΕ στην απασχόληση δεν

εξαρτάται από τον οικονομικό κύκλο, αντιθέτως, οι μεγάλες επιχειρήσεις συνεισφέρουν στην απασχόληση.

4.2 Η Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις ΜΜΕ

Τα τελευταία χρόνια οι ΜΜΕ ενσωματώνονται όλο και περισσότερο στις δραστηριότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πράγμα που επιβεβαιώνει ότι ο ρόλος τους αναγνωρίζεται από την Ε.Ε. και η σπουδαιότητά τους στην Ευρωπαϊκή Οικονομία είναι μεγάλη. Στόχος είναι να βελτιωθεί το επιχειρηματικό κλίμα για τις ΜΜΕ. Το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την απόφαση 2000/819/ΕΚ, δημιούργησε πρόγραμμα ενίσχυσης των επιχειρήσεων, με απώτερο στόχο την άρση των εμποδίων και τη βελτίωση του κλίματος, εντός του οποίου δραστηριοποιούνται οι Ευρωπαϊκές ΜΜΕ, μέσω της δημιουργίας ενός περιβάλλοντος με απλουστευμένους κανόνες και παροχή βοήθειας προς τις ΜΜΕ (Μίχαλος, 2007).

4.3 Κριτήρια Αξιολόγησης της Πιστοληπτικής Ικανότητας των ΜΜΕ

Η αξιολόγηση εκ μέρους των τραπεζών για την πιστοληπτική ικανότητα των επιχειρήσεων, παρουσιάζει μεγάλη δυσκολία. Για να πραγματοποιήσει το τραπεζικό ίδρυμα την αξιολόγηση, είναι απαραίτητο να έχει στην διάθεσή του πληροφορίες που έχουν να κάνουν με την επιχείρηση, οι οποίες αναφέρονται τόσο στο παρελθόν όσο και στους μελλοντικούς της στόχους. Οι ΜΜΕ ωστόσο, δεν είναι οργανωμένες ικανοποιητικά. Συχνά δεν δημοσιεύουν οικονομικές καταστάσεις, και το γεγονός αυτό καθιστά δύσκολη την αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητάς τους. Πρόσφατα διεξήχθη έρευνα από το ΙΤΕΠ βάσει ερωτηματολογίου, το οποίο συμπληρώθηκε από στελέχη των πιστωτικών ιδρυμάτων στις οποίες απευθύνθηκε. Η έρευνα παρουσίασε τις παρακάτω κατηγορίες κριτηρίων που υιοθετούν τα πιστωτικά ιδρύματα: α) θετικές προοπτικές ανάπτυξης της επιχείρησης, β) υποθήκευση ενός ακινήτου που έχει επαρκή αξία, γ) ποσοστό ίδιας συμμετοχής στις επενδύσεις δ) ποιοτικά στοιχεία από τους φορείς της επιχείρησης (φερεγγυότητα, γνώση αντικειμένου κ.λπ.) ε) υπαγωγή των επενδύσεων σε αναπτυξιακούς νόμους στ) διάρκεια ζωής της μικρομεσαίας επιχείρησης, ζ) τριτεγγυήσεις.

4.4 Η Συνθήκη της Βασιλείας II και η Τραπεζική Χρηματοδότηση των ΜΜΕ

Η Συνθήκη της Βασιλείας II αποτελεί επαρκές αλλά και αξιόπιστο ρυθμιστικό πλαίσιο για τη λειτουργία των τραπεζών παγκοσμίως. Κατευθύνει τις τράπεζες ως προς τον τρόπο με τον οποίο αξιολογούν και διαχειρίζονται τον πιστωτικό κίνδυνο που αντιμετωπίζουν δανείζοντας χρήματα στις επιχειρήσεις. Ζητά από τα πιστωτικά ιδρύματα να έχουν ένα ελάχιστο ποσό ιδίων κεφαλαίων, αναλόγως με τον πιστωτικό κίνδυνο που ανέλαβαν για να αποφευχθεί η πτώχευση, στην περίπτωση που αδυνατούν να εξυπηρετήσουν τα δάνειά τους εκ μέρους των δανειοληπτών.

Για τον λόγο αυτό, θεμελιώθηκε ο συντελεστής φερεγγυότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων, που συσχετίζει τον πιστωτικό κίνδυνο που αναλαμβάνουν οι τράπεζες, με το ύψος των ιδίων κεφαλαίων. Η Συνθήκη της Βασιλείας II όπως προαναφέρθηκε, προβλέπει έναν ενιαίο δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας της τάξης του 8%, ο οποίος για πρώτη φορά εφαρμόζεται απ' το διεθνές σύστημα εποπτείας. Όσα προαναφέρθηκαν, συνεπάγονται αλλαγές της συμπεριφοράς και της πρακτικής που ακολουθούν οι τράπεζες απέναντι στην ικανοποίηση χρηματοδότησης των επιχειρήσεων. Τα πιστωτικά ιδρύματα υποχρεώνονται να αξιολογήσουν και να βαθμολογήσουν τις επιχειρήσεις βάσει κλίμακας αξιολόγησης. Αυτό θα πράξουν όχι μόνο όταν υποβάλλουν αίτηση οι επιχειρήσεις, αλλά ζητούν από τις επιχειρήσεις την επικαιροποίηση των στοιχείων τους, σε τακτά χρονικά διαστήματα.

Τα κριτήρια βάσει των οποίων θα γίνεται η αξιολόγηση των επιχειρήσεων θα είναι κοινά για τα πιστωτικά ιδρύματα και η αξιολόγηση θα γίνεται σύμφωνα με τη συνολική εικόνα του κλάδου στον οποίο δραστηριοποιούνται οι μικρές επιχειρήσεις και δεν θα προβαίνουν σε βάθος εξέταση σε κάθε περίπτωση. Στόχος της νέας αυτής Συνθήκης είναι να καθιερώσει τη διαφάνεια και τη σταθερότητα λειτουργίας της αγοράς χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών της Ε.Ε. Το γεγονός αυτό προϋποθέτει βελτιωμένη διαχείριση του κινδύνου εκ μέρους των πιστωτικών ιδρυμάτων. Ο κίνδυνος για τα πιστωτικά ιδρύματα είναι μικρότερος από τη χρηματοδότηση των ΜΜΕ επειδή είναι πολυάριθμες και το ύψος των δανείων που παίρνουν είναι χαμηλό. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την ευρύτερη διάχυση του πιστωτικού κινδύνου. Για να μπορούν τα πιστωτικά ιδρύματα να αξιολογούν επιτυχώς τις ΜΜΕ τα τελευταία χρειάζεται να δίνουν σε αυτά τα απαιτούμενα στοιχεία. Η ικανότητα, η ταχύτητα και

η ακρίβεια με την οποία θα δίνουν οι ΜΜΕ τα στοιχεία τους στα πιστωτικά ιδρύματα θα συναρροίζονται στα κριτήρια αξιολόγησής τους.

Προκειμένου να μπορούν οι ΜΜΕ να πραγματοποιήσουν τις παραπάνω διαδικασίες είναι απαραίτητο να έχουν την απαιτούμενη εσωτερική οργάνωση. Αυτό είναι πολύ δύσκολο να επιτευχθεί. Για τον λόγο αυτό, η έλλειψη πηγών έγκυρης πληροφόρησης καθιστά ιδιαίτερα δύσκολο το έργο της συγκριτικής αξιολόγησης από την πλευρά των πιστωτικών ιδρυμάτων. Η κύρια διαφορά που υπήρχε ως προς την εκτέλεση του έργου των τραπεζών έως σήμερα και εκείνου που καλούνται να πραγματοποιήσουν στο μέλλον είναι πως μέχρι τώρα χρησιμοποιούσαν κριτήρια ποιοτικά, ενώ μελλοντικά θα χρησιμοποιούν χρηματοδοτικούς δείκτες. Το πρόβλημα θα 'ναι εντονότερο κατά την αξιολόγηση των νέων συστημένων επιχειρήσεων.

Κατόπιν έρευνας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής το 75% του μεσαίου και μεγάλου μεγέθους των πιστωτικών ιδρυμάτων θεωρούν πως τα χρέη έχουν μεγάλη σημασία ως παράγοντας εισροής της βαθμολογίας. Οι μισές περίπου μεσαίες και μεγάλες τράπεζες που συμμετείχαν στη συγκεκριμένη έρευνα δίνουν ιδιαίτερη σημασία στην διοίκηση των ΜΜΕ ως παράγοντας εισροής. Ακόμη, βρέθηκε ότι η κατάσταση της αγοράς όπου δραστηριοποιείται η ΜΜΕ και η νομική της μορφή, αποτελούν σημαντική εισροή για τη βαθμολογία. Οι παράγοντες που επηρεάζουν πιο πολύ τη βαθμολογία για μεγαλύτερα δάνεια, είναι ποιοτικοί. Οι πληροφορίες που συλλέγουν τα πιστωτικά ιδρύματα για μια νεοσύστατη επιχείρηση διαφέρουν από εκείνες που συλλέγουν για μια υφιστάμενη ΜΜΕ. Από αυτά που προαναφέρθηκαν μπορούν να εξαχθούν τα παρακάτω συμπεράσματα:

- η υιοθέτηση της Βασιλείας II θα οδηγήσει τα πιστωτικά ιδρύματα, καθώς και τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, να βελτιώσουν την εσωτερική οργάνωσή τους, καθώς και τις υποδομές τους.
- η χορήγηση δανείου προς τις ΜΜΕ θα γίνεται με αυστηρές προϋποθέσεις έως ότου είναι σε θέση να παρουσιάσουν τα στοιχεία που είναι απαραίτητα για να αξιολογηθούν επιτυχώς. Αυτό πάει να πει ότι οι εγγυήσεις που παρέχονται από τις επιχειρήσεις, καθώς και οι εξασφαλίσεις θα εξακολουθούν να παίζουν σπουδαίο ρόλο.
- τα ελάχιστα ύψη ιδίων κεφαλαίων που απαιτείται να διατηρούν τα πιστωτικά ιδρύματα είναι ανεξάρτητα πια από το ύψος δανείου, εξαρτάται κατά πολύ ωστόσο από τον κίνδυνο που λαμβάνουν.

- τα πιο μεγάλα ίδια κεφάλαια που υποχρεούνται να έχουν οι τράπεζες για να αντιμετωπίσουν τον κίνδυνο που έχουν αναλάβει θα προκαλούν αύξηση του κόστους για τις τράπεζες, που θα μετακυλίσουν στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις υπό μορφή υψηλότερων επιτοκίων

Εφόσον ανταποκριθούν οι επιχειρήσεις με την παροχή δηλαδή έγκυρων και ακριβή στοιχείων στις τράπεζες, θα γίνει εύστοχα η αξιολόγηση και η ανάληψη κινδύνου θα είναι μικρότερη και με χαμηλότερο επιτόκιο. Ακόμη, δεδομένου ότι η εισαγωγή νέου μηχανισμού εποπτείας θα οδηγήσει τις ΜΜΕ σε καλύτερη οργάνωσή τους, η πρόσβαση των επιχειρήσεων στο τραπεζικό σύστημα θα είναι ευκολότερη (Γκόρτσος, 2006).

4.5 Η Χρηματοοικονομική Συμπεριφορά των ΜΜΕ

Έρευνα μελέτησε την συμπεριφορά των ΜΜΕ στην Ελλάδα από χρηματοοικονομικής άποψης σε δείγμα 80 επιχειρήσεων που περιελάμβανε μεταποιητικές ελληνικές ΜΜΕ με δραστηριοποίηση σε όλους τους κλάδους παραγωγής. Κύριο κριτήριο για την επιλογή αποτέλεσε ο αριθμός των απασχολούμενων. Επιλέχθηκαν μικρομεσαίες επιχειρήσεις που απασχολούσαν κάτω από 100 άτομα. Η συμπεριφορά των επιχειρήσεων από χρηματοοικονομικής άποψης μελετήθηκε βάσει 12 δεικτών, οι οποίοι εκφράζουν τα κύρια χρηματοοικονομικά χαρακτηριστικά μιας επιχείρησης, όπως η φερεγγυότητα, οι κεφαλαιακές δομές, η δανειακή επιβάρυνση, οι επιδόσεις διαχείρισης, καθώς και η αποδοτικότητα.

Υπολογίστηκε η διάμεσος των δεικτών και αναλόγως με την ομάδα των ορίων κατάταξης, προέβηκαν σε συμπεράσματα αναφορικά με το χρηματοοικονομικό προφίλ των πιο καλών, των μέτριων και των χειρότερων επιχειρήσεων. Η έρευνα έδειξε πως οι καλύτερες επιχειρήσεις του δείγματος παρουσιάζουν υψηλή ρευστότητα, αποδοτικότητα και δεν είναι δανειακά επιβαρημένες. Ακόμη, κάνουν λιγότερη χρήση βραχυπρόθεσμου δανεισμού για να προβούν σε αγορά περιουσιακών στοιχείων. Αντιθέτως, οι χειρότερες επιχειρήσεις χαρακτηρίζονται από χαμηλή ρευστότητα, αρνητική αποδοτικότητα και υπερβολική δανειακή επιβάρυνση. Ακόμη, στηρίζονται στον βραχυπρόθεσμο δανεισμό. Οι μέτριες επιχειρήσεις έχουν συνδυασμό χαρακτηριστικών των δυο προαναφερθέντων κατηγοριών επιχειρήσεων και επιδόσεις των δεικτών.

Συμπερασματικά, η έρευνα καταλήγει στο γεγονός ότι το σημαντικότερο πρόβλημα των ΜΜΕ είναι η δανειακή τους επιβάρυνση και μάλιστα, ο βραχυπρόθεσμος δανεισμός που έχει δυσμενείς επιπτώσεις στη χρηματοοικονομική τους κατάσταση. Το τελευταίο συμπέρασμα επιβεβαιώνει τη δυσκολία που αντιμετωπίζουν οι ΜΜΕ κατά την σύναψη μακροπρόθεσμων δανείων, ιδιαίτερα λόγω της αδυναμίας τους να προσφέρουν εγγυήσεις στις τράπεζες (Ζαπουνίδης, 2005).

4.6 Νέο πλαίσιο κεφαλαιακής επάρκειας και Βασιλεία II

Οι κανόνες επιβολής κεφαλαιακών απαιτήσεων στα πιστωτικά ιδρύματα στοχεύουν στην ενίσχυση της απορρόφησης ζημιών, στην περίπτωση που επέρχονται απρόβλεπτοι κίνδυνοι, στους οποίους τα πιστωτικά ιδρύματα εκτίθενται με τη λειτουργία τους. Οι κανόνες επιβολής κεφαλαιακών απαιτήσεων, όπως αναφέρθηκε, συχνά έχουν διαμορφωθεί από την Βασιλεία για την τραπεζική εποπτεία. Το ισχύον σύστημα κανόνων της Επιτροπής όπως διαμορφώθηκε σταδιακά από τον Ιούλιο του 1988, αφορούσε τον πιστωτικό κίνδυνο. Το Σύμφωνο για την κεφαλαιακή επάρκεια το ξεπέρασαν οι εξελίξεις του τραπεζικού τομέα. Συνεπώς, έπαψε να ανταποκρίνεται με αποτελεσματικό τρόπο στους κινδύνους που εκτίθενται οι τράπεζες. Γι' αυτό, η Επιτροπή της Βασιλείας εξέδωσε το Νέο Σύμφωνο για την Κεφαλαιακή Επάρκεια (26 Ιουνίου 2004), όπως αναφέρθηκε και παραπάνω.

Το νέο πλαίσιο προβλέπει αρτιότερη προσέγγιση, είναι πιο προσαρμοσμένο στη φύση των κινδύνων που αναλαμβάνει και προάγει την καλύτερη διαχείριση του κινδύνου από τις τράπεζες, γεγονός το οποίο συμβάλλει στη σταθερότητα των τραπεζών, εμπνέει εμπιστοσύνη στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και ενισχύει την προστασία των καταναλωτών. Το νέο πλαίσιο κεφαλαιακής επάρκειας προβλέπει εναλλακτικές μεθόδους υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων, πιο ευαίσθητες στον κίνδυνο, πετυχαίνοντας σύγκλιση μεταξύ εποπτικού και οικονομικού κεφαλαίου.

Ο υπολογισμός των κεφαλαιακών απαιτήσεων καθιστά αναγκαία την κατάταξη των χρηματοδοτήσεων σε κατηγορίες. Αυτές περιλαμβάνουν χρηματοδοτήσεις προς τις επιχειρήσεις, προς τις χώρες, προς τις τράπεζες, τις χρηματοδοτήσεις ιδίων κεφαλαίων και τη λιανική τράπεζα. Κύριο σημείο της συγκεκριμένης προσέγγισης είναι πως ο συντελεστής στάθμισης της λιανικής τραπεζικής, διαφοροποιείται με αυτόν της χρηματοδότησης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Ακόμη, η προσέγγιση

του εσωτερικού συστήματος διαβάθμισης χωρίζεται σε δύο μεθοδολογίες: τη θεμελιώδη και την εξελιγμένη. Επιτρέπει στις τράπεζες να εφαρμόζουν εσωτερικές εκτιμήσεις για τους κινδύνους και αποτελεί πολυπλοκότερο σημείο της Βασιλείας II (Μίχαλος, 2007).

Το σύστημα εσωτερικού συστήματος διαβάθμισης μπορεί να χρησιμοποιήσει διαφορετικές τεχνικές για να κατανεμηθούν οι πιστούχοι σε διαφορετικές βαθμίδες κινδύνου. Οι τεχνικές αφορούν εμπειρικά, ποσοτικά και μικτά συστήματα διαβαθμίσεως και η επιλογή του πιο κατάλληλου συστήματος επηρεάζεται από τα στοιχεία που διατίθενται, καθώς και την τεχνογνωσία κάθε πιστωτικού ιδρύματος. Η μεθοδολογία δημιουργίας υποδειγμάτων ως προς τα συστήματα διαβάθμισης είναι απαραίτητο να περιλαμβάνει στάδια ανάπτυξης που θα είναι τεκμηριωμένα επαρκώς, όπως για παράδειγμα, η επιλογή δεδομένων, η εκτίμηση των παραμέτρων, ο προσδιορισμός του υποδείγματος, η ποσοτική και ποιοτική επικύρωση, καθώς και η εξαγωγή συμπεράσματος, κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να διασφαλιστεί η διαφάνεια. Οι συγκρίσεις των μεθόδων μεταξύ τους, φανερώνουν ότι οι διαφορές στην ακρίβεια ταξινόμησης των μεθόδων είναι ελάχιστος σημασίας από τα λάθη τα οποία ενδέχεται να προκύψουν από εσφαλμένη δειγματοληψία. Το νέο πλαίσιο εκφράζει την ανάγκη μοντελοποίησης του κινδύνου, όχι των δανείων, αλλά των χαρτοφυλακίων των δανείων. Η συγκεκριμένη αλλαγή οφείλεται κατά κύριο λόγο στο γεγονός πως οι δανειστές δεν επιθυμούν απλώς να προβλέψουν τους κινδύνους, αλλά κατά κύριο λόγο να λάβουν καλύτερες αποφάσεις αναφορικά με τους πελάτες (Χαρδούβελης, 2011 α).

4.7 Το νέο πλαίσιο της εποπτείας των τραπεζών

Κατόπιν έρευνας που έχει διεξαχθεί, έχουν σημειωθεί σημαντικές διαρθρωτικές αλλαγές τα τελευταία χρόνια, οι οποίες συνέβαλαν στο να δημιουργηθεί ένα νέο πλαίσιο χρηματοοικονομικών κανόνων σύμφωνα με τα οποία λειτουργούν τα πιστωτικά ιδρύματα. Η απελευθέρωση των χρηματαγορών, η νομισματική ενοποίηση, οι τραπεζικοί κανονισμοί που υπάρχουν διεθνώς, οι αλλαγές των αρχών εποπτείας, η τεχνολογική ανάπτυξη, είναι ορισμένοι παράγοντες που δημιουργούν προϋποθέσεις για να διαμορφωθεί μια νέα ευρωπαϊκή χρηματοοικονομική λογική. Οι αλλαγές που έχουν γίνει, καθώς και οι υφιστάμενες μεταρρυθμίσεις, έχουν επιπτώσεις για τα

χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, καθώς επίσης και για την οικονομική δραστηριότητα στο σύνολό της. Η ομαλή οικονομική λειτουργία εξαρτάται κατά πολύ από την εμπιστοσύνη που δείχνουν οι καταναλωτές προς τις τράπεζες, ο παραδοσιακός τους ρόλος μάλιστα αφορά τη μεταφορά κεφαλαίου από τις πλεονασματικές οικονομικές μονάδες στις ελλειμματικές, δηλαδή, στη διαμεσολάβηση μεταξύ πιστωτών και πιστούχων και στη διοχέτευση αποταμιευτικών πόρων προς τις επενδύσεις με την πιο μεγάλη αναμενόμενη απόδοση.

Η ρυθμιστική παρέμβαση των εποπτικών αρχών έχει ως κύριο άξονα την ενισχυμένη εμπιστοσύνη των καταναλωτών, κυρίως μέσω της εξασφάλισης της τραπεζικής σταθερότητας. Σημαντική αδυναμία είναι η ασύμμετρη πληροφόρηση, η ενδεχόμενη εκμετάλλευση του καταναλωτή, η ανάληψη υψηλού κινδύνου από τα πιστωτικά ιδρύματα, καθώς και η πολυπλοκότητα της συναλλαγής, ο ιδιωτικός χαρακτήρας των χρηματοπιστωτικών οργανισμών κάνουν απαραίτητη εποπτεία των τραπεζών. Σε κάθε περίπτωση, το γεγονός ότι τα πιστωτικά ιδρύματα κινούνται βάσει αριστοποίησης του κέρδους, παραμένει. Με τις καταθέσεις των επιχειρήσεων γίνονται επενδύσεις σε χρηματοοικονομικά προϊόντα που έχουν ως σκοπό να αυξηθούν τα λειτουργικά έσοδα και η κερδοφορία των τραπεζών μέσω της απόκτησης υψηλής απόδοσης. Το να επιτευχθεί η προσδοκώμενη απόδοση όμως δεν γίνεται δίχως την ανάληψη κινδύνου, ούτε κατά συνέπεια δίχως να ληφθεί υπόψη το ενδεχόμενο κόστος που θα προκύψει μέσα από ενδεχόμενη διατραπεζική κρίση. Οι τράπεζες λοιπόν χρειάζεται να εξασφαλίσουν πως διαθέτουν κεφάλαια που επαρκούν για τον κίνδυνο τον οποίο αναλαμβάνουν ή θα αναλάβουν μελλοντικώς. Η ενδεχόμενη αφερεγγυότητα συνδιαστικά με την αναξιόπιστη και ασύμμετρη πληροφόρηση κάνει επιθυμητή τη ρυθμιστική παρέμβαση από τους καταναλωτές, πιο πολύ απ' το εάν γνώριζε το κοινό πως ο εποπτικός έλεγχος από τις τράπεζες δεν πραγματοποιείται ελεύθερα, καθότι οι τράπεζες μπορούν να μετακυλύουν το εποπτικό κόστος στις τιμές που έχουν τα προϊόντα τους (Χαρδούβελης, 2011 α).

4.8 Συστήματα διαχείρισης κινδύνου στις τράπεζες

Όπως αναφέρθηκε, η διαχείριση του κινδύνου από τις τράπεζες είναι παραπάνω από αναγκαία. Επομένως, το ζήτημα διαχείρισης του κινδύνου στρέφει την προσοχή του, σε όλες τις εμπορικές τράπεζες προκειμένου να μπορέσουν να προσαρμοστούν στην απαίτηση που θα προκύψει από τους αναθεωρημένους κανόνες της Επιτροπής. Για να γίνει η μετάβαση στο νέο αυτό καθεστώς απαιτείται από τις τράπεζες να αναπτύξουν συστήματα ελέγχου με υψηλή ποιότητα για να αξιολογήσουν και να παρακολουθήσουν τους κινδύνους τους οποίους αναλαμβάνουν. Το συγκεκριμένο ζήτημα συνδέεται με το αυστηρότερο πλαίσιο που διαμορφώνεται για την κεφαλαιακή επάρκεια στα πιστωτικά ιδρύματα, το οποίο επεξεργάζεται η Επιτροπή της Βασιλείας και στο οποίο οι τράπεζες οφείλουν να προσαρμοστούν. Η έμφαση που δίνουν οι τράπεζες στο ζήτημα διαχείρισης του κινδύνου είναι το ότι οι ετήσιες εκθέσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων από το 2001 και έπειτα, αφιέρωσαν χωριστό κεφάλαιο. Ακόμη, οι τράπεζες οι οποίες προσανατολίζονται στη λιανική, αντιμετωπίζουν μεγαλύτερη δυσκολία ως προς την μετάβαση και την προσαρμογή στο διαμορφούμενο αυτό καθεστώς. Σκοπός της διαχείρισης του κινδύνου αποτελεί η διευκόλυνση μίας συνεπούς εφαρμογής της πολιτικής κινδύνου, καθώς και της επιχειρηματικής πολιτικής. Η κλασική πρακτική αναφορικά με τον κίνδυνο περιλαμβάνει τον καθορισμό ορίων, με ταυτόχρονη εξασφάλιση της διατήρησης της κερδοφορίας των επιχειρήσεων. Οι πρακτικές αυτές, συμπεριλαμβάνουν τον προσδιορισμό των ορίων, σύμφωνα με τα οικονομικά μεγέθη του κινδύνου, εξασφαλίζοντας ταυτόχρονα επιδόσεις καλύτερα προσαρμοσμένες στους κινδύνους. Ο στόχος σε κάθε περίπτωση, παραμένει η ενίσχυση του κινδύνου - απόδοσης στις συναλλαγές και το χαρτοφυλάκιο του πιστωτικού ιδρύματος. Η κύρια διαφορά είναι ο τρόπος μέτρησης του κινδύνου που εφαρμόζεται. Ο κίνδυνος είναι αόρατος και απροσδιόριστος, ακόμη αποτελεί αβεβαιότητα, η οποία πιθανόν να υλοποιηθεί σε μελλοντική ζημία, τα κέρδη αντιθέτως, είναι τυποποιημένο αποτέλεσμα του συστήματος αναφοράς, βάσει καθιερωμένων λογιστικών προτύπων. Ο χαρακτηρισμός του κινδύνου - απόδοσης στις συναλλαγές και τα χαρτοφυλάκια, είναι θεμελιώδης, προκειμένου να εφαρμοστούν οι διαδικασίες που επηρεάζονται από τον κίνδυνο. Η καινοτομία των καινούριων πρακτικών συνοψίζεται στο ότι αυτές εισάγουν νέο τρόπο μέτρησης των διαδικασιών διαχείρισης του κινδύνου,

εμπλουτίζουν και σταθμίζουν τη διαχείριση κινδύνου με πιο ισορροπημένες θέσεις ως προς τη σχέση κερδοφορίας και κινδύνου (Κιόχος κ.α. 2003).

Πέρα απ' το κόστος δημιουργίας και διαχείρισης του συστήματος αξιολόγησης των πελατών και της παρακολούθησης των αντισυμβαλλόμενων, τα πιστωτικά ιδρύματα θα υποστούν και τα έξοδα που θα προέλθουν από την δέσμευση του εποπτικού κεφαλαίου, κάτι το οποίο είναι πιθανό να δημιουργήσει εμπόδια κατά την ανάπτυξή τους. Για να καλυφθούν οι κίνδυνοι που αντιμετωπίζουν τα πιστωτικά ιδρύματα, ακολουθούν διάφορες μεθόδους αξιολόγησης αναφορικά με την πιστοληπτική ικανότητα των πελατών για τα δάνεια προς τις μικρές και μικρομεσαίες επιχειρήσεις, καθώς και χρηματοοικονομική ανάλυση των δανείων προς τις μικρομεσαίες και τις μεγάλες επιχειρήσεις. Η καταναλωτική πίστη στηρίζεται σε πληροφόρηση που εμπεριέχουν διαφορετικές βάσεις δεδομένων για τα καταναλωτικά δάνεια. Τις συγκεκριμένες βάσεις δεδομένων έχει δημιουργήσει κάθε τράπεζα από τις πληροφορίες που έχει συλλέξει. Ακόμη, χρησιμοποιούν πληροφορίες αναφορικά με τα προβλήματα που είχε κατά το παρελθόν κάθε πελάτης, αναφορικά με την εκπλήρωση των υποχρεώσεων απέναντι στο πιστωτικό ίδρυμα (Σπαρτιώτης & Στουρνάρας, 2010).

4.9 Η Βασιλεία II για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις

Τα τραπεζικά ιδρύματα καλούνται να εξερευνήσουν το ζήτημα της χρηματοδότησης μικρών επιχειρήσεων, με επικερδή τρόπο. Εξαιτίας των νέων κανόνων κεφαλαιακής επάρκειας που επιβάλλει η Βασιλεία II στις τράπεζες, δημιουργείται ένα πιο ευνοϊκό πλαίσιο ως προς τη χρηματοδότηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Το νέο σύστημα που υπολογίζει τον πιστωτικό κίνδυνο ωστόσο, είναι πολύ περίπλοκο για τις τράπεζες. Όσο αυξάνεται ο πιστωτικός κίνδυνος, τόσο πιο απαραίτητο είναι να δεσμεύουν κεφάλαια οι τράπεζες. Η διατήρηση του περιθωρίου επιτοκίων στην χώρα σε πιο υψηλό επίπεδο από ό,τι στις χώρες της ζώνης του ευρώ, τροφοδοτεί έντονο δημόσιο διάλογο ως προς το ζήτημα αυτό. Η διατήρηση των επιτοκίων συνεπάγεται:

- Πιο υψηλό κόστος τραπεζικής διαμεσολάβησης συγκριτικά με τον μέσο όρο που υφίσταται στη νομισματική ένωση

- Πιθανές επιπτώσεις στις αποφάσεις των καταναλωτών και των επενδυτών των επιχειρήσεων και συνεπώς, στην οικονομική ανάπτυξη, και ενδεχομένως στη διανομή εισοδήματος.

Ο δημόσιος διάλογος είναι σε εξέλιξη και σε αυτόν προστίθεται και ο προβληματισμός που πηγάζει απ' τις συνέπειες της εφαρμογής του συμφώνου της Βασιλείας II στα πιστωτικά ιδρύματα, καθώς και στους πελάτες, ιδιαιτέρως όταν αυτοί είναι οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις (που όπως αναφέρθηκε, αποτελούν την πλειοψηφία επιχειρήσεων στην Ελλάδα). Ο δημόσιος αυτός διάλογος αναφορικά με τις επιπτώσεις των κανόνων της Βασιλείας II, συμπίπτει με δύο θετικές και σημαντικές εξελίξεις στην Ελλάδα. Η πρώτη, αφορά τη στροφή του εγχώριου τραπεζικού συστήματος τα τελευταία χρόνια προς τις ΜΜΕ. Η δεύτερη εξέλιξη έχει να κάνει με την προσπάθεια που κάνει η πολιτεία, μέσω των επενδυτικών νόμων να ενισχύσει περισσότερο τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (Μίχαλος, 2007).

Το Ε.Β.Ε.Α. (Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Αθηνών) αναγνωρίζει τα παρακάτω:

- Το τραπεζικό σύστημα της χώρας χορηγεί περισσότερα από 6.000 νέα δάνεια ανά μήνα στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις.
- Το 60% των εκταμιεύσεων δανείων στις μικρομεσαίες αυτές επιχειρήσεις, δίνεται μόνο με την προσωπική εγγύηση του επιχειρηματία.
- Ένας μεγάλος αριθμός νέων δανείων δίνονται μετά από δύο ή τρεις ημέρες από τη μέρα που έγινε η αίτηση του πελάτη. Το Ε.Β.Ε.Α. θεωρεί πως το εγχώριο τραπεζικό σύστημα θα πρέπει να βελτιώσει περισσότερο τις υπηρεσίες που παρέχει προς την αγορά των 850.000 επιχειρήσεων μικρού μεγέθους.
- Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις είναι απαραίτητο να έχουν πρόσβαση σε αποτελεσματικές υπηρεσίες πληρωμών, διαχείρισης του ταμείου, υπηρεσίες εισαγωγών και εξαγωγών, leasing, ασφάλισης, κ.λπ. Είναι αναγκαίο επομένως, να δημιουργηθεί και να προσφερθεί ένα πακέτο υπηρεσιών, προκειμένου να ενισχυθεί η αφοσίωση του πελάτη.
- Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις έχουν ανάγκη από συμβούλους για να τους καθοδηγήσουν κατά τη διεξαγωγή των λειτουργιών και της ανάπτυξής τους. Οι τράπεζες από την άλλη πλευρά, είναι απαραίτητο να υπερβούν τον

παραδοσιακό τους ρόλο και να επιδιώξουν την κάλυψη αυτού του κενού, προς όφελος των ίδιων, καθώς και των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

- Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις χρειάζονται ολοένα και περισσότερο τεχνολογική υποστήριξη στη σχέση τους με τα πιστωτικά ιδρύματα, για να μειώσουν το λειτουργικό κόστος και να εκτελέσουν τις απαραίτητες συναλλαγές απ' τον χώρο εργασίας τους.

4.9.1 Καινοτόμα Χρηματοδοτικά Εργαλεία για τις ΜΜΕ

Στο Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας της Ε.Ε. το οποίο πραγματοποιήθηκε άτυπα στη Λισσαβόνα τον Ιούλιο του 2007 συζητήθηκε το ζήτημα της χρηματοδότησης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Τα μέλη του συμβουλίου κατέληξαν ότι είναι απαραίτητο να αναπτυχθούν νέα εργαλεία που θα είναι καινοτόμα, ώστε να στηρίζουν τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, προκειμένου να παρέχουν αγωγή να αξιοποιήσουν την καινοτόμα νέα τεχνολογία και να τις βοηθήσουν να αποκτήσουν πρόσβαση στις ξένες αγορές.

Τα καινοτόμα, νέα εργαλεία που θεωρεί κατάλληλα η Ε.Ε. ώστε να βοηθήσουν τις ΜΜΕ είναι τα ακόλουθα:

- Επιχειρηματικά κεφάλαια (venture capital) τα οποία αποτελούν μέσο χρηματοδότησης στις ΜΜΕ, ιδίως στις νεοσυσταθείσες που παρουσιάζουν υψηλή δυνατότητα κερδοφορίας. Η Ελλάδα έχει πάρει μέτρα ώστε να προωθήσει αυτή τη μορφή χρηματοδότησης.
- Τα μικροδάνεια (micro credits) αποτελούν θεσμό που διευκολύνει τις ιδιαίτερα μικρές επιχειρήσεις, τις νέες ή ήδη υπάρχουσες, καθώς επίσης και τους αυτοαπασχολούμενους.
- Οι υβριδικές μορφές χρηματοδότησης που συνδυάζουν το δάνειο με το μετοχικό κεφάλαιο που χρηματοδοτεί την ίδρυση κατά τρόπο συμπληρωματικό, την ανάπτυξη των ΜΜΕ και την καινοτομία.
- Την τιτλοποίηση δανείων (securitization of loan) που εφαρμόζεται με τη διάθεση πρόσθετων κεφαλαίων εκ μέρους των τραπεζών για να παρέχουν δάνεια προς τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (Γκόρτσος, 2006).

4.9.2 Η Χρηματοοικονομική Συμπεριφορά των ΜΜΕ στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης θεωρούν αντιμετώπιζουν σοβαρές δυσκολίες κατά την πρόσβασή τους σε πηγές χρηματοδότησης. Το όλο ζήτημα έχει άμεση σχέση με την πρόσβασή τους σε μετοχικό κεφάλαιο και τραπεζικό δανεισμό. Παρακάτω αναφέρονται οι εξής παραδοχές ως προς το θέμα αυτό:

- Δεν υφίσταται σαφής σχέση μεταξύ μετοχικού κεφαλαίου και μεγέθους της επιχείρησης. Σε ορισμένες χώρες ο λόγος του μετοχικού κεφαλαίου προς τα απασχολούμενα κεφάλαια των μικρών επιχειρήσεων, είναι πιο μικρός από τον λόγο μετοχικού κεφαλαίου προς τα απασχολούμενα κεφάλαια των μεσαίων επιχειρήσεων, ενώ στην περίπτωση άλλων επιχειρήσεων είναι μεγαλύτερος.
- Παρότι είναι μεγάλη η σπουδαιότητα εναλλακτικών πηγών χρηματοδότησης οι περισσότερες Ευρωπαϊκές μικρομεσαίες επιχειρήσεις εξακολουθούν να εξαρτώνται από τις τράπεζες πράγμα που δεν είναι αναμενόμενο να αλλάξει στο άμεσο μέλλον.
- Στην Ε.Ε. μεγαλύτερη σπουδαιότητα έχουν οι βραχυπρόθεσμες χρηματοδοτήσεις για τις μικρές παρά για τις μεγάλες εταιρίες. Το συγκεκριμένο φαινόμενο οφείλεται στο ότι οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις έχουν πιο μεγάλη ανάγκη των κεφαλαίων κίνησης.
- Η πλειοψηφία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων συνεργάζεται με μια μόνο τράπεζα. Στην περίπτωση των βόρειων χωρών της Ε.Ε. η πλειοψηφία των ΜΜΕ διαθέτουν πιστωτικό όριο με μια μόνο τράπεζα. Στη νότια Ευρώπη αντίθετα, έχουν πιστωτικό όριο με περισσότερες της μίας τράπεζας.
- Η συνθήκη της Βασιλείας II έκανε αυστηρότερους τους όρους χρηματοδότησης. Αυτό συνεπάγεται την αλλαγή των πιστωτικών ορίων, των επιτοκίων, και των υποθηκών- εγγυήσεων.
- Οι περισσότερες μικρομεσαίες επιχειρήσεις στην Ε.Ε. δηλώνουν ικανοποιημένες από τις υπηρεσίες των τραπεζών. Η υφιστάμενη απογοήτευση προέρχεται από τη φτώχη εξυπηρέτηση (εάν υπάρχει), την επιβάρυνση που επιβάλλουν τα πιστωτικά ιδρύματα και τη συχνή αλλαγή προσωπικού του πιστωτικού ιδρύματος με το οποίο συνεργάζονται οι ΜΜΕ.
- Οι λόγοι που οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις δεν παίρνουν τραπεζικό δάνειο παρουσιάζουν διαφορές αναλόγως με το μέγεθος στο οποίο ανήκουν. Οι πολύ

μικρές επιχειρήσεις δεν είναι σε θέση να δώσουν στις τράπεζες τις εγγυήσεις που ζητούν από εκείνες. Στις μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις οι δυσκολίες προέρχονται από τη φτώχη τους επίδοσης ή την ανεπαρκή πληροφόρηση προς τα πιστωτικά ιδρύματα κατά την αξιολόγησή τους από αυτά.

- Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις της Ε.Ε. δεν αλλάζουν το πιστωτικό ίδρυμα με το οποί συνεργάζονται. Ο λόγος είναι πως η διαδικασία της αλλαγής είναι ιδιαίτερα πολύπλοκη και το όφελος από αυτή τη διαδικασία αλλαγής, μικρό.
- Μια βασική πηγή χρηματοδότησης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων είναι οι πιστώσεις των προμηθευτών τους. Το φαινόμενο είναι εντονότερο για τις μικρές επιχειρήσεις οι οποίες, έχουν μεγάλη ανάγκη κεφαλαίων κίνησης, λόγω της καθυστέρησης της πληρωμής εκ μέρους των πελατών τους.
- Οι χρόνοι είσπραξης των απαιτήσεων απ' τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις διαφέρουν ανά χώρα στην Ε.Ε. Ο μέσος όρος του χρόνου είναι περίπου 87 μέρες. Η διαφορά χρόνου είσπραξης αναλόγως με τις χώρες της Ε.Ε. οφείλεται στις συνήθειες καθώς στους διαφορετικούς όρους πληρωμής που επικρατούν ανά χώρα.
- Το leasing είναι εναλλακτική πηγή χρηματοδότησης που δίνει τη δυνατότητα στην επιχείρηση να μην δεσμεύσει τα δικά της κεφάλαια και να μην προσφέρει εγγύηση. Παρόλα αυτά, η πηγή χρηματοδότησης κατά τον τρόπο αυτό, είναι ακριβότερη από τον τραπεζικό δανεισμό. Το 12% των ΜΜΕ της Ε.Ε. ακολουθεί τη συγκεκριμένη μέθοδο χρηματοδότησης.
- Η πλειοψηφία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων της Ε.Ε. δεν χρησιμοποιούν τα διάφορα χρηματοδοτικά σχήματα υποστήριξης. Ο λόγος είναι η απουσία ανάγκης για χρηματοδοτική βοήθεια, ή η άγνοια σχετικά με την ύπαρξη τέτοιων σχημάτων.
- Η διαφάνεια κατά τη συναλλαγή των τραπεζών και των ΜΜΕ είναι πολύ σημαντικό ζήτημα. Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις είναι απαραίτητο να δίνουν τις απαραίτητες πληροφορίες ως προς τα στοιχεία τους, προκειμένου να τα αξιολογήσουν οι τράπεζες. Ακόμη, η διαδικασία αξιολόγησης των τραπεζών θα πρέπει να είναι διαφανής απέναντι στις ΜΜΕ. Για τον λόγο αυτό, είναι απαραίτητο να υιοθετηθεί ένας κώδικας συμπεριφοράς ανάμεσα στα δυο αυτά μέρη (Γκόρτσος, 2006).

4.9.3 Οι επιπτώσεις για τη χρηματοδότηση και τη λειτουργία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων

Το θέμα της χρηματοδότησης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων υπήρξε αντικείμενο κριτικής των μελών της Επιτροπής της Βασιλείας. Η συζήτηση εστίαζε στο γεγονός ότι η χρηματοδότηση όπως προβλέπονταν απ' το νέο Σύμφωνο συνεπάγονταν υψηλό κόστος για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις καθότι δεν υπήρχε εξωτερική αξιολόγηση στην πλειοψηφία των ΜΜΕ και η εκτίμηση της πιθανότητας μη εκπλήρωσης των αντισυμβαλλόμενων δεν υπολογίζονταν εύκολα εξαιτίας του ότι απουσίαζαν τα αναγκαία στοιχεία. Συνεπώς, οι τράπεζες υποχρεούνταν να διατηρήσουν υψηλή κεφαλαιακή υποχρέωση απέναντι σε συγκεκριμένα ανοίγματα. Έρευνες συμπεράναν ότι η μεγάλη διασπορά των απαιτήσεων αυτών, θα συμβάλλει στο να μειωθεί ο πιστωτικός κίνδυνος και συνεπώς, το κόστος των ιδίων κεφαλαίων. Οι ΜΜΕ άλλωστε στην Ευρώπη εξαρτώνται κατά πολύ από την τραπεζική χρηματοδότηση. Για τον λόγο αυτό η Ευρωπαϊκή Ένωση διαμόρφωσε ειδικότερο, πιο ευνοϊκό πλαίσιο, προκειμένου να σταθμιστούν οι χορηγήσεις απέναντι στις ΜΜΕ στην τυποποιημένη καθώς και στη μέθοδο εσωτερικών διαβαθμίσεων. Στην περίπτωση της τυποποιημένης μεθόδου όπως αναφέρθηκε, ο συντελεστής κινδύνου προσδιορίζεται αναλόγως με τη διαβάθμιση πιστοληπτικής ικανότητας των αντισυμβαλλόμενων. Ως προς τη μεταχείριση ανοιγμάτων προς τις ΜΜΕ στην περίπτωση της τυποποιημένης μεθόδου θα πρέπει να γίνει η εξής επισήμανση :εάν πληρούνται οι προϋποθέσεις συμπερίληψής τους στις κατηγορίες ανοίγματος λιανικής τραπεζικής θα γίνεται στάθμιση με συντελεστή κινδύνου 75 τοις εκατό αντί του 100 τοις εκατό το οποίο ισχύει προς το παρόν. Αυτό το γεγονός σημαίνει μείωση κόστους στα ίδια κεφάλαια για τις τράπεζες. Με άλλα λόγια, μπορεί να υπάρξει φθηνότερος δανεισμός προς τις αξιόπιστες ΜΜΕ. Τα κριτήρια συμπερίληψης ενός ανοίγματος στο χαρτοφυλάκιο της λιανικής τραπεζικής είναι καταρχάς η ιδιότητα του πελάτη (εάν πρόκειται για φυσικό πρόσωπο ή για μικρές επιχειρήσεις), τα χαρακτηριστικά του παραγόμενου προϊόντος (προσωπικά δάνεια, πιστωτική ευχέρεια κ.λπ.), η διασπορά του χαρτοφυλακίου, και το ύψος ανοίγματος, το οποίο δεν θα πρέπει να υπερβαίνει το 1 εκατομμύριο ευρώ. (Κώνστας, 2007).

Η απάντηση στη συζήτηση που προκύπτει σχετικά με το εάν οι ΜΜΕ ωφελούνται από την εφαρμογή των κανόνων της Βασιλείας II είναι πως η εφαρμογή των συγκεκριμένων αρχών αποτελεί σημαντική ευκαιρία ώστε να ωφεληθούν οι

μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Έχει αποφασιστεί πως οι ΜΜΕ είναι δυνατό να κατηγοριοποιηθούν στην κατηγορία των δανείων λιανικής τραπεζικής, όχι μόνο στην κατηγορία επιχειρηματικής τραπεζικής. Το πλεονέκτημα συνοψίζεται στο γεγονός ότι η αξιολόγηση πιστωτικού κινδύνου θα κριθεί σύμφωνα με τη συνολική εικόνα του κλάδου των ΜΜΕ και θα αποφευχθεί η πρακτική του σε βάθος ελέγχου κάθε μίας περίπτωσης, όπως ακολουθούντων στο παρελθόν. Ακόμη, τα δάνεια λιανικής έχουν μικρότερο συντελεστή επιβάρυνσης ως προς την απαιτούμενη κεφαλαιακή επάρκεια. Αυτό πάει να πει ότι μεταξύ δύο επιχειρηματικών δανείων ίδιου πιστωτικού κινδύνου, αυτό που θα συμπεριληφθεί στην κατηγορία της λιανικής τραπεζικής θα έχει μικρότερη απαίτηση κεφαλαιακής επάρκειας. Επομένως, τα πιστωτικά ιδρύματα έχουν πιο πολλούς λόγους να επιτείνουν τις στρατηγικές τους απέναντι στις μικρές επιχειρήσεις με πιο ευνοϊκούς όρους, ταχύτερες διαδικασίες, με βελτιωμένα προϊόντα και σκοπό την αύξηση του μεριδίου τους στην αγορά των 850.000 ΜΜΕ στη χώρα (Μίχαλος, 2007).

Ακόμη, τα πρακτικά αποτελέσματα του συνδυασμού αξιολόγησης του πιστωτικού κινδύνου με διάφορες στατιστικές μεθόδους, καθώς και της σύνδεσής τους με τις τιμολογήσεις των δανείων πρόκειται να είναι πολύ θετική για τις ΜΜΕ. Παλαιότερα, τα χαμηλά επιτόκια αφορούσαν τις μεγάλες επιχειρήσεις. Στο μέλλον τα χαμηλά επιτόκια θα αποτελούν συνάρτηση της θετικής εικόνας της επιχείρησης ανεξαρτήτως μεγέθους. Αν η οικονομική ανάπτυξη είναι το επιθυμητό αποτέλεσμα είναι απαραίτητο να δημιουργηθεί ευνοϊκό θεσμικό πλαίσιο τόσο για τις τράπεζες, όσο και για τους τελικούς τους πελάτες. Είναι απαραίτητο να αναγνωριστεί η δίκαιη και ορθολογική πρόσβαση σε δανειοδοτήσεις, διότι ο δανεισμός ενισχύει την ανάπτυξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, αλλά κυρίως καθότι οι μικρές επιχειρήσεις ενισχύουν την ανάπτυξη της οικονομίας.

4.9.4 Συχνότητα δημοσιοποίησης στοιχείων

Η μεγάλη ευαισθησία στον πιστωτικό κίνδυνο, και κυρίως η μέθοδος εσωτερικής διαβάθμισης, διαφοροποιεί το κόστος του τραπεζικού δανεισμού αναλόγως με την φερεγγυότητα της επιχείρησης, και τα χαρακτηριστικά των συναλλαγών, όπως και τον καλύτερο δυνατό σχηματισμό προβλέψεων απέναντι στις επισφαλείς απαιτήσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων. Το νέο πλαίσιο δίνει τη δυνατότητα στα πιστωτικά ιδρύματα να τιμολογούν τα προϊόντα δανεισμού τους με

πιο ορθολογικό τρόπο, πράγμα που έχει ως συνέπεια τη μείωση κόστους του τραπεζικού δανεισμού για τους πελάτες οι οποίοι είναι φερέγγυοι. Οι μελέτες που πραγματοποιήθηκαν πανευρωπαϊκώς την τελευταία δεκαετία, καθιστούν πρόδηλο ότι οι επιπτώσεις λιανικής των τραπεζών προς τον πελάτη θα είναι θετικές ως προς τα επιτόκια, μιας και ενδέχεται να μειωθούν μέχρι και τρεις ποσοστιαίες μονάδες.

4.10 Η κρίση στο παγκόσμιο χρηματοοικονομικό σύστημα και οι επεκτάσεις οι επεκτάσεις της στην ελληνική οικονομία

Το 2007 το παγκόσμιο ενδιαφέρον περιστρέφονταν γύρω από την βαθιά χρηματοοικονομική κρίση. Από το τέλος του 2008 και με δεδομένο τα τεκταινόμενα στις αγορές ο όρος «κρίση» επιβεβαιώθηκε στην παγκόσμια οικονομία και καθιερώθηκε προκειμένου να περιγράψει τις επιπτώσεις της ύφεσης στην ευρωπαϊκή αλλά και την παγκόσμια οικονομική και επιχειρηματική κοινότητα. Από το δυσμενές κλίμα επηρεάστηκε και η Ελλάδα, καθώς απ' τον Σεπτέμβριο του ίδιου έτους και σταδιακά έως σήμερα η πραγματικότητα που επικρατεί στη χώρα βρίσκεται υπό το πέπλο της ανησυχίας λόγω της οικονομικής κρίσης παγκοσμίως, η οποία δικαίως χαρακτηρίζεται ως η πιο ζοφερή των τελευταίων 70 χρόνων (Σπαρτιώτης & Στουρνάρας, 2010).

Τα αίτια της κρίσης δεν ήταν αντιληπτά από μεγάλο μέρος της ελληνικής κοινωνίας. Η ψευδαίσθηση ότι έπνεε οικονομική ασφάλεια στην ελληνική οικονομία διαλύθηκε το 2008. Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις διαδραμάτισαν σημαντικότατο ρόλο στην εξάπλωση της ανησυχίας μιας και πρόβαλλαν τις δυσμενείς συνθήκες που επικρατούσαν στη διεθνή οικονομία, παραθέτοντας στοχευμένα τα οικονομικά – χρηματοπιστωτικά γεγονότα. Ταυτοχρόνως, οι κυβερνήσεις δεν μπόρεσαν να αντιπαλέψουν τις δύσκολες περιστάσεις, γεγονός που είχε ως αποτέλεσμα να βρεθεί η Ελλάδα στον κυκλώνα της παγκόσμιας κρίσης με χρόνια ύφεσης και μεγάλα ποσοστά ανεργίας, ιδίως στους νέους.

Η Ελληνική Πραγματικότητα

4.11 Η κρίση στην Ελλάδα

Στο πλαίσιο της διεθνούς κρίσης οι επενδύσεις συρρικνώνονται, η ταχύτητα κυκλοφορίας του χρήματος επιβραδύνεται κατά πολύ προκαλώντας έλλειψη ρευστότητας στις αγορές. Παρατίθενται τα παρακάτω στοιχεία:

- Σύμφωνα με την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία τον Δεκέμβρη του 2008, ο ρυθμός ανόδου της συνολικής χρηματοδότησης έφτασε στο 16,4% από το 21,5% στο οποίο ανέρχονταν τον Δεκέμβρη του 2007.
- Ο χρηματοοικονομικός τομέας της Ελλάδας επιβραδύνθηκε. Στο χρηματιστήριο αξιών και παραγώγων η κάθοδος συνεχίζονταν, οι ξένοι επενδυτές ρευστοποιούσαν διαρκώς τη συμμετοχή τους στο χρηματιστήριο της Ελλάδας και ανακοινώθηκε για το έτος 2008, η μείωση σε ποσοστό 33% του κύκλου εργασιών. Η οικονομική κατάσταση αυτή καθιστά απαραίτητη τη χάραξη δυναμικής στρατηγικής για να αντιμετωπιστεί.

Το αρχικό βήμα προς την κατεύθυνση αυτή θα είναι να κατανοηθεί ο βαθμός που η κρίση της ελληνικής οικονομίας οφείλεται σε παράγοντες ενδογενείς. Σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσιεύθηκαν, οι ελληνικές τράπεζες και οι ασφαλιστικοί οργανισμοί ελάχιστη έκθεση είχαν στα προϊόντα μειωμένης εξασφάλισης, και παράλληλα, ελάχιστοι επενδυτές τοποθέτησαν κεφαλαία σε τοξικά προϊόντα. Τα τελευταία δέκα χρόνια τα ελληνικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα εστίασαν το ενδιαφέρον τους και ασφαλώς τα κεφαλαία τους στις αγορές των αναπτυσσόμενων χωρών (π.χ. Τουρκία, Βαλκάνια). Οι πιο μεγάλες ελληνικές τράπεζες ακολούθησαν την παραδοσιακή πολιτική και ανέπτυξαν ευρύτερο δίκτυο καταστημάτων στην Βουλγαρία, στην Ρουμανία κ.λπ.

Αναφορικά με τα ασφαλιστικά ταμεία, αυτά αντιμετώπισαν τα μειωμένα διαθέσιμα εξαιτίας των αστοχιών διαχείρισης και επομένως, δεν υπήρχε δυνατότητα επένδυσης μεγάλων κεφαλαίων στην αγορά. Κρίνεται απαραίτητο στο σημείο αυτό να αναφερθεί πως η εμπιστοσύνη του κοινού και της αγοράς που κλονίστηκες απέναντι στους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς σε παγκόσμιο επίπεδο, που εκδηλώθηκε εξαιτίας της πτώσης των χρηματιστηριακών τιμών τους, τη συνεχή ανάληψη κεφαλαίου καθώς και την εκτόξευση του διατραπεζικού επιτοκίου, επηρέασαν και την εικόνα των ελληνικών χρηματοοικονομικών οργανισμών.

Συνεχίζοντας, θα παρουσιάσουμε το ελληνικό οικονομικό τοπίο υπό το πρίσμα του παγκόσμιου οικονομικού συστήματος. Οι πιο παραγωγικοί κλάδοι της Ελλάδας, η ναυτιλία, ο τουρισμός, ο τραπεζικός κλάδος, εμφανίζουν υψηλή συσχέτιση με το εξωτερικό, και συνεπώς, με τις χώρες οι οποίες άμεσα εκτέθηκαν στα ευρωπαϊκά δάνεια. Ακόμη, ο δείκτης καταναλωτικής εμπιστοσύνης στις ΗΠΑ και στην ευρωζώνη, κ.α. αποτυπώνουν το πόσο επιβραδύνθηκε η παγκόσμια ζήτηση και η κατανάλωση. Τα στοιχεία που προαναφέρθηκαν υποδηλώνουν πως ήταν αναπόφευκτη η επιβάρυνση της ελληνικής οικονομίας. Θα πρέπει να τονίσουμε ότι στην περίπτωση της Ελλάδας ουσιαστικά αναφερόμαστε σε μία κρίση ζήτησης. Από τα παραπάνω εξάγεται το συμπέρασμα πως η ύφεση στη χώρα δεν έχει άμεση σύνδεση με τα πρωτογενή αίτια της κρίσης η οποία εμφανίστηκε στις ΗΠΑ και την Ευρώπη, αλλά περισσότερο συνδέθηκε με τις συνέπειες της γενικευμένης κρίσης της παγκόσμιας οικονομίας. Οι συνέπειες αυτές επιβάρυναν πολύ και την δημοσιονομική κατάσταση της Ελλάδας (Κώνστας, 2007).

Την τελευταία δεκαετία, το δημόσιο χρέος στη χώρα διευρύνονταν διαρκώς. Ο δανεισμός των προηγούμενων ετών χρησιμοποιήθηκε για να πραγματοποιηθούν επενδυτικά έργα στο πλαίσιο του εκσυγχρονισμού της Ελλάδας και των υποχρεώσεων που ανέλαβε το 2004 απέναντι στη διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων και κυρίως στην κάλυψη του δημόσιου τομέα που ήταν τόσο κοστοβόρος. Παρόλα αυτά, τα χρήματα δεν χρησιμοποιήθηκαν για την εξυγίανση και την ορθή οργάνωση των προβληματικών τομέων παραγωγής της χώρας. Ο δανεισμός καθώς και το επαναλαμβανόμενο έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών καθώς και του κρατικού προϋπολογισμού είχαν ως συνέπεια τη μείωση της φερεγγυότητας της Ελλάδας κατά τη διάρκεια της περιόδου που διανύουμε, εξαιτίας του γεγονότος ότι οι πλεονασματικές μονάδες προτίθενται να δανείσουν χρήματα σε χώρες με σταθερή οικονομία και όχι σε οικονομικά ασθενείς χώρες. Τα παραπάνω είχαν ως συνέπεια την αύξηση του επιτοκίου δανεισμού της χώρας. Το γεγονός, δημιούργησε ακόμη περισσότερες δυσκολίες εξασφάλισης αναγκαίων πόρων για να χρηματοδοτηθούν τα μέτρα που θα βοηθούσαν να ανακάμψει ο οικονομικός της τομέας (Γκόρτσος, 2006).

Οι Απόψεις των Επιχειρήσεων

Το Κέντρο Μελετών και Έρευνας του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Αθηνών, διερεύνησε τη σχέση των επιχειρήσεων με το τραπεζικό σύστημα, όπως επίσης και του τρόπου με τον οποίο αντιμετωπίζουν οι τράπεζες τις ανάγκες των ΜΜΕ, πήρε απόφαση να διεξάγει εκτεταμένη έρευνας στις ΜΜΕ, που αποτελούν μέλη του ΕΒΕΑ. Το δείγμα απαρτίζονταν από ΜΜΕ όλων των κλάδων. Κατόπιν της απογραφής των επιχειρήσεων της ΕΣΥΕ και των μητρώων του ΕΒΕΑ εντοπίστηκε η σύνθεση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων ποσοστιαία, κατά τομέα επιχειρηματικής δραστηριότητας και αριθμό εργαζόμενων που απασχολούσαν. Κατά τον τρόπο αυτό, το δείγμα κάλυψε όλους τους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας των ΜΜΕ.

Πραγματοποιήθηκαν τηλεφωνικές συνεντεύξεις με εκπρόσωπο κάθε επιχείρησης με τη βοήθεια δομημένου ερωτηματολογίου και του λογισμικού CTIS της ΚΑΡΙΑ RESEARCH για τη διεξαγωγή της τηλεφωνικής έρευνας. Από την μελέτη αυτή έχουν συναχθεί τα χαρακτηριστικά και οι απόψεις των ΜΜΕ του δείγματος. Η μελέτη αξιολόγησε και συνέκρινε τα χαρακτηριστικά μεταξύ των κλάδων δραστηριοποίησης και του μεγέθους των επιχειρήσεων. Στην πλειοψηφία των επιχειρήσεων επίδραση διαφοροποίησης υπήρχε κυρίως στο μέγεθος της επιχείρησης και λιγότερο στον κλάδο δραστηριότητας (Μίχαλος, 2007).

Σχέσεις των Ελληνικών ΜΜΕ με τις Τράπεζες

Όσο πιο μεγάλη είναι η επιχείρηση τόσο ευκολότερη είναι η πρόσβαση του τραπεζικού δανεισμού, σύμφωνα με τις απόψεις των εκπροσώπων των ΜΜΕ. Το 71% περίπου των μεσαίων καθώς και των μεγάλων επιχειρήσεων θεωρεί τον δανεισμό από τις τράπεζες από «πολύ εύκολο» έως «αρκετά εύκολο». Οι εκπρόσωποι των μικρών ή πολύ μικρών ΜΜΕ αντίστοιχου ποσοστού είναι 61,5%. Εμπιστοσύνη τους στα οφέλη του τραπεζικού ανταγωνισμού εκφράζουν οι μεγαλύτερες ΜΜΕ. Το 86,1% των μεγαλύτερων ΜΜΕ θεωρεί πως ο αυξημένος ανταγωνισμός του τραπεζικού κλάδου τελευταία, είναι προς όφελος των ΜΜΕ, έναντι του 78,3% των μεσαίων και του 64,5% των μικρότερων ΜΜΕ. Στο σημείο αυτό αξίζει να τονιστεί ότι περίπου το 1/3 των μικρών επιχειρήσεων θεωρεί πως δεν υφίσταται τραπεζικός ανταγωνισμός. Ανάλογη είναι η εικόνα που προκύπτει από το αν οι εκπρόσωποι των επιχειρήσεων έχουν διαπιστώσει σημαντική διαφοροποίηση στα επιτόκια, στους

όρους πληρωμής κ.λπ. Οι μεγάλες μικρομεσαίες έχουν διαπιστώσει μεγάλες διαφοροποιήσεις σε ποσοστό 12,4%. Το 71,4% διαπίστωσαν μικρή διαφοροποίηση. Στις μεσαίες μικρομεσαίες επιχειρήσεις η μεγάλη διαφοροποίηση είναι απάντηση σε ποσοστό 16,4% και 53% αντίστοιχα. Οι μικρές ΜΜΕ έχουν διαπιστώσει μεγάλες διαφοροποιήσεις σε ποσοστό 10,4% και μικρές διαφοροποιήσεις σε ποσοστό 54,5%. Μικρό ποσοστό των ΜΜΕ θεωρεί πως οι τράπεζες παρέχουν εξειδικευμένα χρηματοοικονομικά προϊόντα που προσαρμόζονται στις ανάγκες τους, σε ποσοστό 6,7% στις μικρές ΜΜΕ και 12% στις μεγάλες. Η εικόνα ασφαλώς διαφέρει για ορισμένα εξειδικευμένα προϊόντα που προσφέρουν οι τράπεζες. Τα ποσοστά ανέρχονται σε 43% για τις μεγάλες ΜΜΕ, 46,1% στην περίπτωση των μεσαίων και 34,2% στην περίπτωση των μικρών επιχειρήσεων. Το σύνολο ωστόσο των μικρομεσαίων επιχειρήσεων του δείγματος, (σε ποσοστό 57,4%) θεωρεί ότι οι τράπεζες προσφέρουν χρηματοδοτικά προϊόντα που είναι μικρό βαθμό, ή καθόλου εξειδικευμένα.

Η διαφάνεια ως προς τους όρους του δανεισμού από τις τράπεζες είναι ένα ακόμη χαρακτηριστικό των σχέσεων με τα πιστωτικά ιδρύματα το οποίο προβληματίζει τις ΜΜΕ. Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις σε ποσοστό 5,5% πιστεύουν ότι είναι απολύτως διαφανείς οι όροι δανεισμού. Μάλιστα όσο μικρότερο το μέγεθος της επιχείρησης, τόσο πιο μικρό είναι αυτό το ποσοστό (από 0 έως 9 απασχολούμενοι: 4,5%, από 10 έως 49 απασχολούμενοι: 9,7%, από 50 έως 250 εργαζόμενοι: 15%). Αρκετά περισσότερες επιχειρήσεις (40,6%) πιστεύουν πως οι όροι δανεισμού είναι διαφανείς. Η πλειοψηφία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (53,9%) θεωρούν τους όρους δανεισμού λιγότερο διαφανείς. Στην περίπτωση αυτή το μέγεθος των επιχειρήσεων ασκεί μεγάλη διαφοροποίηση (στις μικρές μικρομεσαίες: 56,4%, στις μεσαίες μικρομεσαίες: 45,5%, στις μεγάλες μικρομεσαίες: 28%). Είναι αξιοσημείωτο ότι πέντε χρόνια αφότου η χώρα εντάχθηκε στη ζώνη του Ευρώ, οι επιχειρήσεις εξακολουθούν να αμφισβητούν τη θετική επίδραση του ενιαίου νομίσματος. Συνεπώς, στην ερώτηση αν πιστεύουν πως η ένταξη της Ελλάδας στο ευρώ συνέβαλλε στον εκσυγχρονισμό του τραπεζικού συστήματος ως προς τους όρους του τραπεζικού δανεισμού, σε ποσοστό 60,3% απάντησαν «Ναι» και σε 39,7% απάντησαν «Όχι».

Παρόλα αυτά, υπάρχουν μεγάλες διαφορές ανάμεσα στις επιχειρήσεις αναλόγως με το μέγεθος τους. Το ποσοστό δηλαδή των επιχειρήσεων οι οποίες διαφωνούν ότι συνέβαλλε θετικά το ευρώ στην εύρυθμη λειτουργία του τραπεζικού

συστήματος είναι 32,4% στην περίπτωση των μεγάλων επιχειρήσεων, και 40,4% στις μικρές επιχειρήσεις. Ανάλογη είναι η εικόνα που παρατηρείται στις απαντήσεις στην ερώτηση αν θεωρούν πως η χρήση του ευρώ προκάλεσε ασφαλέστερες συνθήκες στις ΜΜΕ αναφορικά με τη σύναψη δανείων, 62,1% των επιχειρήσεων απάντησε «Ναι», ενώ το 37,9% απάντησε «Όχι». Οι μεγάλες επιχειρήσεις που συμφωνούν ως προς τη θετική επίδραση του ευρώ ανέρχονται στο ποσοστό 75,3%, ενώ οι μικρές επιχειρήσεις στο ποσοστό του 60,4%. Τέλος, στο αν η ένταξη της Ελλάδας στην ΟΝΕ έχει δημιουργήσει πιο ευνοϊκές συνθήκες στη διεξαγωγή των τραπεζικών συναλλαγών των ΜΜΕ, δεν παρατηρείται σημαντική διαφορά ανάμεσα στις επιχειρήσεις διαφορετικού μεγέθους, και οι θετικές απαντήσεις («Ναι») ανέρχονται σε ποσοστό 67,9%.

Επιφυλακτικές είναι οι ΜΜΕ αναφορικά με την πλήρη ενημέρωση που παρέχουν τα τραπεζικά ιδρύματα, προτού οι εκπρόσωποι των επιχειρήσεων υπογράψουν δανειακή σύμβαση. Πιο συγκεκριμένα, αναφορικά με τα έξοδα του δανείου (ασφαλιστική κάλυψη, προέγκριση, κλείσιμο φακέλου, κλπ) 65% των ΜΜΕ του δείγματος θεωρεί ελλιπή την ενημέρωση. Επίσης, μεγάλο ποσοστό των ΜΜΕ θεωρεί πως υπάρχει ελλιπής ενημέρωση ως προς τον τρόπο διαμόρφωσης των επιτοκίων (64,5%), καθώς και για τυχόν διακυμάνσεις που προβλέπονται ως προς τα επιτόκια (69,6%). Τα σημεία στα οποία οι ΜΜΕ πιστεύουν ότι είναι επαρκής η ενημέρωση, αφορούν τις απαιτούμενες διαδικασίες και τα δικαιολογητικά σε ποσοστό 77,1% και τα χρονοδιαγράμματα εξέλιξης των δανείων σε ποσοστό 63,8%.

Μόνο οι πιο μεγάλες επιχειρήσεις (από 50 έως 250 απασχολούμενους) θεωρούν ότι τα στελέχη των τραπεζών είναι ιδιαίτερα ενημερωμένα αναφορικά με τα χρηματοοικονομικά προγράμματα (ποσοστό 41,3% στις μεγάλες και 25,2% στις μικρότερες επιχειρήσεις, που σε ποσοστό 55,5% θεωρούν ότι τα στελέχη των τραπεζών είναι μετρίως ενημερωμένα. Επίσης, μόνο το 17,7% των ΜΜΕ (ανεξάρτητα του μεγέθους) θεωρεί πως τα στελέχη των τραπεζών είναι λίγο ενημερωμένα (σε ποσοστό 11,2% και καθόλου σε ποσοστό 7,5%). Οι ΜΜΕ θεωρούν ότι οι τράπεζες αναφορικά με τη χορήγηση δανείων, έχουν διαφορετική πολιτική και στάση απέναντι στις μικρομεσαίες απ' ότι στις μεγάλες επιχειρήσεις. Οι ΜΜΕ του δείγματος σε ποσοστό 84,1% απάντησαν ότι τις αντιμετωπίζουν με πιο δυσμενείς όρους (οι μικρές ΜΜΕ σε ποσοστό 84,9%, οι μεγάλες σε ποσοστό 75,5%), το 4,3% των ΜΜΕ απάντησε ότι τις αντιμετωπίζουν με πιο ευνοϊκούς όρους, και το 11,7% απάντησε πως τις αντιμετωπίζουν με τους ίδιους ακριβώς όρους.

Αναφορικά με τον τρόπο με τον οποίο οι τράπεζες παρουσιάζουν δυσμενέστερη αντιμετώπιση απέναντι στις ΜΜΕ, υπάρχει σύμπτωση απόψεων μεταξύ ΜΜΕ ανεξαρτήτως μεγέθους. Το ποσοστό απαντήσεων σε κάθε σημείο δυσμενούς αντιμετώπισης είναι αναφορικά με: τις περισσότερες εξασφαλίσεις 40,1%, τα υψηλότερα επιτόκια 39% και η υψηλότερη επιβάρυνση 19,2%.. Η διαφορά ως προς τον αριθμό δανείων που έχουν πάρει από τις τράπεζες οι ΜΜΕ είναι πολύ μεγάλη αναλόγως με το μέγεθός τους. Οι πιο μεγάλες επιχειρήσεις σύναψαν πάνω από ένα δάνειο(66,1%), το ίδιο και οι μισές επιχειρήσεις μεσαίου μεγέθους(51,1%) και ομοίως το 26,8% των μικρών μικρομεσαίων. Χαρακτηριστικό είναι ότι σχεδόν οι μισές μικρές επιχειρήσεις δεν σύναψαν δάνειο ποτέ. Ακόμη περίπου το 50% των επιχειρήσεων είχαν ενεργό δάνειο την ημέρα που πραγματοποιήθηκε η συνέντευξη. Από τις ΜΜΕ αυτές είχαν συνάψει δάνειο (ποσοστό 70%) για κεφάλαιο κίνησης, το 27% σύναψε δάνειο για την αγορά παγίων και για leasing το 16% (συμπεριλαμβανομένων και των συνδυασμών δανείων). Η πλειοψηφία των επιχειρήσεων (σε ποσοστό 84,3%) προτιμά το πιστωτικό ίδρυμα με το οποίο συνεργάζεται για να συνάψει δάνειο. Μόνο το 15,7% αποκρίθηκε ότι το παρόν δάνειο το σύναψε με άλλη τράπεζα. Παρόμοια πρακτική εφαρμόζουν όλες σχεδόν οι επιχειρήσεις ανεξάρτητα από το μέγεθος ή τον κλάδο δραστηριοποίησής τους.

Οι πιο μεγάλες επιχειρήσεις προτιμούν τη σύναψη δανείων κυμαινόμενου επιτοκίου (66,7%) αντίθετα με τις μικρές οι οποίες προτιμούν σταθερό επιτόκιο (50,9%). Αναφορικά με το νόμισμα της σύναψης δανείου, η συντριπτική πλειοψηφία των επιχειρήσεων δήλωσε ότι προτιμάει να συνάπτει δάνειο σε ευρώ (97,6%). Μόνο το 2,4% των επιχειρήσεων επιλέγει να δανειστεί σε ξένο νόμισμα. Οι μεγάλες επιχειρήσεις προτιμούν το ξένο νόμισμα σε ποσοστό 5,4% ενώ οι μικρές επιχειρήσεις σε 1,4%. Οι απόψεις των ΜΜΕ είναι διχασμένες αναφορικά με το κόστος το οποίο συνεπάγεται υποχρέωση προς το τραπεζικό ίδρυμα για την ασφάλιση του δανείου. Οι επιχειρήσεις πιστεύουν πως η ασφάλιση προκαλεί επιβάρυνση ως προς το κόστος του δανείου (48,8%), ενώ το 45,6% των επιχειρήσεων θεωρούν ασήμαντη την επιβάρυνση. Μικρό ποσοστό (δηλαδή 5,6%) θεωρεί πως η ασφάλιση προκαλεί καθυστέρηση κατά την έγκριση του δανείου. Ακόμη, δεν εντοπίστηκαν σημαντικές διαφορές ανάμεσα στις επιχειρήσεις διαφορετικών μεγεθών. Το ένα τρίτο περίπου (36,4%) των ΜΜΕ του δείγματος είχε οικονομική δυσκολία ως προς την εξυπηρέτηση του δανείου. Εξ αυτών, 75,5% απάντησαν πως η τράπεζα τους παρείχε διευκόλυνση, ενώ το υπόλοιπο 24,5% πως δεν έτυχαν διευκόλυνσης. Τα ποσοστά

απαντήσεων ήταν σχεδόν τα ίδια στις επιχειρήσεις ανεξαρτήτως μεγέθους και κλάδου οικονομικής δραστηριότητας. Ομοιογένεια εμφανίζουν και οι απαντήσεις της ερώτησης αν η επιχείρηση θα συνάψει μελλοντικά νέο δάνειο με την ίδια ή με άλλη τράπεζα. Συγκεκριμένα, το 70,9% θα επέλεγε το ίδιο πιστωτικό ίδρυμα και το 29,1% άλλο.

Οι επιχειρήσεις του δείγματος σε ποσοστό 72% δεν γνωρίζουν την ύπαρξη του Ταμείου Εγγυοδοσίας Μικρών και Πολύ Μικρών Επιχειρήσεων. Στην περίπτωση των μεγαλύτερων επιχειρήσεων το 64,8% δεν γνωρίζει το ΤΕΜΠΕ. Εκ των επιχειρήσεων οι οποίες γνωρίζουν την ύπαρξη του ΤΕΜΠΕ, σε ποσοστό 44% πιστεύουν ότι το ταμείο διευκολύνει την λήψη δανείων, ενώ σε ποσοστό 56% εμπιστεύονται ελάχιστα το ταμείο αυτό ή και καθόλου. Τέλος, αναφορικά με τις εναλλακτικές πηγές χρηματοδοτήσεων (εκτός από τον τραπεζικό δανεισμό), το 7,7% μονάχα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων άντλησε κεφάλαια από άλλες πηγές (πέρα από τη αυτοχρηματοδότηση που είναι η πιο συνηθισμένη πηγή και εφαρμόζει το 71,7% των επιχειρήσεων του δείγματος). Πέρα από τα παραπάνω, αναλόγως με το είδος των εναλλακτικών πηγών χρηματοδότησης, το ποσοστό επιχειρήσεων που τις χρησιμοποιούν παρουσιάζεται ακολούθως: αναπτυξιακοί νόμοι: 13,4% (μικρού μεγέθους μικρομεσαίες, 9,6%, μεσαίου μεγέθους μικρομεσαίες: 27,7, μεγάλου μεγέθους μικρομεσαίες 48,6%) λοιποί χρηματοδοτικοί οργανισμοί: 6,6%, αφορολόγητα αποθεματικά: 13,1% (μικρού μεγέθους μικρομεσαίες: 8,8%, μεσαίου μεγέθους μικρομεσαίες: 33,6, μεγάλου μεγέθους μικρομεσαίες: 49,5%) ταμείο εγγυοδοσίας: 1,7%.

4.12 Οι Συνέπειες της εφαρμογής του συμφώνου της Βασιλείας II στην Ελλάδα

Καμία ρυθμιστική παρέμβαση σε διεθνές επίπεδο στο παρελθόν δεν παρουσίασε έκταση ανάγκη προσαρμογή σε θεσμικό επίπεδο για να ασκηθεί εποπτεία ή να οργανωθεί και να γίνει διαχειρίσιμος ο κίνδυνος από τις ίδιες τις τράπεζες, όσο οι νέοι κανόνες κεφαλαιακής επάρκειας στο πλαίσιο της Βασιλείας II και ιδίως της Οδηγίας 2006/48. Ήταν η πρώτη φορά που οι ρυθμίσεις είναι προσανατολισμένες άμεσα στην πρακτική των τραπεζών. Συνέπεια του χαρακτηριστικού αυτού είναι πως οφείλουν οι εποπτικές αρχές να προβούν σε δημιουργία ευέλικτων προτύπων που αντανακλούν πιο έντονα τη διαφοροποίηση, όχι απλώς εναγώς με την πολυπλοκότητα

της συναλλαγής, καθώς και της αποτελεσματικότητας στη διαχείριση κινδύνου και μηχανισμού ελέγχων κάθε πιστωτικού ιδρύματος χωριστά. Μέσα από τις ενσωματώσεις σε νέα πλαίσια κινήτρων σε όρους κεφαλαιακής απαίτησης, υπάρχει ενθάρρυνση όλων των πιστωτικών ιδρυμάτων προκειμένου να υιοθετήσουν τεχνικές, πρακτικές, διαδικασίες και οργάνωση η οποία εφαρμόζεται από τα πιο αποτελεσματικά τραπεζικά ιδρύματα σε διεθνές επίπεδο (Σπαρτιώτης & Στουρνάρας, 2010).

4.13.1 Η ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία

Το νέο πλαίσιο κεφαλαιακής απαίτησης ενσωματώθηκε στην τραπεζική νομοθεσία της χώρας με τον ίδιο ακριβώς τρόπο με τον οποίο εφαρμόζεται και στις υπόλοιπες, με μόνη εξαίρεση τα ζητήματα που έχουν να κάνουν με τη διακριτική ευχέρεια των εποπτικών αρχών. Στο νέο αυτό πλαίσιο προτείνονται 150 περίπου τρόποι και πρακτικές οι οποίες επιτρέπουν στην αρμόδια εποπτική αρχή να αποκλίνει με υιοθέτηση διαφορετικών ρυθμίσεων. Αυτό το οποίο συνεπάγεται έλλειψη ομοιομορφίας κατά την εφαρμογή των διατάξεων που υπάρχουν στη σχετική Οδηγία στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η έλλειψη ομοιομορφίας σημαίνει, πως τράπεζες που δραστηριοποιούνται σε πολλές χώρες έχουν να αντιμετωπίσουν εξτρά διοικητικό κόστος συμμόρφωσης με τους κανόνες της Βασιλείας II, εφόσον είναι αναγκασμένες να προβούν σε εφαρμογή της νέας Οδηγίας με τρόπο διαφορετικό, αναλόγως με τη χώρα δραστηριοποίησής του.

Τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα συνεργάζονται με την Τράπεζα της Ελλάδος και την Ελληνική Ένωση Τραπεζών και πραγματοποιούν επίσημες διαβουλεύσεις από το 2003. Στόχος τους είναι να ενσωματωθεί ομαλά το νέο πλαίσιο της Βασιλείας στην τραπεζική αγορά της χώρας. Τέθηκαν σε διαβούλευση δημοσίως από την Τράπεζα της Ελλάδος έξι έγγραφα, τα τελευταία χρόνια, που αφορούσαν διαφορετικές πτυχές του νέου πλαισίου κεφαλαιακής επάρκειας, επί των οποίων οι τράπεζες, οι οποίες δραστηριοποιούνταν στη χώρα, μέσω της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών, υπέβαλλαν απόψεις. Η διαδικασία αυτή βοήθησε πολύ τα τραπεζικά ιδρύματα να ενημερωθούν και, επομένως, να προετοιμαστούν εγκαίρως για τις αναγκαίες επιχειρηματικές καθώς και οργανωτικές αλλαγές, που προκαλεί η εφαρμογή της Βασιλείας II. Ακόμη, οι ομάδες εργασίας της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών συνεργάστηκαν με τη Διεύθυνση Εποπτείας Πιστωτικού Συστήματος της Τράπεζας της Ελλάδος έχοντας έτσι την

ευκαιρία να υποβάλουν σχόλα αναφορικά με τις Πράξεις του Διοικητή της Τράπεζας Ελλάδος, ούτως ώστε να ενσωματωθούν οι διατάξεις τεχνικού χαρακτήρα το νέου πλαισίου της Βασιλείας. Ο νόμος που αφορά στην ανάληψη και την άσκηση δραστηριοτήτων από τα πιστωτικά ιδρύματα, και την επάρκεια ιδίων κεφαλαίων των πιστωτικών ιδρυμάτων και λοιπές διατάξεις, έχει ενσωματωθεί στην ελληνική τραπεζική νομοθεσία σε συμφωνία με τις διατάξεις των Οδηγιών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, 2006/48/EK για την ανάληψη και άσκηση δραστηριότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων καθώς και τη διάταξη 2006/49/EK για την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων των επενδυτικών επιχειρήσεων και των πιστωτικών ιδρυμάτων. Με τους νόμους που προαναφέρθηκαν ενσωματώθηκε στην τραπεζική νομοθεσία της Ελλάδας το νέο πλαίσιο κεφαλαιακής επάρκειας, που δημοσίευσε τον Ιούνιο του 2004 η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία.

Η Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή προκειμένου να γίνει προσαρμογή στο ελληνικό δίκαιο αναφορικά με την Οδηγία 2006/48, πρότεινε να υιοθετηθούν κατάλληλες εξουσιοδοτήσεις στις αρμόδιες αρχές, προκειμένου να εφαρμοστούν οι λεπτομερείς ρυθμίσεις (όπως για παράδειγμα, η τυποποιημένη προσέγγιση και η εξελιγμένη προσέγγιση), τις οποίες θα αντιμετωπίσουν με την έκδοση κανονιστικών πράξεων. Μια προσαρμογή τέτοιας έκτασης, που έχει ενσωματωμένη τη δυνατότητα διαρκούς προσαρμογής στις συνθήκες και τις προηγμένες πρακτικές, θα υπήρξε ατελής στην περίπτωση που θα ήταν αποκομμένη από την κωδικοποίηση σε ενιαίο νομοθετικό κείμενο σε όλες τις εποπτικές ρυθμίσεις, οι οποίες αφορούν τις τράπεζες και που εξακολουθούν έως σήμερα να ισχύουν ταυτοχρόνως με τον Ν. 2076/92, πολλές φορές μάλιστα να επικαλύπτονται με τους Ν. 5076/31 και Ν. 1665/51 (Γκόρτσος, 2009).

Το νέο πλαίσιο αδιαμφισβήτητα, αποτελεί πρόκληση για τις εποπτευόμενες τράπεζες και τις εποπτικές αρχές. Η Τράπεζα Ελλάδος έχει αρμοδιότητα παροχής αδειών ίδρυσης και λειτουργίας, όπως επίσης και για την εποπτεία των τραπεζών. Στα πλαίσια του καταστατικού ρόλου της και δεδομένης της εφαρμογής νέου πλαισίου κεφαλαιακής επάρκειας, η Τράπεζα Ελλάδος δημοσίευσε ειδικές εγκυκλίους του Διοικητή αναφορικά με την εφαρμογή διαδικασιών εποπτικής αξιολόγησης στα πλαίσια του δεύτερου πυλώνα. Η Τράπεζα Ελλάδος ήδη ανέπτυξε ειδική «Διαδικασία Εποπτικής Αξιολόγησης» η οποία υποστηρίζεται από Σύστημα Αξιολόγησης Κινδύνων. Η Διαδικασία Εποπτικής Αξιολόγησης αποσκοπεί στον έλεγχο των κύριων

κινδύνων, και της ποιότητας του συστήματος διαχείρισης κινδύνου, στην διασφάλιση της επάρκειας και της αποτελεσματικότητας του συστήματος εσωτερικού ελέγχου και της «Διαδικασίας Αξιολόγησης Επάρκειας Εσωτερικού Κεφαλαίου», όπως επίσης και στην διασφάλιση επάρκειας των ιδίων κεφαλαίων του τραπεζικού ιδρύματος (Σπαρτιώτης & Στουρνάρας, 2010).

Ταυτοχρόνως, η Τράπεζα Ελλάδος, εξαιτίας της παρουσίας των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων στο εξωτερικό, πρόκειται να διαμορφώσει δίκτυο επικοινωνίας μεταξύ των εμπλεκόμενων εποπτικών αρχών στις χώρες υποδοχής των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων, για να εξασφαλίσει τη ροή αναγκαίων πληροφοριών και τον συντονισμό των ενεργειών Εποπτικών αρχών για την εποπτεία των ελληνικών ομίλων τραπεζών που δραστηριοποιούνται διασυνοριακά. Σε αυτή την κατεύθυνση κινείται η πρωτοβουλία της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών για την συγκρότηση του Interbalkan Forum of Banking Associations. Θα πρέπει να αναφερθεί ότι η επιτυχημένη υλοποίηση της Βασιλείας II στις θυγατρικές των ελληνικών τραπεζών που δραστηριοποιούνταν στη νοτιοανατολική Ευρώπη, θα αποτελέσει εχέγγυο ασφαλούς επέκτασης στην περιοχή, μέσα από την ενίσχυση της λειτουργίας διαχείρισης κινδύνων και θα εναρμονίσει τις δομές οργάνωσης, τις πολιτικές, τις διαδικασίες και τα πληροφοριακά συστήματα, παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν καταλυτικά τα επιχειρησιακά πρότυπα λειτουργίας των ελληνικών τραπεζικών ομίλων. Το θεσμικό πλαίσιο τραπεζικής εποπτείας, το οποίο διέπει το ελληνικό τραπεζικό σύστημα, έχει εναρμονιστεί σε μεγάλο βαθμό με τους κανόνες Επιτροπής της Βασιλείας, όπως επίσης και με τις οδηγίες της Ε. Ε. Η εφαρμογή των εποπτικών κανόνων που προτείνονται θα έχει επιπτώσεις στην ανταγωνιστικότητα των τραπεζών των χωρών (Γκόρτσος, 2006).

4.14 Συνέπειες, προκλήσεις και κίνδυνοι με την εφαρμογή της Βασιλείας

Οι επιπτώσεις για τη χρηματοδότηση και τη λειτουργία των ΜΜΕ

Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν ένα μονίμως μεταβαλλόμενο περιβάλλον τεχνολογίας, με αύξηση (είτε έμμεση ή άμεση) του εργατικού κόστους, με αντιμετώπιση προβλημάτων ρευστότητας καθώς και με μείωση της ανταγωνιστικότητας των προϊόντων και των περιθωρίων κερδοφορίας. Παράλληλα, είναι αναμενόμενο στο περιβάλλον αυτό να αντιμετωπιστούν δυσκολίες ως προς στην προσαρμογή, βάσει της νέας πρακτικής των πιστωτικών ιδρυμάτων για την αξιολόγησή τους. Συνεπώς, οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις θα πρέπει να διαθέτουν ικανότητες, αλλά και ταχύτητα ώστε να ανταποκριθούν στα αιτήματα των πιστωτικών ιδρυμάτων για παροχή πληροφόρησης οικονομικής φύσεως, εγκαίρως και με αποτελεσματικό τρόπο, καθότι βαθμολογούνται τόσο για την ακρίβεια όσο και για την ταχύτητα να παρασχεθούν τα οικονομικά στοιχεία που ζητούνται. Επομένως, θα πρέπει να διαθέτουν εσωτερικές δομές και οργάνωση, προκειμένου να αναζητούν, να εντοπίσουν, να επεξεργάζονται οικονομικά και λογιστικά δεδομένα και στοιχεία και εν τέλει να συνθέσουν οικονομική αναφορά προς τα πιστωτικά ιδρύματα που τις ζητούν. Είναι απαραίτητο να υπογραμμιστεί πως τα πιστωτικά ιδρύματα δεν περιορίζονται πια στο να αναζητούν πληροφορίες μόνο σε αρχικά στάδια αξιολόγησης των αιτημάτων για δανεισμό από τις μικρομεσαίες, αλλά θα επιδιώκουν και να επικαιροποιηθεί όλη η διαθέσιμη οικονομική πληροφόρηση δύο φορές ετησίως (τουλάχιστον) καθώς και όποτε κρίνουν αυτό σκόπιμο (Κώνστας, 2007).

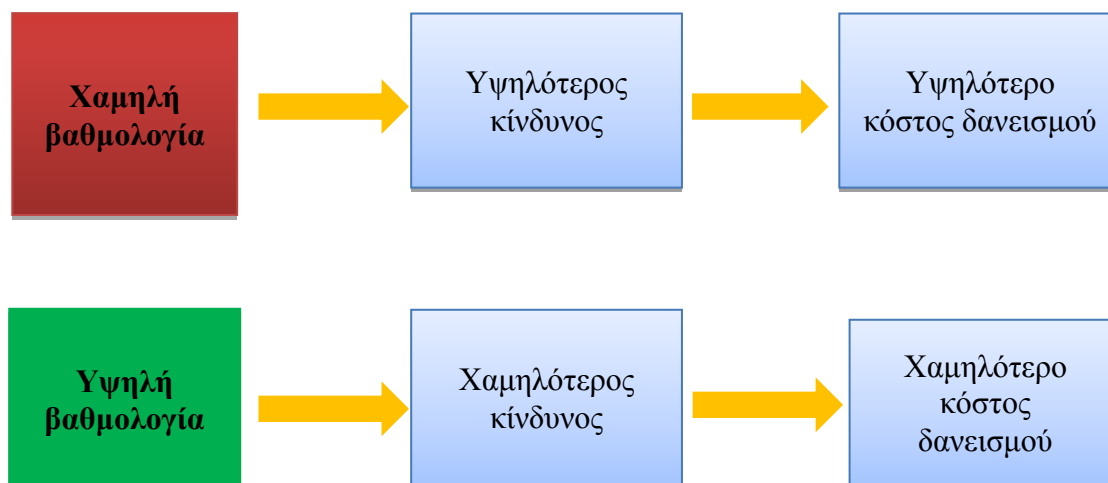
Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις που διαθέτουν εσωτερική οργάνωση υψηλού επιπέδου καθώς και υποδομές θα είναι σε θέση να ανταποκριθούν ταχύτατα και με ακρίβεια στα αιτήματα των πιστωτικών ιδρυμάτων, με το να εξοικονομούν οικονομικούς πόρους και να επιτυγχάνουν καλύτερη αξιολόγηση από τα πιστωτικά ιδρύματα με συνέπεια τη μείωση του κόστους κτήσης δανειακών κεφαλαίων (Γκόρτσος, 2006).

Οι επιπτώσεις για τη χρηματοδότηση και τη λειτουργία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στο ρυθμιστικό πλαίσιο της Βασιλείας II

Οι Ελληνικές τράπεζες καλούνται να αξιοποιήσουν το ανεξερεύνητο πεδίο χρηματοδότησης των μικρών και των πολύ μικρών επιχειρήσεων. Οι νέοι κανόνες κεφαλαιακής επάρκειας που θέτει η Επιτροπή της Βασιλείας II στις τράπεζες δημιουργούν πιο ευνοϊκό πλαίσιο χρηματοδότησης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Είναι γεγονός ότι τα νέα συστήματα υπολογισμού του πιστωτικού κινδύνου για τα τραπεζικά ιδρύματα είναι πολύ περίπλοκο. Όσο πιο μεγάλος ο πιστωτικός κίνδυνος τόσο πιο πολλά κεφάλαια χρειάζεται να δεσμεύσουν τα τραπεζικά ιδρύματα. Το να μελετηθεί το νέο αυτό σύστημα θα βοηθήσει να μάθουμε «εκ των έσω» τον τρόπο με τον οποίο αξιολογούν οι τράπεζες τους νέους πελάτες (Κιόχος κ.α., 2003).

Το Σχήμα 1. Απεικονίζει σχηματικά τις μεθόδους αξιολόγησης και τιμολόγησης των πιστώσεων αναλόγως με τον πιστωτικό κίνδυνο.

Σχήμα 1. Αξιολόγηση και τιμολόγηση πιστώσεων βάσει πιστωτικού κινδύνου

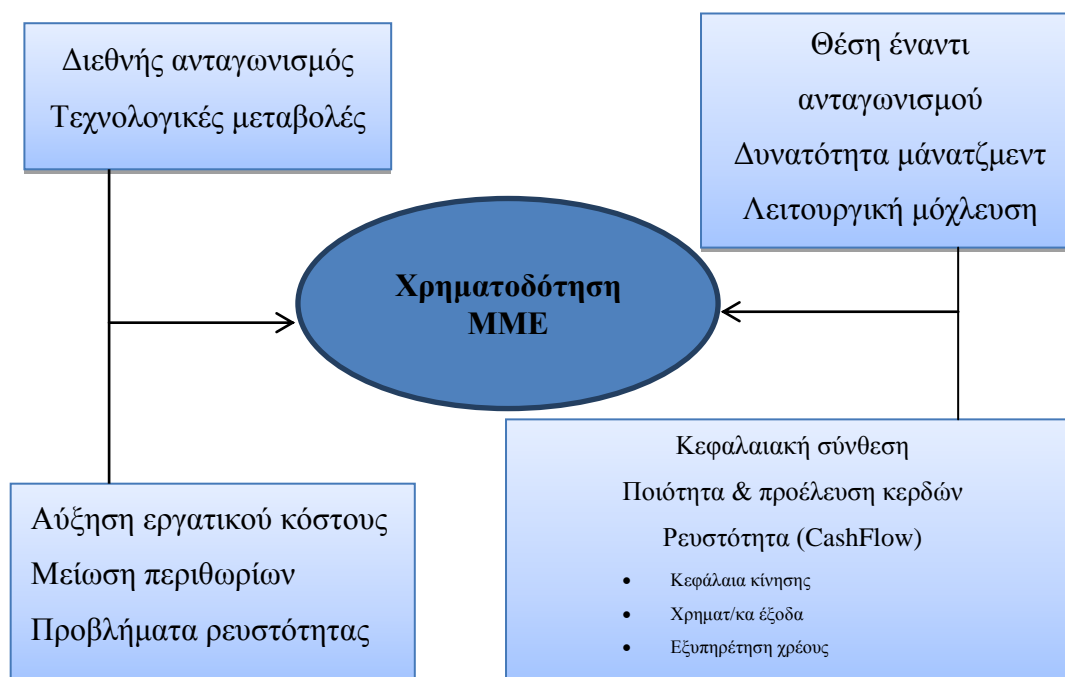

Είναι απαραίτητο να επισημανθεί, ότι πέρα από την απαιτούμενη τεχνολογική και την υποδομή των πληροφοριακών συστημάτων, είναι αναγκαίο να διασφαλιστεί ότι το κυριότερο στοιχείο προκειμένου να ανταποκριθούν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις στη νέα πραγματικότητα είναι να αλλάξουν νοοτροπία απέναντι σε ένα θεμελιώδες ζήτημα: έως σήμερα οι οικονομικές καταστάσεις χρησιμοποιούνταν κυρίως ως μέσο φορολογικής διαχείρισης απέναντι στις υποχρεώσεις τους. Η νέα

πραγματικότητα που διαμορφώθηκε καθιστά κατανοητό πως οι οικονομικές καταστάσεις είναι εργαλεία επιχειρησιακής στρατηγικής προκειμένου να αξιολογήσουν οι τράπεζες τις επιχειρήσεις, ώστε να έχουν πρόσβαση σε κεφάλαια πιο χαμηλού κόστους ούτως ώστε να λειτουργούν και να υλοποιούνται τα επενδυτικά τους σχέδια.

Συνοψίζοντας, στο νέο χρηματοπιστωτικό περιβάλλον το οποίο διαμορφώνεται κατόπιν εφαρμογής της συνθήκης της Βασιλείας II, τόσο τα πιστωτικά ιδρύματα, όσο και οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις θα πρέπει να ανταποκριθούν άμεσα και αποτελεσματικά, εφόσον οι πρώτες επιθυμούν να διατηρούν και να διευρύνουν την πελατεία τους και οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις να ωφεληθούν μέσω της εξασφάλισης χαμηλότερου κόστους απόκτησης δανειακού κεφαλαίου. Ο εκσυγχρονισμός της τεχνολογίας, η υιοθέτηση σύγχρονων και εξειδικευμένων προϊόντων πληροφορικής καθώς και η αναβάθμιση των διαδικασιών στο εσωτερικό των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, θα είναι τα κυριότερα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα για την αποτελεσματική διαχείριση των σχέσεων των ΜΜΕ με τα τραπεζικά ιδρύματα. Στο Σχήμα 2. Απεικονίζεται σχηματικά ο τρόπος χρηματοδότησης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων από τις τράπεζες.

Σχήμα 2. Χρηματοδότηση ΜΜΕ από τα τραπεζικά ιδρύματα

Η επιμόρφωση του διοικητικού προσωπικού των επιχειρήσεων και η εξοικείωση με τις νέες απαιτήσεις αξιολόγησης και τη χρήση καινοτόμων προγραμμάτων επιχειρησιακής πληροφόρησης, όπως η ανάπτυξη και η αποτελεσματική εφαρμογή χρηματοπιστωτικών εργαλείων από τις ΜΜΕ, χρειάζεται να αποτελούν προτεραιότητα στις επιχειρήσεις στα νέα δεδομένα που διαμορφώνονται στο χρηματοπιστωτικό σύστημα στην Ελλάδα και διεθνώς.

Κεφάλαιο 5

Από τη Βασιλεία II στη Βασιλεία III

Εισαγωγή

Τα αποτελέσματα της χρηματοπιστωτικής κρίσης οδήγησαν την επιτροπή της Βασιλείας σε νέο πλαίσιο ρύθμισης των τραπεζικών αγορών, που είχε ως στόχο την ενδυνάμωσή τους απέναντι σε μελλοντικά συμβάντα. Όταν ξέσπασε η παγκόσμια αναταραχή το 2007, το πλαίσιο της Βασιλείας II εφαρμόστηκε σε περιορισμένο αριθμό χωρών. Η εφαρμογή του από όλες τις χώρες μέλη της Ε.Ε. έγινε το 2008, με την χρηματοπιστωτική κρίση. Η κρίση αυτή έκανε πρόδηλη την ανεπάρκεια της Βασιλείας II και κατέδειξε την ανάγκη αναθεώρησης του κανονιστικού πλαισίου που ίσχυε με σκοπό την ενδυνάμωση της σταθερότητας του συστήματος των τραπεζών. Για τον σκοπό αυτό, η Βασιλεία δημοσίευσε τον Δεκέμβρη του 2010, δύο εκθέσεις: α) το παγκόσμιο κανονιστικό πλαίσιο για το τραπεζικό σύστημα και την ανθεκτικότητα των τραπεζών και β) το διεθνές πλαίσιο μέτρησης του κινδύνου ρευστότητας, προτύπων και παρακολούθησης.

Οι εκθέσεις αυτές είναι γνωστές ως το κανονιστικό πλαίσιο της Βασιλείας III, το οποίο θα αναλυθεί στο εκτενέστερα στο παρόν κεφάλαιο. Σκοπός αυτής της αναθεώρησης είναι να ενδυναμωθεί η σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος παγκοσμίως, να ενισχυθούν οι μικρό-προληπτικές ρυθμιστικές παρεμβάσεις της λειτουργίας των πιστωτικών ιδρυμάτων προκειμένου να ενισχυθεί η ανθεκτικότητα των πιστωτικών ιδρυμάτων σε καιρούς έντασης. Ακόμη, επιδιώκεται η αντιμετώπιση, μέσω της προληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης σε μακροοικονομικό επίπεδο, των συστημικών κινδύνων που ενδέχεται να εκδηλωθούν σε ολόκληρο το τραπεζικό σύστημα, ιδίως, της μελλοντικής μεγένθυσης του συστημικού κινδύνου (Barfield, 2012).

5.1. Το πλαίσιο της Βασιλείας III

Υπήρξε ανάγκη υιοθέτησης του νέου πλαισίου. Ουσιαστικά, η Βασιλεία III αποτελεί μεγάλη τροποποίηση του ήδη υπάρχοντος κανονιστικού πλαισίου που διαμόρφωσε η Επιτροπή της Βασιλείας I και της Βασιλείας II, που κατέστη αναγκαία

εξαιτίας της πρόσφατης χρηματοπιστωτικής κρίσης. Στα πλαίσια της ενασχόλησης με το ζήτημα της προληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης σε μικροοικονομικό επίπεδο ως προς στη λειτουργία των τραπεζικών ιδρυμάτων, που χρονολογείται από τα μέσα της δεκαετίας του '80, η Βασιλεία ανέλαβε πρωτοβουλία για διεθνή σύγκλιση του ρυθμιστικού της περιεχομένου βάσει του οποίου πραγματοποιείται ο υπολογισμός καθώς και η εκπλήρωση κεφαλαιακών απαιτήσεων των διεθνών τραπεζών για να καλυφθούν, έναντι της έκθεσης σε διάφορους κινδύνους, προϊόντα της οποίας υπήρξαν η Βασιλεία Ι⁷ το 1988 και η Βασιλεία ΙΙ⁸ το 2004 οι οποίες, συνθέτουν το ισχύον κανονιστικό πλαίσιο⁹.

Τα αίτια της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης υπήρξαν πολλά, και οφείλονται σε αστοχία:

- των ρυθμιστικών παρεμβάσεων στο χρηματοπιστωτικό σύστημα (της ανεπάρκειας κανόνων μακρο-προληπτικής φύσης),
- των τραπεζικών λογιστικών προτύπων που ισχύουν,
- της προληπτικής εποπτείας που ασκούνταν σε φορείς που παρείχαν χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες,
- των φορέων που παρείχαν χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες (κυρίως αναφορικά με εσωτερικά κίνητρα απόδοσης και αμοιβών των στελεχών των τραπεζών), καθώς και
- της δημοσιονομικής πολιτικής που ασκούνταν σε διάφορες¹⁰ χώρες (Gleeson, 2010).

Όταν εκδηλώθηκε η κρίση το 2007, δέχθηκε πλήγμα το τραπεζικό σύστημα των περισσότερων χωρών. Παρόλα αυτά, η κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζικών ιδρυμάτων υπήρξε επαρκής¹¹. Ως προς αυτό συνέβαλε το γεγονός πως τα περισσότερα από τα κράτη αυτά ενσωμάτωσαν στο δίκαιό τους, τους κανονισμούς

---

⁷ Basel Committee on Banking Supervision (1988) *International convergence of capital measurement and capital standards*.

⁸ Basel Committee on Banking Supervision (2004) *Basel II: International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards, A Revised Framework*.

⁹ Οι διατάξεις της Βασιλείας Ι και ΙΙ, το 2006, κωδικοποιήθηκαν σε ένα κείμενο με τίτλο: *International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards, A Revised Framework - Comprehensive Version*.

¹⁰ Για βιβλιογραφική επισκόπηση των αιτιών της χρηματοπιστωτικής κρίσης, βλ. ενδεικτικά, Borio (2008), Calomiris (2008), Σπαρτιώτη - Στουρνάρα (2010).

¹¹ Η παρατήρηση δεν ισχύει για τις επενδυτικές τράπεζες των ΗΠΑ, που βρέθηκαν στο επίκεντρο της κρίσης, και αποτέλεσαν μέρος του αποκαλούμενου “shadow banking system”, το αρρύθμιστο του οποίου ανάγεται σε ένα από τα κύρια αίτια της.

της Βασιλείας II. Η πράξη ωστόσο απέδειξε ότι αυτό δεν ήταν αρκετό ώστε να αποτραπεί η χρηματοπιστωτική κρίση ούτε η επέλευση των δυσάρεστων συνεπειών της (Χαρδούβελης, 2011a).

5.2. Οι στόχοι της Βασιλείας III

Οπωσδήποτε, το ρυθμιστικό πλαίσιο της Βασιλείας III αποτελεί σημαντικό βήμα για να μειωθεί η αβεβαιότητα που επικρατεί στον τραπεζικό κλάδο και βοηθά ώστε να ξεκαθαρίσει το τοπίο, όπως χαρακτηριστικά αναφέρουν οι αναλυτές παγκοσμίως. Οι νέοι κανόνες αυτοί, θα αυξήσουν την αξιοπιστία των ρυθμιστικών αρχών, θα μειώσουν τον κίνδυνο επανακεφαλαιοποίησης των πιστωτικών ιδρυμάτων και ενδεχομένως θα επιταχύνουν τη διανομή κεφαλαίων μεταξύ των τραπεζών με καλή κεφαλαιακή θέση, υπογραμμίζει σε αναφορά της η UBS (2007). Επισημαίνει μάλιστα, ότι οι αγορές αναμένεται να αντιδράσουν θετικά σε αυτά τα νέα και μεσοδιάστημα αναμένεται να ενισχυθεί ο τραπεζικός κλάδος. Οι τράπεζες με χαμηλό κεφαλαιακό δείκτη ενδέχεται άμεσα να δεχθούν επαναξιολόγηση από τις αγορές, καθότι οι κίνδυνοι άμεσης άντλησης κεφαλαίων, έχουν μειωθεί. Στο πλαίσιο αυτό, η UBS προτιμά πιστωτικά ιδρύματα που έχουν καλή κεφαλαιακή βάση και ικανοποιητική πλατφόρμα χρηματοδότησης, επειδή αυτά θα είναι σε θέση να επωφεληθούν περισσότερο από το νέο αυτό πλαίσιο κανόνων, εφόσον είναι σε θέση να προχωρούν σε δανεισμό πιο επιθετικά.

5.3. Ελάχιστα Ίδια Κεφάλαια

Το πλαίσιο διεθνούς εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων, όπως είχε διαμορφωθεί από τους κανόνες της Επιτροπής της Βασιλείας, παρουσίαζε σημαντική έλλειψη, εφόσον δεν απέτρεπε την αδυναμία αυτή. Επειδή οι αδυναμίες δεν αντιμετωπίζονταν με το ρυθμιστικό πλαίσιο της Βασιλείας II, η BCBS εκδίδει από το 2009 και έπειτα, συμπληρωματικές συστάσεις, κανόνες κ.λπ., που είναι γνωστές, ως Βασιλεία III. Οι συγκεκριμένοι κανόνες καλύπτουν ζητήματα των κεφαλαιακών απαιτήσεων χαρτοφυλακίου συναλλαγών. Έγινε σαφές από το πρώτο κιόλας διάστημα της κρίσης ότι ο κίνδυνος που ενυπήρχε στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών των πιστωτικών ιδρυμάτων δεν είχε εκτιμηθεί ορθά, κυρίως στις περιπτώσεις που

αφορούσε σύνθετα χρηματοοικονομικά προϊόντα, που αποτελούσαν αντικείμενο διαπραγματεύσεων στις αγορές που είχαν περιορισμένη δραστηριότητα συναλλαγών, ή σε περιπτώσεις που γίνονταν ανοίγματα απέναντι στις εταιρείες ειδικών σκοπών. Η Επιτροπή της Βασιλείας III κατάφερε να αποτυπώσει ακριβέστερα τους κινδύνους που απορρέουν από την εμπορική δραστηριότητα των τραπεζών, επειδή αυξάνει την κεφαλαιακή απαίτηση του χαρτοφυλακίου συναλλαγών, κατά μέσο όρο, στο τριπλάσιο ή και τετραπλάσιο, συγκριτικά με εκείνες που προβλέπονταν στο ρυθμιστικό πλαίσιο της Βασιλείας II.

5.4. Συντελεστής μόχλευσης

Ανασταλτικά, απέναντι στην υπερκυκλικότητα της συμπεριφοράς των τραπεζικών ιδρυμάτων είναι πιθανό να λειτουργήσει και το όριο του δείκτη μόχλευσης. Ο δείκτης μόχλευσης θα υπολογιστεί ως ο λόγος των ιδίων κεφαλαίων προς το ενεργητικό, συμπεριλαμβανόμενου του ανοίγματος εκτός ισολογισμού και των θέσεων σε παράγωγα, και δεν πρέπει να υπερβαίνει το όριο του 3%, το οποίο προτείνεται αρχικά.

Η υποχρέωση τήρησης αυτού του ορίου, διασφαλίζει ότι τα πιστωτικά ιδρύματα δεν αυξάνουν υπέρμετρα τον δανεισμό τους και αποθαρρύνει την χρήση κανονιστικών ρυθμίσεων επιλεκτικά, γεγονός που θα επηρέαζαν τον δείκτη εάν υπολογιστεί βάσει του Σ.Κ.Ε. δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας. Ταυτοχρόνως θα αντιμετωπίζει τον κίνδυνο λανθασμένης απεικόνισης του υποδείγματος κατόπιν στάθμισης των στοιχείων του ενεργητικού (Κιόχος κ.α., 2003).

5.5. Ρευστότητα

Η εσφαλμένη εκτίμηση των κινδύνων που αναλήφθηκαν από τις τράπεζες που δραστηριοποιούνταν σε συγκεκριμένες αγορές, είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση της αβεβαιότητας και τη δυσλειτουργία των χρηματαγορών με αρνητικές συνέπειες για τα πιστωτικά ιδρύματα που στηρίζονταν κατά πολύ σε αυτές για να αντλήσουν ρευστότητα. Η περίπτωση της Northern Rock είναι γνωστή: ένα πιστωτικό ίδρυμα με ισχυρή κεφαλαιακή βάση προσέφυγε στο κράτος προκειμένου να καλύψει τις ανάγκες της σε ρευστότητα, μιας οι χρηματαγορές στις οποίες στηριζόταν εξολοκλήρου, για να χρηματοδοτηθεί, ουσιαστικά, δεν λειτουργούσαν (Παπαϊωάννου Δ., 2000).

Το πλαίσιο της Βασιλείας III εισάγει τους εξής δείκτες αξιολόγησης της ρευστότητας των τραπεζών: ι) τον δείκτη κάλυψης της ρευστότητας, που προβλέπει ότι τα τραπεζικά ιδρύματα είναι απαραίτητο να διαθέτουν επαρκές απόθεμα ρευστού ή ρευστοποιήσιμων περιουσιακών στοιχείων ανά πάσα στιγμή, προκειμένου να είναι σε θέση να επιβιώσουν δεδομένων των δυσμενών συνθηκών χρηματοδότησης και ιι) τον δείκτη σταθερής καθαρής χρηματοδότησης ο οποίος διασφαλίζει ισορροπία ως προς τις δομές χρηματοδότησης δίνοντας έμφαση στις σταθερές της πηγές αυτής.

5.6. Κεφαλαιακό απόθεμα για λόγους συντήρησης

Τα ίδια κεφάλαια αποτελούνται από χρηματοοικονομικά μέσα που φέρουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά: παρουσιάζουν διαφορά ως προς στη δυνατότητα να απορροφούν ζημίες, οι οποίες για αυτό τον λόγο κατατάσσονται στις εξής κατηγορίες: α) βασικά, β) κύρια γ) πρόσθετα και συμπληρωματικά, δ) κύρια και πρόσθετα. Τα ίδια κεφάλαια των τραπεζών αποτελούνταν κύριο λόγο της ευρωστίας τους. Για τον λόγο αυτό είναι πολύ σημαντικό να έχουν επάρκεια από άποψη ποσότητας καθώς και από άποψη ποιότητας. Η Βασιλεία III καλύπτει και τις δύο ανάγκες καθώς, θέτει τα κριτήρια ως προς τα χρηματοοικονομικά μέσα που μπορούν να περιλαμβάνονται στις κατηγορίες ιδίων κεφαλαίων και ακόμη, αυξάνει τις απαιτήσεις των ιδίων κεφαλαίων απέναντι στο Σταθμισμένο ως προς τον Κίνδυνο Ενεργητικό (Σ.Κ.Ε.), συνολικά αλλά και ξεχωριστά για τις κατηγορίες που παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη ικανότητα απορρόφησης ζημίας. Πιο ειδικά καθορίζεται πως τα κεφάλαια «καλύτερης ποιότητας» που αντιπροσωπεύουν τα κεφάλαια που είναι περιουσία των μετόχων και που απορροφούν τη ζημία πλήρως, τόσο ως προς τη λειτουργία όσο και κατά το ενδεχόμενο παύσης της λειτουργίας της τράπεζας, δεν θα πρέπει να αποτελούν μικρότερο ποσοστό από το ποσοστό (4,5%) του Σ.Κ.Ε.

Το συγκεκριμένο όριο, χρειάζεται να τηρείται κατόπιν αφαίρεσης από τα περιουσιακά στοιχεία των μετόχων τα οποία αφαιρούνται σήμερα από το σύνολο ή των ιδίων κεφαλαίων ή των βασικών ιδίων κεφαλαίων. Είναι ιδιαίτερα σημαντική σημειολογικά η μετονομασία των βασικών κυρίων κεφαλαίων: από «Core Tier 1» σε «Common Equity Tier» δηλαδή, ως «Περιουσιακά Στοιχεία Κοινών Μετόχων». Ακόμη, η Βασιλεία III προβλέπει ένα περιθώριο διατήρησης κεφαλαίων της τάξης του 2,5% επί του Σ.Κ.Ε. Το ποσοστό αυτό αποτελείται από τα περιουσιακά στοιχεία

των ίδιων των μετόχων. Αυτό το περιθώριο θα χρησιμοποιηθεί για να απορροφηθούν οι ζημιές σε περίοδο οικονομικών δυσχερειών, η μείωσή των οποίων θα οδηγήσει σε αναλογικά αυξανόμενο περιορισμό αναφορικά με τη διανομή μερίσματος, στο προσωπικό κ.λπ. (Σπαρτιώτης & Στουρνάρας, 2010).

Ακόμη, το «ανακυκλικό περιθώριο» θα λειτουργεί με τρόπο συμπληρωματικό προς το «περιθώριο διατήρησης κεφαλαίου», που θα αυξομειώνεται μέσα στο εύρος της κλίμακας από 0 έως 2,5% επί του Σ.Κ.Ε., αναλόγως των οικονομικών συνθηκών. Στόχος της εισαγωγής αυτού του περιθωρίου είναι η αντιμετώπιση της υπερκυκλικής συμπεριφοράς των πιστωτικών ιδρυμάτων, με άλλα λόγια η «βίαιη» απομόχλευση σε περίοδο ύφεσης κατόπιν ανεξέλεγκτης πιστωτικής επέκτασης σε περίοδο οικονομικής ανάπτυξης. Το σύνολο των εποπτικών ίδιων κεφαλαίων χρειάζεται να ανέρχονται σε 10,5% επί του Σ.Κ.Ε. περιλαμβανομένου και του περιθωρίου διατήρησης, με εξαίρεση το αντικυκλικό περιθώριο.

5.7. Αξιολόγηση των νέων διατάξεων

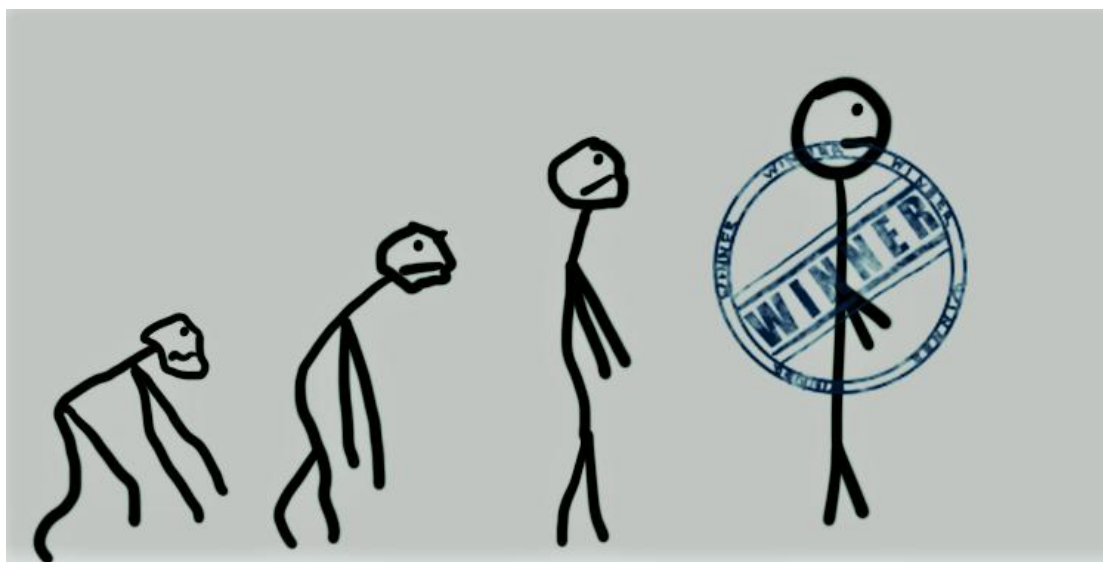
Η Επιτροπή της Βασιλείας III αναφορικά με την εφαρμογή των διατάξεων, πρότεινε να πραγματοποιηθεί από το 2013 σταδιακά, και σε βάθος εξαετίας. Ορισμένες μάλιστα διατάξεις είναι πιθανό να αποτελέσουν αντικείμενο τροποποίησης. Αυτό μας οδηγεί σε ένα αρνητικό και ένα θετικό συμπέρασμα:

- δεδομένου ότι δεν εφαρμόζονται κατευθείαν οι νέοι κανόνες είναι απόρροια των σημαντικών επιπτώσεων που θα έχει η εφαρμογή τους, σωρευτικά, στη λειτουργία των τραπεζικών οργανισμών, εξαιτίας του κόστους εφαρμογής που συνεπάγεται. Θα αυξηθούν κατά πολύ οι κεφαλαιακές τους απαιτήσεις κυρίως σε περίοδο οικονομικής ανάπτυξης. Επίσης, η εφαρμογή των διατάξεων για τον συντελεστή ρευστότητας είναι πιθανό να οδηγήσει σε μερικές περιπτώσεις σε αναπροσδιορισμό του επιχειρηματικού μοντέλου τους. Ο χρόνος προσαρμογής που θα παρέλθει είναι επομένως, αναγκαίως.
- Το γεγονός ότι θα τροποποιηθούν μερικές διατάξεις της Βασιλείας III είναι πολύ πιθανό ότι δημιουργεί ασάφεια, το οποίο μπορεί να προκαλέσει καθυστέρηση στην υιοθέτησή τους, ιδίως εφόσον η υιοθέτηση θα πραγματοποιηθεί σύμφωνα με τη διακριτική ευχέρεια των εθνικών αρχών.

Όσα προαναφέρθηκαν υποδηλώνουν ότι το περιθώριο κερδοφορίας των πιστωτικών ιδρυμάτων στο νέο περιβάλλον θα περιοριστεί αισθητά, όπως επίσης και

η απόδοση των ιδίων κεφαλαίων (ασχέτως με τη δυνατότητα μετακύλισης κόστους και των περιθωρίων κόστους στους αποδέκτες των υπηρεσιών). Η παρατήρηση ισχύει ιδίως εάν ληφθεί υπόψη το ότι η Βασιλεία III είναι μία μόνον δέσμη ρυθμιστικών μέτρων στη λειτουργία των πιστωτικών ιδρυμάτων τα οποία τελούν υπό διαμόρφωση προς το παρόν. Η Εικόνα 1 παρουσιάζει χιουμοριστικά την εξέλιξη του χρηματοπιστωτικού συστήματος από την παγκόσμια κρίση έως την σύνταξη του ρυθμιστικού πλαισίου της Βασιλείας III.

Εικόνα 1: Τα στάδια εξέλιξης του χρηματοπιστωτικού συστήματος από την κρίση του 2007 έως σήμερα

Όσα προαναφέρθηκαν ασφαλώς, αποτελεί συνέπεια της ανάγκης να θωρακιστεί η σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος σε διεθνές επίπεδο, απέναντι στα ενδεχόμενα εκδήλωσης μιας νέας κρίσης, όπως αυτή που έλαβε χώρα πρόσφάτως. Ακόμη και αν ο ισχυρισμός είναι ορθός, ότι το νέο χρηματοπιστωτικό περιβάλλον χαρακτηρίζεται από υπερβολική ως προς τη ρυθμιστική παρέμβαση, οι εμπειρίες της πρόσφατης κρίσης καθιστούν αιτιολογημένη τη λήψη αυστηρών μέτρων αν και σε ορισμένες περιπτώσεις, όχι επαρκώς δικαιολογήσιμη) (Γκόρτσος, 2006).

5.8. Συνέπειες Βασιλείας III

Το νέο εποπτικό πλαίσιο των πιστωτικών ιδρυμάτων είναι πιο απλό και πιο ισχυρό, καθότι επιτυγχάνεται εύλογη σταθερότητα μιας και ενισχύεται το συνολικό κεφάλαιο των τραπεζών. Για μεγάλο αριθμό τραπεζών, οι επιπτώσεις της Βασιλείας III, πηγάζουν από τη μείωση κεφαλαίων. Πέρα από το αν έχουν τη δυνατότητα να βελτιώσουν την ποιότητα των κεφαλαίων τους, είναι απαραίτητο να αφαιρέσουν ορισμένες μορφές κεφαλαίου που επικαλούνταν στα πλαίσια της Βασιλείας II. Δεύτερον, η Βασιλείας III επηρεάζεται από την ολοκληρωμένη διαχείριση των περιουσιακών στοιχείων της χρηματοδότησης.

Στο πλαίσιο της Βασιλείας III, τα πιστωτικά ιδρύματα δεν είναι πλέον σε θέση να αντέξουν οικονομικά τη βελτιστοποίηση ανεξαρτήτως των στοιχείων του ενεργητικού και παθητικού τους. Οι αλληλεξαρτήσεις έχουν ως αποτέλεσμα κάθε περιουσιακό στοιχείο να έχει επίπτωση στο κεφάλαιο του πιστωτικού ιδρύματος καθώς και τη θέση μόχλευσης των περιουσιακών στοιχείων και της υποχρέωσης που επηρεάζει τη θέση ρευστότητας του τραπεζικού ιδρύματος βραχυπρόθεσμα, ως μέρος του ενεργητικού της.

Δεν πρόκειται απλώς για τεχνικό ζήτημα μιας και υπό την προσοχή που διαρκώς αυξάνεται εκ μέρους των οργανισμών πιστοληπτικής αξιολόγησης και των οικονομικών επενδυτών αναφορικά με τους τραπεζικούς ισολογισμούς, αναδεικνύεται σε στρατηγικό θέμα. Συνεπώς, βλέπουμε τη βελτίωση της ποιότητας των κεφαλαίων, της διαχείρισης των ισολογισμών, και των μειωμένων μακροπρόθεσμων κοστών χρηματοδότησης, ως τα κύρια συστατικά της αποτελεσματικής αναδιάρθρωσης των ισολογισμών. Αυτό επιτρέπει στα πιστωτικά ιδρύματα να μετριάσουν έως και 1% το χαμένο ROE (Σπαρτιώτης & Στουρνάρας, 2010).

Συμπεράσματα

Η Βασιλεία III, αναφορικά με τα πρότυπα κεφαλαίων μίας τράπεζας, συντάχθηκε αστραπιαία. Οι διαπραγματεύσεις διήρκεσαν για ένα χρόνο συγκριτικά με τους κανονισμούς της Βασιλείας II οι οποίες διήρκεσαν μία δεκαετία. Η συνεπής εφαρμογή ωστόσο των νέων προτύπων κατά τη σταδιακή εφαρμογή θα δημιουργεί ιδιαίτερη δυσκολία στις ρυθμιστικές αρχές της Ελλάδας. Ακόμη, χρειάζεται να καθοριστεί αν η Βασιλεία III θα έχει καλύτερα αποτελέσματα από τη Βασιλεία II αναφορικά με την μείωση του κινδύνου στο τραπεζικό σύστημα. Οι κανόνες της Βασιλείας III είναι αυστηρότεροι από εκείνους της Βασιλείας II, που απέτυχε να διασφαλίσει ότι τα τραπεζικά ιδρύματα είχαν επαρκή κεφάλαια προκειμένου να ανταπεξέλθουν στην οικονομική κρίση μετά την μεγάλη ύφεση. Η Βασιλεία III αύξησε στο τριπλάσιο το ποσό της ποιότητας κεφαλαίου που είναι απαραίτητο να έχουν στο αποθεματικό τους τα τραπεζικά ιδρύματα. Παρόλα αυτά, υπάρχουν παγίδες ως προς στα χρονοδιαγράμματα και το περιεχόμενο που θα υπονόμει την αποτελεσματικότητα των μεταρρυθμίσεων.

Οι κύριες πτυχές ενός ολοκληρωμένου πακέτου θα ολοκληρωθούν σταδιακά μέχρι τις αρχές του 2019. Αυτό θα αποτελεί πρόκληση για τις αρχές εποπτείας και τα αφεντικά τους προκειμένου να διατηρήσουν δυναμική εποπτεία στον τομέα αυτό. Οι ομάδες συμφερόντων των τραπεζών ενδεχομένως να άμβλυνε την επιθυμία επιβολής της Βασιλείας III, καθότι οι μνήμες της παγκόσμια πιστωτικής κρίσης εξασθενούν. Η διατήρηση του κεφαλαίου της τάξης του 2,5%, που είναι χαμηλότερο από αυτό που ανέμεναν οι, δεν θα βρίσκεται σε πλήρη ισχύος τις αρχές του 2019. Προς το παρόν, το Tier 1 κεφαλαιακής απαίτησης πρόκειται να ανέλθει στο 7%. Πρακτικά, είναι πιθανό να αποτελεί στέρεο έδαφος για τα τραπεζικά ιδρύματα καθότι δεν θα επιθυμούν να αντιμετωπίσουν περιορισμό στις πληρωμές, όπως τα εξτρά μερίσματα και η επαναγορά των μετοχών. Μια πτώση πιο κάτω από το 7% θα έβλαπτε τη φήμη ενός τραπεζικού ιδρύματος μεταξύ επενδυτών και χρηματαγορών.

Οι νέοι κανόνες κεφαλαίου δεν αποτελούν απλώς νέα επιβάρυνση για τα τραπεζικά ιδρύματα. Είναι απαραίτητο να διερευνηθεί το ζήτημα σε συνδυασμό με νομοθετικές πρωτοβουλίες που θα ενδέχεται να έχουν απρόβλεπτες συνέπειες για τα τραπεζικά ιδρύματα. Οι τράπεζες χρειάστηκε από τις αρχές του 2015 να συμμορφωθούν με το νέο παγκόσμιο πρότυπο ρευστότητας. Αυτό πρόκειται να

αυξήσει τις πιέσεις προκειμένου να σχηματιστούν αποθεματικά των περιουσιακών στοιχείων.

Οι ρυθμιστικές αρχές από την άλλη πλευρά θέσπισαν πολύ πιο αυστηρές κεφαλαιακές απαιτήσεις αναφορικά με τις τραπεζικές συναλλαγές από το τέλος του 2011, οι οποίες ανάγκασαν ορισμένες τράπεζες να επανεξετάσουν αν επιθυμούν να συνεχίσουν τις οικονομικές δραστηριότητές τους. Ακόμη, οι ρυθμιστικές αρχές της Ελλάδας είναι σε θέση να επιβάλλουν πρόσθετα έξοδα στα μεγάλα ιδρύματα, που θεωρούν πως είναι αρκετά μεγάλες για να αποτύχουν. Η προοπτική αυτή θα ήταν δυνατό να προκαλέσει τα μεγάλα ιδρύματα προκειμένου να δημιουργήσουν πιο πολλά κεφάλαια από όσα ορίζουν οι κανονισμοί της Βασιλείας III.

Ο Richard Barfield (2012), διευθυντής της PriceWaterhouseCoopers τόνισε ότι η προστασία των περιουσιακών στοιχείων των ιδιωτών επηρεάζεται σε διαφορετικές χρονικές στιγμές και η διαχείριση του κινδύνου είναι απαραίτητο να γίνει στοχευμένα. Η εφαρμογή πολύ πιθανό να είναι καθολική συγκριτικά με το πλαίσιο της Βασιλείας II. Τη φορά αυτή οι ΗΠΑ είναι πλήρως ενημερωμένες σχετικά με το νέο πλαίσιο μιας και δεν εφάρμοσαν πλήρως τους κανόνες της Βασιλείας II. Παρόλα αυτά, η μεταβατική περίοδος που ήταν μακρά, είχε ως συνέπεια οικονομικές αλλαγές που άλλαξαν σχετικά την πρόθεση των ρυθμιστικών αρχών των ΗΠΑ έως την εποχή της συμμόρφωσης που είναι υποχρεωτική. Μερικές πιο μεγάλες τράπεζες κατέχουν περισσότερα κεφάλαια από τα απαιτούμενα βάσει συμφώνου Βασιλείας III. Ωστόσο, πολλά τραπεζικά ιδρύματα ενδέχεται να αισθάνονται πιέσεις προκειμένου να δείξουν στους επενδυτές πως είναι σε θέση να συμμορφωθούν με το νέο πιο νωρίς και όχι αργότερα, ούτως ώστε να διασφαλιστεί πως δεν θα εξεταστούν αναφορικά με την άντληση των κεφαλαίων.

Υπάρχουν και σήμερα εκκρεμότητες στις ρυθμιστικές αρχές. Επομένως, η αποτελεσματικότητα της Βασιλείας III είναι αμφιλεγόμενη. Η ανακοίνωση του προγραμματισμένου ανώτατου ορίου (αναφορικά με τη μόχλευση) και των νέων απαιτήσεων ρευστότητας, καθυστέρησαν. Η εφαρμογή τους θα πραγματοποιηθεί πιθανώς μετά το 2018 διότι δεν έχει διευκρινιστεί το περιεχόμενό τους. Συνεπώς, θα είναι δύσκολο το έργο της εφαρμογής του νέου πλαισίου. Η Βασιλεία II ήταν δυνατό να κατέρρεαν υπήρχε κωλυσιεργία των χωρών να αρχίσουν να δίνουν σε τράπεζες ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα συγκριτικά με άλλα ίδια τραπεζικά ιδρύματα.

Η Βασιλεία III αποτελεί κομμάτι των διαβουλεύσεων των G20 για να επεξεργαστούν τα γεγονότα και να εφαρμόσουν όσα δίδαξε η παγκόσμια οικονομική

κρίση. Υπάρχει κίνδυνος να δώσουν περισσότερη έμφαση οι G20 στην εξάρτηση από τα πιο υψηλά επίπεδα κεφαλαίων και όχι στην ενίσχυση πτυχών του χρηματοπιστωτικού συστήματος οι οποίες ήταν ελλειπείς όταν συνέβη η κρίση. Είναι σημαντικό η Βασιλεία III να εφαρμοστεί με συνέπεια σε παγκόσμιο επίπεδο, ακόμη το κεφάλαιο πρέπει να αποτελεί αποκλειστικά μέρος της διαδικασίας βελτίωσης της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας. Άλλοι κύριοι παράγοντες που έχουν βελτιωθεί είναι η διαχείριση του κινδύνου, η εποπτεία και η διενέργεια όλων αυτών των δραστηριοτήτων συντονισμένα, καθώς πρόκληση η είναι δύσκολη, δήλωσε ο Richard Barfield.

Επίλογος

Η Βασιλεία II είναι μεγάλο εγχείρημα που τα προηγούμενα χρόνια δεν υπήρχε παρόμοιο στην Ελλάδα ούτε και μεγαλύτερο μέρος της Ευρώπης. Η κυριότερη και κρίσιμη πλέον αλλαγή που φέρνει η Βασιλεία II είναι ο εντελώς διαφορετικός τρόπος υπολογισμού της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζικών ιδρυμάτων. Δεδομένου το πλαίσιο της Βασιλείας II ενσωμάτωσε σε μεγάλο βαθμό διεθνείς τραπεζικές πρακτικές στις απαιτήσεις της εποπτείας, αποδείχθηκε ότι είναι εφικτός – με ορισμένες προϋποθέσεις, ασφαλώς - ο μετασχηματισμός των εποπτικών απαιτήσεων σε πηγή επιχειρηματικής ωφέλειας με στόχο την πρόσθετη αξία για τους μετόχους των τραπεζών. Με εφαρμογή τους νέους κανόνες της Βασιλείας II, αλλάζουν οι συνθήκες τραπεζικού ανταγωνισμού (Καλφάογλου, 2006).

Ευνοημένα από την αλλαγή θα είναι τα πιστωτικά ιδρύματα που θα ακολουθήσουν την εξελιγμένη μέθοδο πιστωτικού κινδύνου έναντι των πιστωτικών ιδρυμάτων που παραμένουν στην τυποποιημένη μέθοδο, γεγονός που αντανακλά το κίνητρο παροχής των εποπτικών αρχών για διαρκές βελτιώσεις του πλαισίου διαχείρισης κινδύνων των τραπεζικών ιδρυμάτων. Στην περίπτωση του Ελληνικού τραπεζικού συστήματος, αυτό σημαίνει πως ευνοημένα θα είναι τα μεγαλύτερα πιστωτικά ιδρύματα που έχουν επιλέξει να εφαρμόσουν προηγμένες μεθόδους καθώς και αυτές που επικεντρώνονται στη λιανική τραπεζική με προϋπόθεση, να είναι ελεγχόμενο το επίπεδο επισφάλειας που ενδέχεται να έχουν. Στην περίπτωση των τραπεζών που εφαρμόζουν τις εξελιγμένες μεθόδους, η ανάπτυξη συστήματος μέτρησης και παρακολούθησης των πιστωτικών κινδύνων που ανέλαβε κάθε τράπεζα θα τους επιτρέψει να επιτύχουν καλύτερη στάθμιση της σχέσης μεταξύ κινδύνου και τιμολόγησης τους δανείου. Αυτό πάει να πει ότι οδηγούμαστε σε πλαίσιο τιμολόγησης που θα είναι πιο δίκαιο και ακριβέστερο καθότι η τιμολόγηση του πελάτη συνδέεται με ένα αναμενόμενο ρίσκο.

Οι τράπεζες θα μπορούν να ανταμείβουν τους συνεπείς πελάτες, –εταιρικούς και ιδιώτες. Στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, αναμένεται θετικό το πρακτικό αποτέλεσμα: παλαιότερα το χαμηλό επιτόκιο αφορούσε μόνο τις ιδιαίτερα μεγάλες επιχειρήσεις. Με νέο αυτό πλαίσιο, τα χαμηλά επιτόκια θα αποτελούν ένδειξη της καλής εικόνας της επιχείρησης ανεξαρτήτως μεγέθους. Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε πως το νέο Σύμφωνο επιφέρει αλλαγές και η εφαρμογή του απαιτεί προσπάθεια καθώς και διάθεση πόρων από τις τράπεζες και τις εποπτικές αρχές. Η

πρόθεση της Βασιλείας ήταν να γίνει ασφαλέστερος ο τραπεζικός κλάδος. Παρότι οι περισσότερες τράπεζες και οι ενώσεις τραπεζών συναινούν σε αυτή την κατεύθυνση, αρκετοί εκφράζουν ανησυχία αναφορικά με την πολυπλοκότητα της συμφωνίας και θεωρούν δύσκολο να υλοποιηθεί. Στην Ιταλία, το ρυθμιστικό πλαίσιο της Βασιλείας θεωρήθηκε υπερβολικά σύνθετο. Στης Η.Π.Α., το έκριναν ανεφάρμοστο. Σε κάθε περίπτωση οι διεθνείς όμιλοι, ανεξάρτητα από την έδρα τους, είναι υποχρεωμένοι να συμμορφωθούν. Στην Ε.Ε., όλες οι τράπεζες ανεξαιρέτως καθώς κάθε άλλης μορφής πιστωτικό ίδρυμα πρέπει να εφαρμόσει τη συμφωνία.

Σε ότι αφορά την ελληνική περίπτωση, η Τράπεζα Ελλάδος διαπίστωσε πως υφίσταται μεγάλη διαφοροποίηση στο βαθμό προετοιμασίας των τραπεζών. Ορισμένες μάλιστα, έχουν συνειδητοποιήσει εγκαίρως την ανάγκη προσαρμογής των εσωτερικών τους συστημάτων και προέβησαν, λίγο έως πολύ, στην εφαρμογή μεθόδων εσωτερικής διαβάθμισης για να υπολογιστεί ο πιστωτικός κίνδυνος και οι σχετικές κεφαλαιακές απαιτήσεις. Στο ευμετάβλητο οικονομικό περιβάλλον που επικρατεί παγκοσμίως, το να διασφαλιστεί η σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού τομέα έχει τεράστια σημασία ως κύρια προϋπόθεση προστασίας της εθνικής οικονομίας από κλυδωνισμό. Η συμμόρφωση επιτυχώς με το ρυθμιστικό πλαίσιο του νέου Συμφώνου αυξάνει την αποτελεσματικότητα της τραπεζικής εποπτείας, συμβάλλοντας ουσιαστικά στην διασφάλιση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού κλάδου.

Βιβλιογραφία

Barfield, R. (2012) *Risk – Appetitive: How Hungry Are You?* PricewaterhouseCoopers, Special Risk and Management Edition.

Gleeson, S., (2010). *International Regulation of Banking - Basel II: Capital and Risk*, Oxford University Press

UBS Annual Report 2007: *Financial Statements*

Αγγελόπουλος, Π. (2010), *Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα*, εκδ. Σταμούλης.

Γκόρτσος, Χ. (2005), & Τασάκος, Κ., *Το Νέο Ρυθμιστικό Πλαίσιο της Επιτροπής της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή Επάρκεια των τραπεζών (Basel II)*, Σημειώσεις Σεμιναρίου, Ελληνικό Τραπεζικό Ινστιτούτο, Ιούνιος

Γκόρτσος, Χ. (2006), *Επίκαιρα θέματα διεθνούς και ευρωπαϊκού τραπεζικού δικαίου*, Νομική Βιβλιοθήκη

Γκόρτσος, Χ. (2006), *Ερμηνεία κατ' άρθρο της Συνθήκης για την Ε.Ε. και της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (Αρ. 81-188)*, εκδ. Σάκκουλας Αντ.

Γκόρτσος, Χ. (2006), *Το διεθνές και Ευρωπαϊκό κανονιστικό πλαίσιο της κεφαλαιακής επάρκειας*, Αφιέρωμα: Το νέο πλαίσιο κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων (Βασιλεία II) Οικονομική Επιθεώρηση

Γκόρτσος, Χ. (2005), *Βασιλεία II και κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών*, Ελληνική Ένωση Τραπεζών

Εξωτερικές ανισοροπίες της Ελληνικής οικονομίας (Μαλλιαρόπουλος Δ. & Αναστασάτος Τ.), Ετήσια έκθεση «Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2010», Ελληνική Ένωση Τραπεζών, Ιούνιος (2011).

Επενδυτική Τράπεζα Ελλάδος (2012), *Δημοσιοποιήσεις με βάση τον Πυλώνα III της Βασιλείας II του έτους 2011*, Μάρτιος

Ζοπουνίδης, Κ., & Λεμονάκης, Χ. (2010), *Λειτουργικός κίνδυνος πιστωτικών ιδρυμάτων και αποτελεσματική διαχείριση*, εκδ. Κλειδάριθμος.

Καλφάογλου, Φ. (2006). *Η επίπτωση του νέου πλαισίου υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων (Βασιλεία II) στην αποτελεσματικότητα και τη σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος*. Σεπτέμβριος <http://www.morax.gr>

Καραθανάσης Γ. (2002) «Χρηματοοικονομική Διοίκηση και Χρηματιστηριακές Αγορές», εκδ. Μπένου, Αθήνα.

Κατσίμαρδος, Τ. (2008), *Οι μαύρες μέρες του 1929-1933, Εφημερίδα Το έθνος*

Κιόχος, Π., Παπανικολάου, Γ., και Κιόχος, Α. (2003), *Διαχείριση χαρτοφυλακίων και χρηματοοικονομικών κινδύνων*, Σύγχρονη εκδοτική ΕΠΕ.

Κώνστας, Χ. (2007) *Τι αλλάζει στη χρηματοδότηση των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων*. Επιλογή. Φεβρουάριος <http://www.economics.gr>

Λυμπεράκη Α. (1991), *Η πρόκληση της ανάπτυξης σε μικρή κλίμακα*. Παπαζήσης, Αθήνα

Παναγόπουλος, Γ., & Πελετίδης, Γ. (2007), *Βασιλεία II :Περιγραφή και συνέπειες για το τραπεζικό σύστημα*, μελέτη, ΚΕΠΕ.

Παπαϊωάννου, Δ. (2000), *Εισαγωγή στις χρηματοοικονομικές αγορές*, Εκδ. Παπούλια, Αθήνα.

Πετράκης Π. (2007). Σύμφωνο της Βασιλείας I & II. Διαθέσιμο στην: <http://www.elearn.elke.uoa.gr/petrakis>

Πετράκης, Π. Ε.(2003), *Χρηματοοικονομική διοίκηση και τραπεζική οικονομική*, αυτοέκδοση, Αθήνα

Σπαρτιώτης, Δ., Στουρνάρας, Γ. (2010) *Τα θεμελιώδη αίτια κατάρρευσης των τραπεζών - Η εμπειρία 2007-2008* εκδ. Gutenberg - Γιώργος & Κώστας Δαρδανός

Τράπεζα της Ελλάδος (2007γ), *Πράξη Διοικητή Αρ. 2590/20.8.2007: Ελάχιστες Κεφαλαιακές Απαιτήσεις των Πιστωτικών Ιδρυμάτων για το Λειτουργικό Κίνδυνο*, Αθήνα

Τράπεζα της Ελλάδος (2007δ), *Πράξη Διοικητή Αριθμ.2592/20.8.2007: Δημοσιοποίηση από τα πιστωτικά ιδρύματα εποπτικής φύσεως πληροφοριών σχετικά με την κεφαλαιακή επάρκεια, τους κινδύνους που αναλαμβάνουν καθώς και τη διαχείρισή τους*, Αθήνα, Αύγουστος

Τράπεζα της Ελλάδος (2007ζ), *Σχέδιο Εγκυκλίου: Εφαρμογή των Διαδικασιών Εποπτικής Αξιολόγησης(ΔΕΑ) (Πυλώνας ΙΙ)*, Αθήνα

Χαρδούβελης Γκ. Α., (2011 α) *Το χρονικό της διεθνούς και της συνακόλουθης ελληνικής και ευρωπαϊκής κρίσης: αίτια αντιδράσεις επιπτώσεις προοπτική*, Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη, Αθήνα.

Χριστόπουλος Α. Γ. και Ντόκας Ι. Γ.(2012), *Θέματα τραπεζικής και χρηματοοικονομικής θεωρίας*, εκδ. Κριτική, Αθήνα

Ηλεκτρονικές διευθύνσεις

http://www.ibg.gr/IBGPublicSite/Files/Greek/IBG_Pillar_III_2011.pdf

<http://www.oikonomiki.gr/>

http://www.library.tee.gr/digital/m2135/m2135_gaganis.ppt

<http://www.bankofgreece.gr/pages/el/supervision/legalf/creditinstitutions/supervisionrules/capitaladequacy.aspx>

<http://www.bankofgreece.gr/pages/el/supervision/legalf/creditinstitutions/supervisionrules/capitaladequacy.aspx>

<http://www.bis.org/publ/bcbsc111.htm>

<http://www.bis.org/publ/bcbs107.htm>

<http://www.bis.org/publ/bcbs128.htm>

<http://www.bis.org/publ/bcbsca.htm>

<https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/7b61925b-31f1-11e6-b497-01aa75ed71a1/language-en>

Παράρτημα

Π.1 Συνέντευξη στον Χρήστο Κώνστα με θέμα: Νέοι κανόνες κεφαλαιακής επάρκειας για τις τράπεζες/Βασιλεία II *Τι αλλάζει στη χρηματοοικονομική των μικρομεσαίων επιχειρήσεων*, Οικονομικό περιοδικό *Επιλογή*, (Φεβρουάριος 2007).

ΤΙ ΑΛΛΑΖΕΙ ΣΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΩΝ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Συνέντευξη στον Χρήστο Κώνστα

Μετά την καταναλωτική και τη στεγαστική πίστη, οι τράπεζες στην Ελλάδα καλούνται να αξιοποιήσουν την νέα ανεξερεύνητη περιοχή της χρηματοδότησης μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων... Οι νέοι κανόνες κεφαλαιακής επάρκειας που επιβάλλει σε όλες τις τράπεζες η Επιτροπή της Βασιλείας II δημιουργούν ένα νέο ευνοϊκότερο πλαίσιο χρηματοδότησης των μικρομεσαίων... Η αλήθεια είναι πως το νέο σύστημα υπολογισμού του πιστωτικού κινδύνου για τις τράπεζες είναι ιδιαίτερα περίπλοκο. Όσο μεγαλύτερος είναι ο πιστωτικός κίνδυνος τόσο περισσότερα κεφάλαια πρέπει να δεσμεύουν οι τράπεζες. Αξίζει ωστόσο να μελετήσουμε το νέο περίπλοκο σύστημα και ο Γενικός Γραμματέας της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών, Χρήστος Γκόρτσος με απλά λόγια μας βοηθά να μάθουμε «από μέσα» πως οι τράπεζες θα αξιολογούν τους νέους πελάτες τους...

- Γιατί όλοι στο τραπεζικό σύστημα αντιμετωπίζουν με δέος τις επερχόμενες αλλαγές που επιβάλλει η περιβόητη συμφωνία της Βασιλείας II;

Οι κανόνες για την επιβολή κεφαλαιακών απαιτήσεων στις τράπεζες στοχεύουν στην ενίσχυση της ικανότητας απορρόφησης ζημιών, σε περίπτωση που οι μη προβλέψιμοι κίνδυνοι, στους οποίους εκτίθενται με τη λειτουργία τους, εκδηλωθούν. Αυτοί οι κανόνες αποτελούν μέρος του ευρύτερου δικτύου ασφαλείας, το οποίο αποβλέπει στη διασφάλιση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος.

- Γιατί υπάρχει η Επιτροπή της Βασιλείας; Τι εξυπηρετεί;

Η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία ιδρύθηκε στο τέλος του 1974, σε μια περίοδο που το διεθνές νομισματικό σύστημα πέρασε από το καθεστώς των σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών στο καθεστώς της ελεύθερης διακύμανσης των συναλλαγματικών ισοτιμιών, από τους διοικητές των κεντρικών τραπεζών της ομάδας των 10 κρατών (G 10). Την Επιτροπή της Βασιλείας υποστηρίζει η Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών (Bank for International Settlements). Η Επιτροπή της Βασιλείας προσπαθεί να διασφαλίσει τη σταθερότητα του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος και στη διαμόρφωση ισοδύναμων όρων ανταγωνισμού, κυρίως σε διεθνές επίπεδο, αφενός μεν μεταξύ των διεθνώς δραστηριοποιούμενων τραπεζών και, αφετέρου, μεταξύ των τραπεζών και των εταιρειών παροχής επενδυτικών υπηρεσιών. Το ισχύον σύστημα κανόνων της Επιτροπής της Βασιλείας αναφορικά με την κεφαλαιακή επάρκεια των διεθνών τραπεζών (από το οποίο έχει επηρεαστεί η ευρωπαϊκή κοινοτική νομοθεσία και μέσω αυτής η νομοθεσία των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας) διαμορφώθηκε σταδιακά από τον Ιούλιο του 1988, όταν δημοσιεύτηκε το Σύμφωνο της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή Επάρκεια (International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards). Το Σύμφωνο αυτό τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε το 1996.

- Η αλήθεια είναι κ. Γκόρτσο ότι αυτό το παλιό και περιβόητο Σύμφωνο του 1988 για την κεφαλαιακή επάρκεια, αποτέλεσε αντικείμενο έντονης κριτικής...

Γι' αυτό λοιπόν, η Επιτροπή της Βασιλείας για την τραπεζική εποπτεία εξέδωσε στις 26 Ιουνίου 2004 το νέο Σύμφωνο για την Κεφαλαιακή επάρκεια. Στην Ελλάδα η ενσωμάτωση του νέου Συμφώνου θα πραγματοποιηθεί μέσω της ενσωμάτωσης της σχετικής κοινοτικής Οδηγίας. Οι νέες προτάσεις της Επιτροπής της Βασιλείας αφορούν σε τρεις θεματικές ενότητες:

- στην τροποποίηση του πλαισίου υπολογισμού ελάχιστων κεφαλαιακών υποχρεώσεων έναντι του πιστωτικού κινδύνου - με την προσθήκη απαιτήσεων για κάλυψη έναντι του λειτουργικού κινδύνου (Πυλώνας I),

- στην καθιέρωση διαδικασιών για το διαρκή έλεγχο της επάρκειας των ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών (Πυλώνας II), και

- στην ενδυνάμωση της πειθαρχίας που επιβάλλει η αγορά στις τράπεζες μέσω της καθιέρωσης κανόνων γνωστοποίησης οικονομικών και άλλων στοιχείων (Πυλώνας III).

Στο νέο πλαίσιο κεφαλαιακής επάρκειας προβλέπονται εναλλακτικές μέθοδοι υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων πιο ευαίσθητες ως προς τον κίνδυνο, επιτυγχάνοντας σύγκλιση μεταξύ του εποπτικού και του οικονομικού κεφαλαίου.

- Ας τα πάρουμε ένα- ένα. Αυτός ο πρώτος πυλώνας του νέου Σύμφωνου τι αλλαγές φέρνει;

Πρώτα, τροποποιεί την ισχύουσα τυποποιημένη μέθοδο (standardized approach) για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων. Η νέα τυποποιημένη μέθοδος διατηρεί τη λογική της παλιάς μεθόδου με την απόδοση προκαθορισμένων συντελεστών στάθμισης κινδύνου. Εντούτοις, επιτυγχάνει μεγαλύτερη ευαισθησία ως προς τον κίνδυνο, στο μέτρο που οι συντελεστές κινδύνου προσδιορίζονται ανάλογα με τη διαβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας του αντισυμβαλλομένου.

Δεύτερο, αναγνωρίζει τη μέθοδο υπολογισμού βάσει εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης (internal ratings based approach), μέθοδο η οποία παρέχει στις τράπεζες δύο εναλλακτικούς τρόπους υπολογισμού, ανάλογα με το βαθμό εξέλιξης των εσωτερικών τους συστημάτων διαβάθμισης κινδύνου:

- τη θεμελιώδη μέθοδο (foundation approach) και,
- την προηγμένη μέθοδο (advanced approach).

- Επιμένετε και επαναλαμβάνετε πως οι νέοι κανόνες της Βασιλείας II επηρεάζουν σημαντικά και τη χρηματοδότηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων... Γιατί;

Μα αυτό ακριβώς το ζήτημα της χρηματοδότησης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων αποτελούσε αντικείμενο έντονης κριτικής των αρχικών συμβουλευτικών κειμένων της Επιτροπής της Βασιλείας. Η κριτική εστίαζε στο υψηλό κόστος χρηματοδότησης που συνεπάγεται το νέο Σύμφωνο για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις δεδομένου ότι αφενός απουσιάζει η εξωτερική αξιολόγηση στις περισσότερες περιπτώσεις των ΜΜΕ και αφετέρου η στατιστική εκτίμηση της πιθανότητας αδυναμίας εκπλήρωσης του αντισυμβαλλομένου δεν υπολογίζεται εύκολα λόγω απουσίας αναγκαίων στοιχείων. Κατά συνέπεια οι τράπεζες είναι υποχρεωμένες να διατηρούν υψηλές κεφαλαιακές υποχρεώσεις έναντι των συγκεκριμένων ανοιγμάτων.

- Ναι αλλά και σήμερα η πιθανότητα αδυναμίας εκπλήρωσης του αντισυμβαλλομένου είναι ιδιαίτερα υψηλή. Με λίγα λόγια ο κίνδυνος χρηματοδότησης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων παραμένει ίδιος...

Ειδικές έρευνες κατέδειξαν ότι η υψηλή διασπορά αυτών των απαιτήσεων συμβάλλει στη μείωση του πιστωτικού κινδύνου και κατά συνέπεια και στο κόστος των ιδίων κεφαλαίων. Εμείς δεν παραγνωρίζουμε ότι οι ΜΜΕ συγκροτούν τη ραχοκοκαλιά της Ευρωπαϊκής οικονομίας (το 99% των επιχειρήσεων που εδρεύουν στην ΕΕ των 25 είναι Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις), ούτε αγνοούμε ότι αυτές ακριβώς οι επιχειρήσεις εξαρτώνται περισσότερο από την τραπεζική χρηματοδότηση. Αυτός είναι ο λόγος που Ευρωπαϊκή Ένωση διαμόρφωσε ένα ειδικό, περισσότερο ευνοϊκό πλαίσιο, για τη στάθμιση των χορηγήσεων έναντι των ΜΜΕ τόσο στην τυποποιημένη μέθοδο (υπό - α) όσο και στη μέθοδο των εσωτερικών διαβαθμίσεων (υπό β).

- Για να το δούμε αυτό πιο συγκεκριμένα...

Στην τυποποιημένη μέθοδο οι συντελεστές κινδύνου προσδιορίζονται ανάλογα με τη διαβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας του αντισυμβαλλόμενου. Όσον αφορά τη μεταχείριση των ανοιγμάτων προς ΜΜΕ στην τυποποιημένη μέθοδο πρέπει να επισημανθεί ότι εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις για τη συμπερίληψη τους στη κατηγορία ανοιγμάτων λιανικής τραπεζικής θα σταθμίζονται με συντελεστή κινδύνου 75 % αντί του 100% που ισχύει σήμερα. Το γεγονός αυτό συνεπάγεται μείωση του κόστους ιδίων κεφαλαίων για τις τράπεζες.

- Δηλαδή ο δανεισμός μπορεί να γίνει φθηνότερος για τις αξιόπιστες μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Ποια είναι ωστόσο τα κριτήρια για να συμπεριληφθεί ένα άνοιγμα στο χαρτοφυλάκιο λιανικής τραπεζικής;

Πρώτα από όλα η ιδιότητα του πελάτη (φυσικό πρόσωπο ή μικρές επιχειρήσεις), τα χαρακτηριστικά του προϊόντος που παράγει (προσωπικά και καταναλωτικά δάνεια, πιστωτικές ευχέρειες κ.λπ.), η διασπορά χαρτοφυλακίου (granularity), και φυσικά το ύψος ανοίγματος (δεν πρέπει να υπερβαίνει το 1 εκατ. ευρώ).

- Η μεγάλη ωστόσο καινοτομία του νέου Συμφώνου είναι η δυνατότητα χρήσης εσωτερικών υποδειγμάτων υπολογισμού του πιστωτικού κινδύνου.

Σε αντίθεση με την αδρή και συχνά αυθαίρετη κατάτμηση των συντελεστών στάθμισης κινδύνου της τυποποιημένης προσέγγισης, η προσέγγιση των εσωτερικών συστημάτων παρέχει τη δυνατότητα πλήρους εξατομίκευσης του πιστωτικού κινδύνου ανά αντισυμβαλλόμενο. Η Μέθοδος των Εσωτερικών Διαβαθμίσεων αποτελεί ένα μεγάλο βήμα προς την κατεύθυνση της σύγκλισης της έννοιας «κίνδυνος» με την έννοια «απόδοση», η οποία με τη σειρά της θα οδηγήσει σε απελευθέρωση ιδίων κεφαλαίων και άρα επέκταση σε νέες δραστηριότητες, ενισχύοντας έτσι την οικονομική ανάπτυξη. Στην περίπτωση των μεθόδων εσωτερικών αξιολογήσεων παρέχονται δυο δυνατότητες μεταχείρισης των ανοιγμάτων προς ΜΜΕ είτε ως ανοίγματα του χαρτοφυλακίου λιανικής (υπό α) είτε εφόσον δεν πληρούνται οι σχετικές προϋποθέσεις ως ανοίγματα έναντι επιχειρήσεων (υπό β).

- Πως μπορούν οι τράπεζες να περιλάβουν τα δάνεια προς ΜΜΕ στην κατηγορία της λιανικής με τη μέθοδο αυτή ώστε οι κεφαλαιακές απαιτήσεις να υπολογίζονται ευνοϊκότερα;

Τα κριτήρια συμπερίληψης στο χαρτοφυλάκιο λιανικής είναι τα ίδια που χρησιμοποιούμε και στην τυποποιημένη προσέγγιση, αλλά επιπλέον σημαντικό κριτήριο αποτελεί και ο τρόπος με τον οποίο διαχειρίζονται οι τράπεζες, σε όρους πιστωτικού κινδύνου, τα δάνεια προς Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις. Συγκεκριμένα προκειμένου να συμπεριληφθεί στο χαρτοφυλάκιο λιανικής ένα δάνειο προς ΜΜΕ θα πρέπει η τράπεζα να μην το παρακολουθεί μεμονωμένα, αλλά ως μέρος ενός συνόλου /χαρτοφυλακίου ανοιγμάτων με ομοειδή χαρακτηριστικά. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή η μεταχείριση των ανοιγμάτων προς ΜΜΕ ως ανοίγματα λιανικής τραπεζικής προϋποθέτει ότι οι τράπεζες τα αντιμετωπίζουν κατά τρόπο όμοιο με τη μεταχείριση των άλλων ανοιγμάτων λιανικής και διαχρονικά συνεπή (SME use test).

- Ακούγεται ότι αρκετά ανοίγματα χρηματοδότησης κεφαλαίου κίνησης θα μπορούν, εφόσον πληρούν τις σχετικές προϋποθέσεις να περιληφθούν στην κατηγορία αποδεκτών ανανεούμενων πιστωτικών ανοιγμάτων.

Αν και προβλέπεται η χρήση της συνάρτησης υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων για τα ανοίγματα έναντι επιχειρήσεων, έχει προβλεφθεί ειδικός συντελεστής - για τη προσαρμογή των κεφαλαιακών απαιτήσεων στο μέγεθος της εταιρείας (firm size adjustment), ανάλογα με το ύψος του κύκλου εργασιών ο οποίος πρέπει να κυμαίνεται από 5 μέχρι 50 εκατ. ευρώ. Η μεταβλητή προσαρμογή στο μέγεθος της εταιρείας επιτρέπει τη μείωση των κεφαλαιακών απαιτήσεων μέχρι 20% για τις επιχειρήσεις με ετήσιο κύκλο εργασιών 5 εκατ. ευρώ.

- Ας δούμε τώρα πως μεταφράζονται όλα αυτά στην περίπτωση της Ελλάδας. Εδώ έχουμε χιλιάδες Ομόρρυθμες, Ετερόρρυθμες και Ατομικές Επιχειρήσεις που αποτελούν το 90,4% του συνόλου των Ελληνικών επιχειρήσεων...

Ειλικρινά πιστεύω πως η εφαρμογή του νέου πλαισίου κεφαλαιακής επάρκειας θα είναι ιδιαίτερα ευνοϊκή για τις Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις ειδικά τώρα που οι τράπεζες στρέφονται ακόμη περισσότερο προς τη χρηματοδότησή τους. Για τις

Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις, η πρόσβαση σε φθηνή τραπεζική χρηματοδότηση συναρτάται άμεσα με τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας τους και την αποδοτικότητα τους. Η επιτοκιακή επιβάρυνση των δανείων των ΜΜΕ θα αποτελεί συνάρτηση του αναλαμβανόμενου κινδύνου και συνεπώς το κόστος δανεισμού θα προσδιορίζεται από υποκειμενικά και αντικειμενικά στοιχεία. Οι ΜΜΕ θα πρέπει να συνεργάζονται με τις τράπεζες για την παροχή όλων αυτών των αναγκαίων πληροφοριών για την αξιολόγηση της πιστοληπτικής τους ικανότητας. Σε αυτό πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στο μέτρο που από το σύνολο των επιχειρήσεων στην Ελλάδα, μόνο το 5,9% είναι υποχρεωμένες να δημοσιεύουν οικονομικές καταστάσεις, καταστάσεις αναγκαίες για την εκτίμηση της πιστοληπτικής ικανότητας των αντισυμβαλλομένων των τραπεζών.

- Υπάρχει ειδικό καθεστώς για τη χρηματοδότηση νέων ή όπως τις αποκαλούν νεότευκτων επιχειρήσεων (start up companies);

Στις νεότευκτες επιχειρήσεις απουσιάζουν τα στοιχεία του παρελθόντος που είναι αναγκαία για την εκτίμηση της πιστοληπτικής τους ικανότητας. Για να αντιμετωπισθούν τα προβλήματα χρηματοδότησης αυτών των επιχειρήσεων, υπάρχει το Ταμείο Εγγυοδοσίας Μικρών και πολύ μικρών Επιχειρήσεων ΤΕΜΠΕ ΑΕ. Το ΤΕΜΠΕ ΑΕ, είναι μια νέα ανώνυμη εταιρεία του Ελληνικού Δημοσίου που το μετοχικό της κεφάλαιο (100 εκατ. ευρώ) συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση και έχει ως σκοπό να διευκολύνει την πρόσβαση των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων στον τραπεζικό δανεισμό παρέχοντας εγγύηση για την κάλυψη μέρους των δανείων των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων που χορηγούνται από τα πιστωτικά ιδρύματα της χώρας.